

Michal Škurla

**METROPOLITA LAVR
(Vasil' Škurla)**

**Historické a spoločenské okolnosti
jeho života a pôsobenia
1. 1. 1928 - 16. 3. 2008**

K 10. výročiu podpísania
Aktu o kánonickom spoločenstve
medzi RPCZ a Moskovským patriarchátom

Prešov - 2017

METROPOLITA LAVR
(Vasil' Škurla)

Historické a spoločenské okolnosti
jeho života a pôsobenia
1. 1. 1928 - 16. 3. 2008

©**Michal Škurla**

Všetky práva vyhradené. Toto dielo ani žiadnu jeho časť nemožno reprodukovat' bez súhlasu majiteľa práv

Jazyková úprava: PaedDr. Jana Kocvárová

Grafická úprava a počítačová sadzba: Bc. Róbert Udič

Vydavateľ a tlač: Tlačiareň svidnícka, s.r.o. Svidník

Prešov – 2017

ISBN 978-80-89755-35-6

Obsah

ÚVOD	6
ČASŤ I.....	11
Tárnistá cesta pravoslávnej cirkvi na Slovensku.....	12
Krátky prehľad histórie Ruskej pravoslávnej cirkvi v zahraničí	35
Ladomirová – rodná obec metropolitu Lavra.....	44
Prehľad činnosti pravoslávnej misie v Ladomirovej	54
Vydavateľská činnosť	60
Misijná činnosť Ladomirovského bratstva	71
Duchovné kurzy	86
Ikonopisectvo	88
Kultúrna a dobročinná práca.....	89
Súčasnosť	96
Zo spomienok vладыky Lavra o presídlení Bratstva do USA	103

ČASŤ II. 115

Životná a pracovná púť metropolitu Lavra115

Stručné biografické údaje metropolitu Lavra..... 116

Životná a pracovná púť vladyku Lavra 117

Názorové postoje vladyku Lavra 133

Metropolita Lavr viedol Cirkev svojou pokorou..... 138

Púte do Svätej Zeme 150

Rusko sa vracia ku svojim koreňom 155

Posolstvo Moskovského patriarchu..... 166

Putin prijal metropolitu Lavra 168

Metropolita Lavr: Život ako Slávnosť Pravoslávia..... 170

Rozlúčka s vladykom Lavrom..... 174

Kondolenčné listiny178

Ocenenia vladyku181

Vyjadrenia o vladykovi185

Spomienky188

Moje metamorfózy 188

Moje posledné dotyky s vladykom Lavrom. 202

Spomienky doc. MUDr. Márie Belovičovej, PhD,
predsedníčky Dobročinného spolku sv. Jána
Šanghajského a San Franciského 205

Spomína Mgr. Mária Novyzedláková,
neter vladyku..... 210

Môj vladyka Lavr... 212

Spomína protojerej Peter Perekrestov zo San Francisca,
úprimný uctievatel' vladyku Lavra 213

Použitá literatúra a pramene.....220

ÚVOD

Každý človek sa rodí do konkrétnych podmienok rodinného kruhu, ktorý je ovplyvnený duchovným, sociálnym a politickým prostredím spoločnosti. Rodí sa s určitými rozumovými a telesnými predpokladmi. Tie vrodené postupne rozvíja, zdokonaľuje. Formuje svoj charakter, postoje, svoju osobnosť, s ktorou vstupuje do spoločnosti a zároveň pôsobí naň. Toto pôsobenie môže byť kladné alebo záporné. A s rôznym potenciálom.

Kniha „Metropolita Lavr - historické a spoločenské okolnosti jeho života a práce“ charakterizuje osobnosť metropolitu Lavra (občianskym menom Vasil' Škurla) na pozadí historicko-spoločenských udalostí určitého priestoru a času. Charakterizovaný priestor je značne rozsiahly. Je to predovšetkým severovýchod dnešného Slovenska – Prjaševščina, rodný kraj vladyku Lavra, ale aj Rusko a Spojené štáty americké. Značná časť knihy je zameraná na existenciu a zložitú cestu vývoja Pravoslávnej cirkvi v tomto priestore. Práve jej celý svoj život verne slúžil vladyka Lavr. Svojimi schopnosťami, usilovnou prácou, húževnatosťou, skromnosťou a predovšetkým úprimnou vierou v Boha ako najvyššiu hodnotu tohto sveta. Vladyka Lavr prešiel všetkými stupňami mníšstva – od poslúžníka až po najvyššiu hodnosť – prvohierarchu Ruskej pravoslávnej cirkvi v zahraničí. Svojou pokorou, modlitbami a skromnosťou si zís-

kal srdcia pravoslávnych veriacich po celom svete. A nie iba pravoslávnych!

V geografickom priestore východného Slovenska (Prjaševščiny*) na začiatku XX. storočia vznikli podmienky pre návrat veriacich Gréckokatolíckej cirkvi do svojej pravekej, pôvodnej viery – pravoslávnej. V tomto procese závažnú úlohu zohrával monastier sv. Jova Počajevského v Ladomirovej. Jeho zakladateľmi a protagonistami boli predovšetkým ruskí emigranti, vyslanci Ruskej pravoslávnej cirkvi v zahraničí. Táto vznikla v dôsledku historických udalostí, ktoré sa udiali v Rusku po októbrovom prevrate roku 1917. V ich dôsledku Ruská pravoslávna cirkev sa rozdelila na dva tábory na dlhých 90 rokov.

Životný osud vladyku Lavra, tak ako aj cesta Pravoslávnej cirkvi všeobecne, bol zložitý a trnistý aj v časovej kategórii. Už z ranného detstva ho vábila činnosť pravoslávneho monastiera sv. Jova Počajevského v jeho rodnej obci Ladomirová. Zlomové roky Druhej svetovej vojny zaviali ho ďaleko od rodného kraja do Sväto-Trojického monastiera v USA a spojili ho navždy s Ruskou pravoslávnou cirkvou v zahraničí.

Na konci minulého storočia politická situácia v Rusku sa zmenila. Zmenil sa aj vzťah štátu k Cirkvi. Vznikli objektívne podmienky na jej znovu zjednotenie. Na čelo tohto procesu zo strany RPCZ sa postavil práve vladyka Lavr. On svojou činnosťou ovplyvnil tento proces a doviedol ho do podpísania Aktu o kánonickom spoločenstve medzi oboma Cirkvami.

* Pod pojmom Prjaševščina rozumieme geograficko-etnické územie na južných svahoch Karpát pozdĺž slovensko-poľského pohraničia, dĺžkou približne 350 km., ktoré sa ťahá od obce Osturňa na západe po súčasnú hranicu Zakarpatskej oblasti Ukrajiny na východe.

- • • mi (RPCZ a Moskovským patriarchátom) 17. mája 2007 v Moskve. Môžeme to považovať za nehmotnú duchovnú vďačnosť vладыку Lavra Ruskej pravoslávnej cirkvi v zahraničí za jej pomoc pri šírení pravoslávia v jeho rodnom kraji.

Obsah knihy je rozdelený do dvoch častí.

Prvá časť charakterizuje vývoj Pravoslávnej cirkvi s etnickým ruským (rusínskym, ukrajínským) ľudom na Prjaševščine a Podkarpatskej Rusi od čias osídlenia cez nanútenie Užhorodskej únie až po prelom XIX. a XX. storočia. Zameriava sa na obdobie vzniku a formovania návratu gréckokatolíckych veriacich do Pravoslávia, jeho príčiny a proces na začiatku XX. storočia.

Tiež charakterizuje politickú a náboženskú situáciu v Rusku a príčiny vzniku Ruskej pravoslávnej cirkvi v zahraničí (RPCZ). Zvlášť sa zameriava na vznik a rôznorodú misijnú činnosť monastiera sv. Jova Počajevského v Ladomirovej.

Druhá časť knihy je zameraná na život a dielo metropolitu Lavra. Jeho mníšske formovanie, duchovné hierarchické postupy, získanie prirodzenej autority medzi veriacimi a duchovenstvom RPCZ a svetového Pravoslávia. Na jeho zásluhy na zjednotení Ruskej pravoslávnej cirkvi v zahraničí, na čele ktorej bol až do konca svojho života s Ruskou pravoslávnu cirkvou Moskovského patriarchátu.

Metropolita Lavr nikdy nezabúdal na svoj rodný kraj, na rodnú Prjaševščinu, jej duchovný pravoslávny život, ktorému bol vždy všemožne nápomocný.

Na tomto mieste by som chcel vyjadriť poďakovanie všetkým tým, ktorí nejakým spôsobom pomohli procesu práce a vydaniu tejto knihy. V prvom rade moje poďakovanie patri protodiakonovi Viktorovi Lochmatovovi zo

Sväto-Trojického monastiera v Jordanville USA, Mgr. Vladimírovi Mackovi, predsedovi kurátorského zboru PCO v Ladomirovej, PaedDr. Jane Kocvárovej z Prešova, Ing. Jurajovi Krivkovi z Prešova, rodákovi z Ladomirovej, Bc. Petrovi Štefancovi z Ladomirovej, matuške Melánii Pirchálovej zo Sukova, Mgr. Danielovi Omaskovi z Ladomirovej a iným.

Zvlášť sa chcem úprimne poďakovať doc. Ľubici Harbulovej PhD, riaditeľke Ústavu dejín Prešovskej univerzity v Prešove, priekopníčke dejín Ladomirovského monastiera sv. Jova Počajevského za prečítanie rukopisu a cenné odborné rady a pripomienky.

Úprimne sa chcem poďakovať všetkým tým, ktorí svojou skromnou finančnou čiastkou prispeli k vydaniu tejto knihy. Myslím si, že to je najväčší dôkaz ich lásky k pravoslávnej viere, k jej historickým koreňom, tradíciám, osobnostiam a ich nezištnej a oddanej viery v jej ďalší rozvoj. Sú to:

Pasierbová Anna, Prešov
Derevjaníková Anna, Prešov
Dovičák Ján, Stropkov
Haščák Štefan, Stará Ľubovňa
Husár Ján ml., Prešov
Kalinová Zuzana, Prešov
Kasarda Marián, Stropkov
Kernaševič Vasil', Prešov
Kocvárová Jana, Prešov
Kruško Peter, Prešov
Lipáková Ľuboslava, Stropkov
Micenko Michal, Stropkov
Mihališinová Mária, Prešov
Papcunová Marta, Prešov
Piznerová Viera, Prešov

Podhajecký Daniel, Stropkov
Olearnik Michal, Stropkov
Sekerák Štefan ml., Prešov
Sekeráková Mária, Prešov
Sirková Viera, Prešov
Ščerbák Štefan, Prešov
Ugor Martin, Prešov

Z rodinného kruhu: brat Ivan, netere Haňová Ľudmila, Marhulíková Anna, Novyzedláková Mária a Sirb Janka, synovci Vladimír a Peter, sesternica Humeníková Anna a Krivka Juraj.

Z celého srdca prajem Vám všetkým, aby Hospod' Boh Vás a Vaše rodiny obdaroval pevným zdravím „на многая і блага лѣта!“

*Monastier sv. Jova Počajevského v Ladomirovej.
Práca archimadritu Kypriana*

ČASŤ I.

TŘNISTÁ CESTA PRAVOSLÁVNEJ CIRKVI NA SLOVENSKU

(Krátky prierez)

Pravoslávna cirkev na Slovensku má hlboké tisícročné tradície, siahajúce k prvopočiatkom kresťanstva na území strednej a východnej Európy. Zvlášť intenzívny rozvoj dosiahla po príchode sv. bratov Cyrila a Metoda na Veľkú Moravu (r. 863), ktorí prišli na pozvanie svätého kniežata Rastislava. Svätí Cyril a Metod mali skúsenosti z misijnej práce medzi Chazarmi v južných oblastiach súčasnej Ukrajiny, ktoré hraničili s Kyjevskou Rusou. Pochádzali z vyspelej Byzantskej ríše a boli nositeľmi najvzácnejších kultúrnych a kresťanských hodnôt. Zostavili z gréckych, sýrskych, latinských, arménskych a hebrejských písmen staroslovanské písmo. Týmto aktom uskutočnili epochálne dielo. Početné slovanské plemená dostali možnosť študovať a uctievať sväté Písmo, liturgiu a kánonické texty a sláviť Hospodina vo svojom rodnom jazyku.

Významnou súčasťou cyrilo-metodskej misie bolo zakladanie škôl, bez ktorých sa nemôže zaobísť žiadna kresťanská misia (ale ani národnostný vývoj). Tým boli položené pevné základy pre kultúrny a duchovný vývoj Slovanov, ktorí sa mohli rozvíjať na úrovni najvyspelejších národov sveta a čeliť zostrenému tlaku Germánov. Pravda, postupne, najmä po rozkole kresťanstva roku 1054 pod ich tlakom západní Slovania (Slovinci, Česi, Slováci, Lužickí Srbi, Chorváti

a Poliaci) prijali latinský obrad, aj keď si zachovali niektoré prvky byzantského obradu. • • ●

Oblasť severovýchodného Slovenska – Prjaševščiny a Podkarpatskej Rusi sa nachádzala v sfére vplyvu Veľkej Moravy, ktorý sa zosilnil najmä po smrti sv. Metoda 6. mája 885, keď knieža Svätopluk pod nátlakom germánskeho duchovenstva vyhnal jeho žiakov, ktorí nachádzali útočisko v priľahlých oblastiach, teda aj na našom území. Tu sa ich učenie dodnes zachovalo vo forme byzantskej staroslovankej liturgie, svätého Písma, cyriliky.

Táto oblasť historicky a prirodzene inklinovala ku Kyjevskej Rusi, ktorá sa formovala z východných Slovanov. Kyjevské knieža Vladimír roku 988 prijal kresťanstvo, v jeho krajine sa rozšírila byzantská kultúra a štát sa stal členom veľkej rodiny európskych civilizovaných národov. Dobová historická kronika „Povešť vremennych let“ dokumentuje jeho príchod roku 922 za Karpaty. (1, s. 111). Z toho času sa tu udomácňuje názov Rus', ktorý sa zachoval v toponymike ako ruská cerkva, ruské sviatky, Ruská Nová Ves, Ruská Bystrá, Ruský Hrabovec, Uhorská Rus', Prjaševská Rus', Podkarpatská Rus' a pod. a tiež v etnonymike – Rusín, Rusnák, ruskí ľudia a pod. Termín „Rusín“, „ruský“ označoval aj veriaceho kresťana východného, t. j. byzantského obradu.

Územie tohto regiónu v priebehu dejín sa osídľovalo ruským ľudom spoza Karpát aj po príchode Maďarov v roku 896 a vzniku Uhorského štátu. Jeho vzťahy s Kyjevskou Rusou boli dosť intenzívne. Zakladateľ Uhorska kráľ Štefan z rodu Arpádovcov (1000-1038) využil dobyvačné vojny medzi nástupcami kniežata Vladimíra a Poľským kniežatstvom za západné územia a podmanil si oblasť Zakarpatska. Toto územie odovzdal svojmu synovi Emerikovi do dedičného vlastníctva a udelil mu titul „Dux Ruizorum“ –

- • • knieža ruských. Územie dostalo názov Ruská krajná alebo Ruská marka, ktorá pozostávala zo Šarišského, Zemplínskeho, Užockého a Berehovského komitátu. (2, s. 68, 79). Z tohto obdobia tento kraj sa dostáva pod nadvládu Maďarov, ktorá trvala do rozpadu Rakúsko-Uhorskej monarchie roku 1918. Napriek tomu vzájomné kontakty obyvateľstva z oboch strán Karpát sa udržiavali po celé stáročia na rôznych úrovniach.

Uhorský kráľ Andrej I, vnuk Štefana, sa oženil s dcérou kyjevského kniežata Jaroslava Múdreho Anastáziou - Agmundou, vnučkou kniežata Vladimíra. Spolu s Anastáziou do Uhorska prišlo aj veľa ruských duchovných (1047-1060) a týmto sa v celom Uhorsku posilnil ruský element a obyčaje ruskej Cirkvi. V štáte zvíťazila byzantská liturgia nad latinskou. Zakarpatské územie dostalo pomenovanie Uhorská Rus' a v cirkevných vzťahoch bolo podriadené Kyjevskej metropolii buď priamo alebo prostredníctvom Przemyselského biskupstva a neskôr Haličského metropolitu. (2, s. 90).

Kňažná Anastázia podporovala budovanie kláštorov. Existujú informácie, že jej zásluhou bol vybudovaný aj kláštor na Černečej hore pri Mukačeve.

Príchod ruského ľudu na naše územie zaznamenávajú historické dokumenty aj v nasledujúcom období. V listinách z roku 1252 sa vyskytujú pojmy „supelchra Ruthenorum“ – ruské mohyly, ktoré potvrdzujú tento fakt. Takýto pohyb pokračoval aj ďalej. Roku 1339 litovské knieža Fedor Korjatovič, ktorý vládol na Podolji (územie Kyjevskej Rusi, ktorá v tom čase bola súčasťou Litovsko-Ruského kniežatstva) na protest proti centralizačným snahám litovského kniežata Jagellonského, prichádza na Uhorskú Rus' s početnou družinou (v niektorých prameňoch sa uvádza

až 40 tisíc osôb). Uhorský kráľ pridelenil mu bývalú Ruskú marku s centrom Mukačevo (Orosvigve). Tu F. Korjatovič dal vybudovať zámok a kláštor, zrejme zrekonštruoval ten, ktorý dala vybudovať kňažná Anastázia. Tento kláštor dlhé stáročia slúžil ako duchovné centrum pravoslavia, bol sídlom biskupov, pilierom ruského ducha a strediskom jednoty ruského ľudu tohto regiónu. Keď berieme do úvahy, že v tomto ranom období knižná vzdelanosť sa sústreďovala prevažne v kláštoroch a chrámoch, tak ich úloha pri plnení cirkevných obradov a šírenia Božieho slova a vzdelania všeobecne bola neoceniteľná a nenahraditeľná.

Za kniežaťom Korjatovičom na Uhorskú Rus' aj naďalej utekalo množstvo ruského ľudu spoza Karpát, hľadajúc spásu od ustavičných medziosobných vojen. Tým sa naďalej zaľudňovalo toto územie. Často obyvateľstvo sa sťahovalo aj so svojimi duchovnými.

Od 14. storočia do konca 16. storočia región Uhorskej Rusi sa ďalej osídľoval novými vlnami ruského etnika na základe úľav valašského práva. Tieto kolonizačné vlny sa rozšírili až na územie Oravy a Moravy. Z tohto obdobia sa zachovalo najviac písomných zmienok o existencii jednotlivých obytných stredísk.

Po ničivom tatársko-mongolskom vpáde (1240) územie oslabenej Kyjevskej Rusi sa postupne dostáva do područia susedských štátov. Jej obyvatelia sa dostávajú do cudzích štátnych útvarov s rôznou ekonomickou, sociálnou, náboženskou a kultúrnou rôznorodosťou. Táto rôznorodosť sa prejavila na tradičnej úžitkovej kultúre, jazykovo-dialektových zvláštnostiach a osobitosťiach národnostného uvedomenia. To má odozvu aj v súčasnosti. V dôsledku týchto historických okolností obyvateľstvo prijalo nový názov - Ukrajinci.

- • • Zvlášť do ťažkej, zložitej a svojráznej situácie sa dostali zakarpatskí Rusíni, ktorí boli oddelení od svojich súkmeňovcov geografickými a politickými hranicami. Vo svojom národnostnom živote po stáročia pociťovali silný kolonizačný a asimilačný tlak. Na rozdiel od nich u Maďarov ako panujúceho národa sa cirkevné a svetské štruktúry navzájom prelínali s politickými, ekonomickými, sociálnymi a etnickými. Pre lepšiu manipuláciu s Rusínmi používali okrem tradičného pomenovania rôzne iné názvy – Uhrorus, Karpatorus, Malorus a pod. V takej situácii zjednocujúcim pilierom rusínskeho národa ostávala ruská pravoslávna viera s byzantským obradom a písmom – cyrilikou, azbukou. Nie iba formou, ale aj obsahom. Cirkev prebrala na seba veľmi zodpovednú úlohu nie iba duchovnej autority, ale aj národnostnej, čo sa nesmierne zložito prejavovalo v jej bežnom sociálnom, kultúrnom a duchovnom živote.

V období stredoveku ruské pravoslávne duchovenstvo po materiálnej stránke málo čím sa odlišovalo od svojich veriacich - prostého dedinského ľudu. Naopak, katolícke a evanjelické duchovenstvo patrilo ku vládnucej vrstve, duchovní ovládali úradný latinský a maďarský jazyk, mali vysokú životnú úroveň. Ich kostoly a kláštory vlastnili veľké materiálne bohatstvo, veľké plochy pôdy, lesov, lúk a iné materiálne statky. Veriaci pre nich odovzdávali rôzne dane, poplatky a pod.

Naopak Rusíni, ako aj iné podmanené národy Uhorska (neskôr Rakúsko-Uhorska, r. 1867) nemali právo, ani možnosť formovať svoju národnostnú politiku a samostatne riešiť svoje problémy. To sa v plnej miere vzťahovalo aj na ich cirkevný život. Na túto problematiku treba pozerať v kontexte európskych dejín, do ktorých rozhodujúcou mierou zasiahla 30 - ročná vojna (1618-1648).

• • ●

Jej podstatou bol boj o politickú a ekonomickú hegemoniu v Európe medzi katolíckymi Habsburgovcami a protestantským Francúzskom a jeho spojencami. Tento pohyb zasiahol aj strednú Európu, najmä Poľsko a Uhorsko. V procese rekatolizácie tento proces hlbokou ranou zasiahol podmanené pravoslávne obyvateľstvo týchto krajín. Ich politická a ekonomická moc viedla ku snahe podlomiť podstatu pravoslávnej viery a podriadiť ich duchovný život svojmu náboženskému presvedčeniu na základe hesla „cuius regio, eius religia“ – čiže zem, toho viera. To sa stalo základom unionistického hnutia. Pre realizáciu týchto cieľov sa používali rôzne metódy a prostriedky – zastrážovanie, kupovanie, diskriminácia v spoločenskom živote, silové prostriedky štátnej moci, násilné odoberanie cirkevných majetkov a pod.

Samotné slovo „únia“ je latinského pôvodu a znamená spojenie, zjednotenie. Za týmto pojmom sa skryla úmyselná snaha podmaniť si pravoslávne obyvateľstvo so staroslovanským obradom vládnucemu latinskému obradu na čele s rímskym pápežom vo Vatikáne.

Prvá takáto únia bola realizovaná v Breste roku 1596, ktorá sa vzťahovala na územie západného Bieloruska a Haliče. Toto územie sa nachádzalo pod nadvládou Poľska. Je známe, že Poľsko sa považovalo (aj považuje) za baštu katolicizmu. Poľskí šľachtici sa vyhlasovali za štít kresťanstva pred schizmatikmi - „pravoslávnyimi“. Pojmy „ľach“, „katólik“ boli protikladom pojmom „Rusín“, „schizmatik“. Aj po prijatí únie, na základe ktorej uniatski kňazi získali určité výhody, katolícke panstvo na každom kroku sa snažilo ponížiť ich veriacich, dávalo im najavo, že únia je nie viac ako viera druhoradých veriacich ľudí.

- • • Podobná situácia sa odohrala aj na Prjaševščine a Zakarpatsku. V tomto regióne veľmi agresívnu politiku zohrala rodina humenských zemepánov Drugetovcov. Pravoslávnu cirkev prirovnávali ku synagógam, vysmievali a ponižovali ju aj veriacich, snažili sa dosiahnuť, aby sa ruské obyvateľstvo zrieklo svojho obradu a etnického pôvodu. Prvý pokus vyhlásenia únie na našom území sa odohral v Krásnobrodskom monastieri (1612). Jezuita Jozef Juventius tento pokus opisuje takto: „V samotný deň Svätého Ducha prichádzali sem zástupy nábožných prosebníkov. Katolícky vladyka (Rusi tak nazývajú svojich biskupov) Atanáz Krupecký, přemyselský biskup – aby vyzdobil chrám (po jeho rekonštrukcii – M.Š) - prikázal zavrieť dvere na chráme a schizmatici začali kričať, že ich nechcú pustiť do chrámu, že sa im robí krivda. Ihneď sa chopili kolov a chceli vypáčiť závary. Biskup vyšiel a snažil sa utíšiť zúrivcov slovami, ale keď to neosožilo, pobral sa do sakristie, ale aj tam ho množstvo bezbožníkov kruto napadlo cez okná. Len prichádzajúci gróf Druget ho vyrval zakrvaveného a skoro bez ducha“ (tak v texte jezuita nazýva pravoslávnych veriach schizmatikmi a bezbožníkmi). (3, str. 157-158). Prvý pokus zavedenia únie za asistencie poľského biskupa sa skončil úplným fiaskom.

Druhý pokus sa odohral 24. apríla 1646 v Užhorode. V svojej podstate mal regionálny význam. Zúčastnilo sa ho iba 63 kňazov z celkového počtu viac ako 600 duchovných Mukačevskej eparchie, ktorí ani dobre nevedeli, o čo ide. Navyše bez účasti biskupa. Informácie o tejto schôdzi sa zverejnili v protokole až 15. februára 1652. Tento akt hlboko zasiahol do duchovného a kultúrneho života Rusínov (Ukrajincov) a jeho negatívne dôsledky sa prejavujú aj v súčasnosti. Oficiálna listina tejto zmluvy bola „nájdená“

po 370 rokoch v Prešovskom štátnom archíve a prezentovaná predstaviteľmi Prešovského biskupstva Gréckokatolíckej cirkvi 10. júna 2016 na tlačovej konferencii. (4, č. 12).

Prijatie únie prakticky nemalo žiaden vplyv na život veriacich. V chrámoch počas liturgie veriaci aj naďalej počúvali požehnanie kňaza: „Vsich vas, pravoslavných christijan, da pomjanet Hospod' Boh vo carstviji svojem!“

Zo širšieho hľadiska prijatie únie treba chápať z jej religiózne-kresťanskej podstaty, ktorá vychádzala z antireformačných stimulov. Ich realizátormi boli jezuiti, udatne podporovaní štátnou mocou. V dôsledku toho sa formuje diferenciacia kresťanského sveta. Novovytvorená gréckokatolícka cirkev sa dostala do stredu tohto sveta: západného s latinským obradom a východného so staroslovanským obradom. Sociálne zrovnoprávnenie pravoslávnych duchovných (dovtedy väčšina z nich bola iba v stave poddanstva a zemepánovi odovzdávala dane) s katolíckymi bol iba prostriedok na dosiahnutie cieľa – posilnenie svojho vplyvu. Sociálna štruktúra obyvateľstva a jeho vzdelanostná úroveň sa takmer nezmenila. Iba v malej miere sa tu formuje drobná šľachta a meštianstvo, ale aj to sa čoskoro zmaďarizovalo. Gréckokatolícka cirkev fakticky až do XX. storočia sa považovala za cirkev „popov a chlopov“, kňazov a poddaných. (5, s. 12).

„Zemepáni jednali s kňazstvom katolíkov gréckeho obradu tak nedôstojne a nespravodlivo, že ich nielen vyhánali na každodennú robotu ako obyčajných sedliakov, ale ich aj chytali a podrobili palicovaniu a nútili ich znášať mnohé iné veci otvorene a priamo v rozpore s cirkevnou imunitou.... Z toho otrockého jarma ich ráči Leopold I, ako najláskavejší cisár, a to listinou...“ z ktorej vyberáme: „My, Leopold, z milosti Božej rímsky cisár a kráľ Nemecka, Uhorska, Česka (ďalej sa

- • • *uvádzajú iné tituly) Znením tejto listiny dávame na známosť a oznamujeme všetkým, ktorých sa to týka, že cirkevná imunita, z ktorej sa tešia cirkvi, cirkevné osoby v tomto našom kráľovstve bola zabezpečená a ochraňovaná naším cisársko-kráľovským majestátom... O tom sme boli láskavo informovaní, že rusínsky národ, ktorý pred 300 rokmi presídlili z Ruska a usadili sa v hraničných častiach Uhorska, ponajviac však v Jágerskej diecéze a podobne ich príchod otriasol gréckou schizmou v tomto kráľovstve, takže s Božou pomocou asi pred 30 rokmi nedávno prešlými... začali sa vracat' k únii, do lona Svätej rímskej cirkvi...*

Doteraz s nimi nakladajú ako s otrokmi a poddanými, chcú ich pokladať za jobagiónov až natoľko, že... páni a úradníci vyhávajú skutočných Božích kňazov, podľa zákona vysvätených a ustanovených, nielen na každodenné pánske práce rovnako ako iných sedliakov, ale ich aj zlapajú, palicujú, pokutujú a odsudzujú na iné tresty...

S ohľadom na to... prísne a pevne nariaďujeme - pod trestom našej ťažkej kráľovskej urážky - aby od terajšieho dolu uvedeného vyhlásenia nijaký stav, autorita, hodnosť, nikto s výhodou a mocou sa neodvážil protivit' proti cirkevnej imunita celého hore uvedeného duchovenstva zjednotených gréckeho obradu, či otvorene, alebo tajne. A to pod žiadnou zámienkou, alebo že je to doterajší zvyk z obdobia pred zjednotením... Takí podliehajú trestom ako cirkevných, tak aj svetských súdov.

Dané v našom rakúskom meste Viedni 23. augusta 1692. Leopold“.

(Joanik Bazilovič, Dejiny Gréckokatolíckej cirkvi v Uhorsku. Eds. Monika Bizoňová, Jaroslav Coranič, Prešovská univerzita, Prešov, 2013, str. 165-166)

Medzi kňazmi obidvoch konfesíí po celé 18. storočie boli viditeľné sociálne rozdiely. Líšili sa rozsahom farských majetkov, kvalitou farských budov, akceptáciou zo strany miestnej a stoličnej šľachty a celkovým spôsobom života. Rozdielna bola aj výška kongruy, doplatku do štátom garantovaného ročného príjmu, ktorý bol u rímskokatolíckych farrárov dvakrát vyšší.

Už dávno neexistovala Byzantská ríša, ktorá dlhodobo odolávala sústavným útokom osmanských Turkov, až oslabená definitívne bola zruinovaná v roku 1204 IV. križiackou výpravou, ktorú organizovala pápežská kúria. (6. s. 126). Za tento čin pápež Ján Pavol II. 4. mája 2001 sa ospravedlnil patriarchovi Konštantínopolskému Bartolomejovi. Napriek tomu pravoslávie a byzantský obrad prežili všetky útoky z východu aj západu až do súčasnosti. Patriarcha Konštantínopolský je považovaný za najvyššiu autoritu a duchovnú hlavu všetkých autokefálnych pravoslávnych cirkví na celom svete. Grécke chrámy a kláštory horlivo chránia sväté zázvy sv. Cyrila a Metoda, pred celým svetom demonštrujú krásu, silu a životaschopnosť pravoslávneho ducha.

Podstatná pomoc, ktorá prichádzala na naše územie z pravoslávneho sveta, bola len spoza Karpát a bola iba cirkevno-osvetového charakteru. Boli to knihy, ktoré sa tlačili vo viacerých vydavateľstvách Ľvova, Kyjeva, Černihova, Ostrohu, Moskvy. Prostredníctvom nich sa udržiavali duchovné kontakty s pravoslávnyim svetom, vedomie spoločnej viery a národnostného cítenia.

Ako dokumentuje mukačevský biskup Emanuel Olšavský v roku 1757 v 74 obciach Makovice spomedzi 680 kníh viac ako 600 boli pôvodom spoza Karpát. Knihy privážali obchodníci na vozoch. V roku 1759 doviezli 9 vozov kníh liturgického a bohoslužobného charakteru a v ďalšom roku

- • • dovezli 907 kníh, z toho 170 šlabikárov. (4). Značná časť tejto literatúry sa zachovala v chrámoch do súčasnosti, niektoré sa nachádzajú v múzeách, časť bola zničená aj zámerne, alebo odvezená do iných regiónov Slovenska. Jedným z príkladov môže poslúžiť aj Liturgion z roku 1725 vytlačенý vo Lvove, ktorý bol zakúpený pre chrám v Krajnóm Čiernom pri Svidníku. Na okraji knihy je uvedený zápis cyrilikou: „Roku Božija 1746 sija kniha, rekomaja Služebnik, kuplena dl'a sela Čornoho k chramu Obrezanija, za hroši cerkovnyje, za ktoru dano 3 zlatych uhorskych, poldesjata. Kto koľvek by chotil siju knyhu, narekomuju Služebnik, o(t) dalyty o(t) Černianskoj (cerkvi) sudyty ho Boh bude“. (Táto kniha v súčasnosti sa nachádza v Múzeu ukrajinskej kultúry vo Svidníku).

Totožnú situáciu môžeme pozorovať aj pri výstavbe a výzdobe interiérov chrámov. „Často môžeme vidieť v ikonopiseckej tvorbe na Šariši mnohé podobnosti s ikonografiou na Ukrajine. Staršie tradície maľby môžeme vidieť v ikone sv. Paraskevy, ktorá pochádza zo 17. storočia v Dobroslave“.

(Katarína Kurilcová. Ikony a ich výskyt na Hornom Šariši – ikony z obdobia 17. storočia. Ed: Jaroslav Coranič. Cirkev v dejinách kresťanstva na Slovensku. Gréckokatolícka teologická fakulta, Prešovská univerzita v Prešove, 2014, s. 133).

Ešte 150 rokov po prijatí únie v desiatkach ruských obcí, medzi nimi aj v Ladomirovej, veriaci sa s ňou nestotožnili. Uniatske tendencie v praxi sa presadzovali veľmi pomaly aj medzi jej najvyššími predstaviteľmi. Tak zakladateľ uhorskej a slovenskej štatistiky, rodák z Prešova, Ján Matej Korabinský vo svojej knihe Geografisch – historisches und Produktion Lexikon von Ungern z roku 1786 uvádza, že v Uhorsku bolo 881 pravoslávnych chrámov a uniatskych iba 134. Podľa tohto Lexikónu na území dnešného Sloven-

• • ●
ska bolo 175 pravoslávnych obcí s pravoslávnymi chrámami a duchovnými. (7. s. 43,44)

Medzi biskupmi Mukačevskej eparchie a rímskokatolíckou hierarchiou, ktorá si ju definitívne chcela podmaniť, sústavne vznikali spory, roztržky a napätie. Napríklad v spore s Košickým biskupstvom o veriacich, Mukačevské biskupstvo tvrdilo, že kto je gréckokatolík, ten je ruský a má patriť do jej eparchie. Ďalší spor vznikol, keď Mukačevskú eparchiu podriaďovali maďarskej Jágerskej eparchii, ktorá bola územím a počtom veriacich 10 krát menšia.

V tomto období sa systematicky prejavovalo vmiešavania sa Jágerského biskupa do vecí Mukačevského biskupa. Napríklad gréckokatolíckym kňazom zakázali nosiť bradu, ako bolo zaužívané u pravoslávnych, gréckokatolícki absolventi Trnavskej bohosloveckej fakulty pred vysvätením museli povinne prisahať vernosť a poslušnosť Jágerskému biskupovi. A vysvätenie nových duchovných sa mohlo konať iba s jeho povolením a za prítomnosti jágerského zástupcu a pod. Takéto nariadenia vyvolávali u gréckokatolíckej hierarchie nespokojnosť. Odtrhnutá od základnej „masy“ pokrvných súkmeňovcov, cirkev nachádzala životodarný prameň v silných osobnostiach, vďaka ktorým sa snažila hájiť svoje historické tradície. Uvádzame niektoré z nich:

Biskup Michail Manuil Olšavský (1700-1767) aktívne vystupoval za osamostatnenie Mukačevského biskupstva od Jágerského, ktorému vypovedal poslušnosť. V Počajevskom monastieri roku 1769 vyšla tlačou jeho práca „Slovo o svjatom medzi Vostočnoju a Zapadnoju Cerkvoju Sojedineniji“. (8, s. 18-19)

Biskup Ioan Bradač (1732-1772) všemožne sa snažil pozdvihnúť vzdelanosť svojich veriacich. Preto vydal „Bukvar ili rukovodije choťáščim oučitsja pismenu ruskoslovensky-

- • • mi knih“ (1770) a pre klér nanovo vydal kyjevský modlitebník pod názvom „Sbornik“. Lenže osud týchto kníh bol žalostný. Nakoľko tam boli uvedené mená ruských svätcov, čo odporovalo katolíckemu učeniu, biskup bol nútený tieto knihy zničiť. V období jeho biskupstva sa posilnili kontakty uhorských a haličských Rusínov, za čo bol obvinený z nevery rímskej cirkvi a bol nútený nanovo odprisať svoju vernosť Vatikánu. (8, s. 19-20).

Do tretice ešte jeden príklad: Biskup Andrej Bačinský (1732-1809) po pripojení Haliče k Rakúsku ako jeden z prvých cirkevných činiteľov prejavil snahu spojiť Zakarpatsko a Halič do jednotnej administratívnej provincie a obnoviť Haličskú metropoliu. (8, s. 20-22). Veľkú pozornosť venoval výchove svojich budúcich kňazov v duchu vernosti historickým tradíciám. Po založení Užhorodského seminára stanovil ako podmienku prijatia na štúdium znalosti „ruského“ jazyka, ktorý sa snažil šíriť vydávaním literatúry pre všetky vekové skupiny. V svojich biskupských listoch sa často venoval problému polatinčenia svojho kléru. Kritizoval neznalosť kňazov vyštudovaných na latinských univerzitách a seminároch čítať a písať cirkevno-slovanské texty, spievať bohoslužobné piesne a dokonca neznalosť slúženia byzantsko-slovanských obradov. (11, s. 13).

Do konfliktov bola nútená zasiahnuť cisárovná Mária Terézia a určité zmierenie priniesol až Tolerančný zákon Jozefa II. (1781), na základe ktorého bola priznaná rovnoprávnosť protestantským aj pravoslávnyim veriacim, a tým aj gréckokatolíkom.

Zákernosť a sociálne chytráčenie v spojitosti s úniou sa postupne začali prejavovať záporne. Duchovenstvo sa začalo vzdalovať od roľníckeho obyvateľstva. Naopak, roľníci boli povinní pracovať na cirkevných majetkoch – rokoviny

a odovzdávať naturálnu daň – koblíny a pod. Obyvateľstvo a značná časť patrioticky naladeného duchovenstva tieto zmeny prijímali s veľkou nevôľou. • • ●

XIX. storočie v Európe bolo poznačené veľkými sociálno-politickými zmenami, ktoré spôsobila vedecko-technická revolúcia. Mnohonárodnostná Rakúska monarchia svojím vývojom značne zaostávala za štátmi západnej Európy. Následne jej východná časť - Uhorsko zaostávala za jej západnou časťou - Rakúskom a Českom. V jeho rámci Prjaševščina a Podkarpatská Rus' aj naďalej ostávali najmenej vyvinutým regiónom celej monarchie (to sa pociťuje aj v súčasnosti). Po Rakúsko-Uhorskom vyrovnaní (1876) sa postavenie nášho regiónu v kultúrno-duchovnej sfére ešte viac zhoršilo. Maďari začali vyvíjať nadmerný tlak na porobené nemaďarské národy. Pod vplyvom silnejúcej sa maďarizačnej politiky „ruský duch“ postupne začína slabnúť a sa vytrácať. Veľká časť duchovenstva, ale aj málopočetná svetská ruská inteligencia cítila, že „ruskosť“ im neprinesie žiadne výhody, začala zanechávať „svojich“ a pridávať sa ku maďarskej aristokracii, preberať jej maniere, kultúru a jazyk. Čím viac sa zlepšoval ich sociálny status, tým viac sa hanbili používať „reč roľníctva“ a tým viac sa vzdávali odveriacich, ktorým mali slúžiť. Dochádzalo to až tak ďaleko, že odveký ruský „Otčenáš“ sa modlili po maďarsky.

Značná časť inteligencie, ktorá získala vzdelanie na vysokých školách vo Viedni, odišla do služieb cárskeho Ruska (M. Baluďanský sa stal prvým rektorom Peterburskej univerzity, P. Lodij sa stal prvým rektorom Právnickej fakulty tejto univerzity, J. Venelin-Huca sa venoval dejinám Bulharov a pod). V cudzine napomáhali rozvoju vedy a pokroku, ale svoj národ nechali na milosť cudzincom. Iba malá skupinka duchovných a svetskej inteligencie odolávala maďa-

- • • rizačnému tlaku a ostala verná svojmu národu. K tejto skupine duchovných osobností patrili predovšetkým Alexander Duchnovič, ktorého maďarskí žandári bosého viedli z Prešova do Košíc za jeho patriotickú tvorbu. V jeho modlitebníku „Chlieb duši“ sa uvádza „pravoslávni chrystyjane“. Patrili tu tiež aj makovický „solovej“ Alexander Pavlovič. Zo svetských intelektuálov to bol Adolf Dobrjanský, ktorý v súlade s ideami Slovenského národného obrodzenia vypracoval program zjednotenia všetkých Rusínov Rakúsko-Uhorska - Haliče, Bukoviny, Prjaševščiny a Podkarpatska do jedného administratívneho celku na základe historického práva z čias Kyjevskej Rusi (v nadväznosti na ideu biskupa A. Bačinského). A. Dobrjanský bol veľkým zástancom pravoslávia. Za tieto idey na neho boli spáchané dva atentáty.

Alexander Duchnovič

Adolf Dobrjanský

Vyvrcholením maďarizácie bolo prijatie školského zákona ministra Apónia roku 1907, keď maďarčina sa stala povinným vyučovacím jazykom vo všetkých typoch škôl a vyučovanie v jazyku iných národov bolo zakázané. Každé dieťa nemaďarskej národnosti po skončení ľudovej školy bolo povinné ovládať maďarský jazyk písmom a slovom

• • ●

tak, aby slobodne mohlo vyjadriť svoje myšlienky. Tiež boli zakázané cirkevné sviatky podľa juliánskeho kalendára. V tejto hrozivej situácii značná časť duchovenstva Prešovského gréckokatolíckeho biskupstva sa stala hlavným nástrojom denacionalizačnej politiky maďarských vládnucich kruhov. Zvlášť negatívne sa prejavil biskup dr. Štefan Novák. To v národe prebudilo pohyb za pretrhnutie zväzku s Rímom a úniou a obnovu starej pravoslávnej viery. Iniciátormi týchto tendencií boli americkí vystaňovalci – navrátilci, ktorí v podmienkach americkej demokracie získali národné a sociálne cítenie. (9. s. 51).

Katastrofálne ekonomické a sociálne postavenie rusínskeho ľudu sa doplňovalo neúctivosťou a ľahostajnosťou gréckokatolíckeho duchovenstva, ktoré prešlo na cestu od národňovania a maďarizácie. V snahe, aby v zárodku bol zlikvidovaný pravoslavizačný pohyb, uskutočnil sa súdny proces v Košiciach nad jeho iniciátormi. K otázke šírenia „schizmy“ prešovský gréckokatolícky biskup dr. Štefan Novák podal správu šarišskému županovi s tým, že vo svojej kompetencii urobí opatrenia na zastavenie tohto javu. Ale pravoslavizačné hnutie napriek rôznym represívnym opatreniam a postihom sa už nedalo zastaviť. Udalosti v obciach Iza a Veľké Lúčky na Zakarpatsku (duchovný otec Alexej) vyústili do monster procesu v Marmorošskej Sihote. Proces prebiehal od 29. decembra 1913 do 3. marca 1914. Obžalovaných bolo 94 osôb. Obžaloba bola postavená na obvinení, že súdení zosnovali protištátne hnutie a že chceli previesť rusínske stolice pod ruskú cirkev a politickú správu. Ale to sa v priebehu procesu nedokázalo. V priebehu súdu obžalovaná Mária Sočka na otázku predsedajúceho, „ako kriticky sa vyjadrovala o uniatskych duchovných“, odpovedala: „Hvarylá, ale što je pravda, že našy popi len tancjuvaty a ve-

- • • selytysja znajuť, ljublat' fajno žyty a pro viru ne starajut'sja, svojich ditej ani perekrestytysja ne učat'". Napriek tomu bolo odsúdených 31 osôb na rôzne tresty. Maďarská vláda sa zľakla tohto hnutia ako nebezpečného pre štát a svoju šovinistickú ústavu.

Marmorošský proces vyvolal búrlivú reakciu v európskych demokratických krajinách, ktoré ostro odsúdili počinanie uhorskej justície. Tiež mal široký ohlas aj medzi slovenskými kultúrnymi dejateľmi. Napríklad známy slovenský spisovateľ Jozef Gregor Tajovský v Národných novinách vo svojich reportážach písal, „... že ruský otrok už zdvíha hlavu a že ruská národnostná otázka v Uhorsku vystúpila z hrobu“. K otázke, prečo Rusíni prestupujú do pravoslávnej cirkvi uviedol, že preto „... lebo grécko-katolícka cirkev nie je verná a že neslúži Bohu, ale svetskej politike a renegatským kňazom“. A ďalej uvádza, že „... vlastenectvo Rusínov je všeobecne známe, že je to národ, ktorý nemá inteligenciu, lebo kňazi a učitelia sa hlásia za Maďarov. Preto rusínsky ľud nemá v Uhorsku ochrancov, nemá vodcov a že povstali medzi ľuďom proroci, ktorí ho prevádzali na ruskú cirkev“. (9, s. 53-54).

Dejiny a fakty nasvedčujú, že žiadnym zákonom a nariadeniam, ani perzekúciám a väzeniam sa nepodarilo umlčať a potlačiť v našom národe pravoslávneho ducha. Pojem „pravoslávie“ zostávalo po stáročia vo všetkých používaných cirkevných knihách až do roku 1950. Aj vo Veľkom zborníku vydanom s požehnaním gréckokatolíckeho biskupa P. P. Gojdiča, najmä však Trebníku, kde sa nad pokrsteným uniatsky kňaz modlil: „... utverdi jeho v pravoslavnoj viri...“. A v Služebníku, kde kňaz spomínal pravoslávne biskupstvo a počas svätej liturgie na Veľkom vchode s eucharistickými darmi vždy hovoril: „... i vsich vas pravoslávnych

christijan da pomjanet Hospod' Boh vo Carstviji svojim“. (7, s. 43). • • ●

Po rozpade Rakúsko-Uhorskej monarchie a vzniku novej Československej republiky tento duch pravoslávia sa prebudil a s novou silou a energiou sa pustil do života. Nastal hromadný návrat do pravoslávia, aj keď nebolo to jednoduché a bezproblémové. V tom období pod záštitou prezidenta republiky T.G. Masaryka bol uzavretý konkordát s Vatikánom, na základe ktorého cirkevný majetok Gréckokatolíckej cirkvi bol prevedený rovno na pápeža. Bolo stanovené, že keď sa v cirkevnej obci nájde čo len jeden uniat, chrám bude patriť jemu, ostatní veriaci si budú musieť postaviť nový. (7, s. 52). (Po páde socialistického režimu v roku 1990 vo víre vzniknutých politických udalostí nastáva spor medzi Gréckokatolíckou a Pravoslávnou cirkvou o majetku a vydanie chrámov. „Zákonným opatrením Predsedníctva Slovenskej národnej rady č. 211 zo dňa 29. mája 1990 o usporiadaní majetkových vzťahov medzi gréckokatolíckou a pravoslávnou cirkvou“ bolo uzákonené: „Nehnutelný majetok na území Slovenskej republiky, ktorý bol pred 28. aprílom 1950 vo vlastníctve gréckokatolíckej cirkvi a ktorý bol na základe výnosu Štátneho úradu pre veci cirkevné v Prahe prevedený do vlastníctva pravoslávnej cirkvi, je majetkom vo vlastníctve gréckokatolíckej cirkvi“. Fatálne, direktívne a necitlivé rozhodnutie. Vôbec nebola vzatá do úvahy reálna novovzniknutá situácia).

Prelom XIX. a XX. storočia pre Prjaševščinu a Podkarpat-skú Rus', ako najchudobnejší región republiky, bol charakteristický veľkou vlnou vystaňovalectva do krajín západnej Európy a najmä do zámoria – USA a Kanady. Ďaleko od svojej vlasti si ľudia viac ako inokedy začali uvedomovať svoju

- • • národnostnú a náboženskú identitu. Začali sa organizovať do spolkov a naučili sa hájiť svoje práva a požiadavky.

Gréckokatolícky obrad v USA pre americkú katolícku cirkev bol nepochopiteľný a neznámy. Veľmi sa čudovali používaniu cirkevno-slovanského jazyka v liturgii a v cirkevnej literatúre, „obradovosti“ podľa juliánskeho kalendára a tiež manželstva duchovných. To bol jeden z popudov prechodu gréckokatolíckych duchovných na pravoslávie a s nimi aj veriacich.

Popredným agitátorom a vodcom za pravoslávie sa stal duchovný Alexij Toth (1854 - 1909), syn gréckokatolíckeho kňaza v obci Kobylnica okr. Bardejov. Po presťahovaní sa do USA roku 1891 prestúpil na pravoslávie a poskytol svoje služby gréckemu biskupovi byzantského obradu v San Franciscu. Jeho publikácia „Kde treba hľadať pravdu?“, vydaná v roku 1890 v New Yorku sa stala „bibliou“ pre pravoslávnych obyvateľov Prjaševščiny a Podkarpatskej Rusi XX. storočia. V USA sa

Alexij Tóth

mu podarilo prinavrátiť tisíce gréckokatolíkov do svätého lona pravoslávnej cirkvi. A títo duch pravoslávia ďalej prenášali do svojej vlasti, svojich rodín. Pomáhali stavať chrámy, pomáhali mladým ľuďom v štúdiu a pod. (10, s.67). Pravoslávnu cirkvou Ameriky duchovný Alexij Toth bol vyhlásený za svätého (2004). Aktívnym pomocníkom v tejto činnosti mu bol prof. V. Levkanič, človek vysokých duchovných a intelektuálnych kvalít a skvelý organizátor.

• • •

Významnými priekopníkmi pravoslávneho hnutia na Prjaševščine boli duchovní: o. Juraj Varchol a o. Juraj Kochaník v Becherove, o. Irenej Chanat v Čertižnom, o. Jozef Surgent v Pisanej, o. Vasilij Solovjev v Ľutine a iní. Podľa úradnej štatistiky v roku 1930 na Podkarpatskej Rusi už bolo 115 pravoslávnych farností a 121 000 pravoslávnych veriacich, ktorí patrili pod jurisdikciu Srbskej pravoslávnej cirkvi. Mukačevské pravoslávne biskupstvo bolo vyhlásené za Mukačevsko-prešovské, čím sa náš región opäť stal plnoprávnym subjektom cirkevnej správy. Za jej biskupa bol zvolený popredný srbský teológ Dr. Damaskin. (7, s. 197). Roku 1937 na území dnešného Slovenska už bolo 27 pravoslávnych farností. Avšak problémy pre pravoslávny ruch pretrvávali naďalej. Pravoslávni veriaci museli si budovať nové chrámy a farské budovy, vydržiavať svojich duchovných, lebo štát im odmietol podporu. Veľké prekážky pravosláviu robili štátne úrady, najmä v období fašistického Slovenského štátu (ktorý zároveň s antipatiou sa správal aj ku Gréckokatolíckej cirkvi, k ruskému školstvu, ruskej identite všeobecne). S veľkou nevraživosťou k pravoslávnenému hnutiu sa prejavovala aj gréckokatolícka hierarchia, lebo sa to uskutočňovalo na úkor ich veriacich. Žiaľ, zvolili si cestu výmyslov, klebiet, sťažností, zosmiešňovania, podobne ako to bolo v čase prijatia Užhorodskej únie, ale vo vzťahu k nim zo strany katolíckeho kléru.

Po Druhej svetovej vojne v Československu vznikli nové spoločensko-politické pomery. Návrat do pravoslavia už nebolo možné brzdiť a uniatska propaganda stratila na intenzite. Nakoľko Zakarpatsko bolo pripojené k ZSSR, roku 1946 na zhromaždení pravoslávneho duchovenstva a veriacich v Prešove bola vytvorená samostatná Prešovská eparchia. O tri roky neskôr v Československu bol vyhláse-

- • • ný samostatný Exarchát Moskovského patriarchátu s tromi eparchiami: pražskou, olomoucko-brnenskou a prešovskou. V roku 1950 z prešovskej eparchie bola vyčlenená samostatná michalovská eparchia.

Nový spoločenský poriadok po roku 1948 mal svoje ideologické zámery. Ich cieľom bolo budovanie štátu a spoločnosti bez viery a cirkvi (aj pravoslávnej), tak ako to bolo v Sovietskom zväze. Práve pravoslávnu cirkvou na východe republiky sa malo začať s ateizáciou spoločnosti. 28. apríla 1950 v Prešove straníckymi a štátnymi orgánmi bol zorganizovaný tzv. Prešovský snem za účasti 88 uniatskych duchovných, na ktorom bol prijatý Manifest o zrušení Užhorodskej únie z roku 1646. Týmto Manifestom z 267 prítomných duchovných sa stotožnilo 210 a iba 57 duchovných ho odmietlo. (Podľa Eleny Londakovej z Historického ústavu SAV, Pravda zo 14. 6. 1997, s. 14). (7, s. 176). Treba zdôrazniť, že na tomto akte sa podieľala výlučne štátna moc, bez účasti predstaviteľov Pravoslávnej cirkvi. Aj napriek tomu, že mal svoje historické zdôvodnenie, Prešovský snem nepriniesol nič dobrého pre Pravoslávnu cirkev, naopak, iba zbytočné komplikácie a problémy. Lebo proces pravoslavizácie mohol sa vyvíjať prirodzenou cestou. Obnovenie Gréckokatolíckej cirkvi v roku 1968 sa stalo iba novou odyseou pre veriacich oboch konfesíí. Po zvolení o. Jána Hirku za biskupa Gréckokatolícka cirkev odstúpila od závetov svojich významných predchodcov, zradila idey svojich otcov biskupov, akými boli Michail Manuil Olšovský, Ioan Bradáč, Andrej Bačinský a buditeľov Alexandra Duchnoviča, Alexandra Pavloviča, ale aj svojho biskupa z minulého storočia, veľkého národovca, akým bol vladyka Peter Pavol Gojdič. Nové vedenie nabralo kurz na čo najväčší odklon od pravoslávia, kurz na slovakizáciu a latinizá-

ciu staroslovanského obradu a tým na asimiláciu veriacich rusko-ukrajinského etnika, ktorý tvoril základ pravoslavia na Prjaševščine a Podkarpatskej Rusi, dnešného Zakarpatska. Ako príklad môže poslúžiť list Spolku rusínskej mládeže gréckokatolíckemu biskupovi Jánovi Hirkovovi zo dňa 7. októbra 2002, ako reakciu na akt z príležitosti prenesenia pozostatkov biskupa Pavla Gojdiča z Leopoldova do Prešova (17. novembra 2001). Z listu vyberáme: „V našich očiach Ste tiež veľmi znehodnotili pamiatku vladyku Gojdiča tým, že slávnostná liturgia v ten deň nebola staroslovenská, ale slovenská. Ste všetci natoľko zaslepení slovenským nacionalizmom, že nevíete už konať pravdivo a spravodlivo ani v takýchto historických udalostiach? ... Vami započatá a všemožne podporovaná slovakizácia vniesla do našich farností klamstvo, intrigy, zlobu, nevraživosť, duchovnú pýchu a pokrytectvo“ (12, s. 117). Táto skutočnosť iba potvrdzuje ľudovú múdrosť, že kto raz zradil, zradí aj druhýkrát.

Použitá literatúra a pramene:

1. Polonska-Vasilenko, Natalia. Istorija Ukrajiny. 1 časť, „Lybid“, Kyjiv, 1992.
2. Archimadrit Vasilij Pronin. Istorija Pravoslavnoj Cerkvi na Zakarpatje, Sväto-Nikolajevskij Mukačevskij monasty; 2005.
3. Bazilovič, Joanik. Dejiny Gréckokatolíckej cirkvi v Uhorsku. Eds. Monika Bizoňová, Jaroslav Coranič. Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, Prešov, 2013, s. 157-158. ISBN 978-80-555-0737-8.
4. Nove žyt'ťa. Zväz Rusínov-Ukrajincov. Prešov, č. 12, 1016.
5. Šoltés, Peter. Cirkev popov a chlopov. In História, revue o dejinách spoločnosti, Bratislava, 2007, č. 3.
6. Dejiny Európy. Mladé leta, Bratislava, 2001. ISBN 80-06-01074-9.

- • • 7. Prot. Horkaj Štefan, prot. Pružinský Štefan. Pravoslávna cirkev na Slovensku v 19. a 20. storočí. Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity. Prešov, 1998. ISBN 80-88885-76-6.
- 8. Škurla, Michal. Hlas pamäti, Prešov, 2014. ISBN 978-80-89196-58-6.
- 9. Tajtak, Ladislav. Marmaroškosihotský schizmatický proces roku 1914 v svetle slovensko-rusínskych vzťahov v slovenskej a maďarskej historiografii. In. Harbul'ová Ľubica (Ed.): Kapitoly z dejín Podkarpatskej Rusi 1919-1945. Vydavateľstvo Prešovskej univerzity, Prešov, 2015. ISBN 978-80-555-1541-0.
- 10. Mária Majerová. Zakarpatski Ukrajinci na prelome stáročí. Október a ukrajinská kultúra. Zborník materiálov z medzinárodného sympózia. Kultúrny zväz ukrajinských pracujúcich, Prešov, 1968.
- 11. Šturák, Peter. Historický náčrt teologického vzdelania v Gréckokatolíckej cirkvi na Slovensku. (Ed.): Jaroslav Coranič. Cirkev v dejinách kresťanstva na Slovensku. Gréckokatolícka teologická fakulta Pešovská univerzita v Prešove, 2014. ISBN 978-80-555-1136-8.
- 12. Josafat V. Timkovič, SBM. Rusíni na Slovensku v cirkevných dokumentoch. I. diel. Vydavateľstvo V. Pađaka, Užhorod, 2006. ISBN 966-7838-98-6.

KRÁTKY PREHĽAD HISTÓRIE RUSKEJ PRAVOSLÁVNEJ CIRKVI V ZAHRANIČÍ

Roku 1917 v Rusku sa uskutočnili dve revolúcie. Prvá vo februári, keď abdikoval zo svojej dedičnej funkcie cár Mikuláš II. a bola ustanovená Dočasná vláda, a následne 7. novembra sa uskutočnil revolučný prevrat. Politickú moc uchopili bolševici a nastolili svoju vládu. Vodcovia tejto revolúcie svoje stanoviská ku kultúrnym hodnotám začali vysvetľovať z čisto triednych pozícií. A skutočná kultúra neznáša žiaden štandard, ani triedny, ani národnostný. Revolúcia prešla žily veľkej kultúre a vyhnala mnohých jej tvorcov, filozofov, spisovateľov, umelcov a pod. za hranice ich vlasti, kde sa umárali osudom Ruska. Ich miesto zaujali absolventi robotníckych fakúlt. Preto Októbrovú revolúciu väčšina významných činiteľov ruskej kultúry prijala s veľkou nevôľou, lebo niesla so sebou veľa ničivého a nihilistického.

Hneď po uchopení moci do svojich rúk bolševici začali honbu na náboženstvo. Ani nie jeden rok po uchopení moci sovietska vláda prijala dekrét o „Odluke cirkvi od štátu a škôl od cirkví“. Tento dekrét kodifikoval znárodnenie celého cirkevného majetku (chrámov, škôl, seminárov a cirkevných ústavov). Duchovní boli zbavení štátneho občianstva. Na základe tohto dokumentu cirkev bola zbavená právnej nezávislosti.

- • • Na základe ďalšieho štátneho nariadenia z roku 1919 boli zoštátnené lavry a kláštory, ktoré predstavovali dôležité centrá náboženského a duchovného života v Rusku (1. s.9).

Neuveriteľný masový hon na kňazov a duchovné osoby sa začal v roku 1922, keď celé Rusko ovládol veľký hlad, v dôsledku ktorého ľudia zomierali, vznikali obrovské konflikty. Na základe dekrétu sa začali masové odňatia cirkevných klenotov na fond hladujúcim. Veriaci sa bránili. Pre ilustráciu vyberáme iba niektoré tézy z absolútne tajnej Leninovej smernice politickému vedeniu strany zo dňa 20. marca 1922: „Akurát teraz, a iba teraz, keď v hladujúcich miestach jedia ľudí a na cestách sa váľajú stovky, keď nie tisícky trupov, my môžeme (a preto musíme) uskutočniť odňatie cirkevných klenotov so samotnou zúrivou a nemilosrdnou energiou a nezastavovať sa pred akýmkoľvek odporom. Preto prichádzam k bezpodmienečnému záveru, že musíme akurát teraz vypovedať rozhodujúci a nekompromisný boj „čiernosoteneckému“ duchovenstvu a potlačiť jeho odpor s takou krutosťou, aby na to nezabudli po dlhé desaťročia. Čím väčší počet predstaviteľov reakčného duchovenstva a reakčnej buržoázie z tohto dôvodu sa podarí zastreliť, tým lepšie. Lenin“. (2, s. 366-367). Zvlášť komentovať tento dokument nie je potrebné. V ňom je vypovedaná veľká krutosť bolševickej revolúcie. V štáte boli vytvorené komisie, ktoré pracovali v duchu týchto smerníc. Bol to ťažký úder nie iba náboženstvu a cirkvi ako takej, ale aj celej ruskej kultúre. Cennosti sa odoberali, kde to len bolo možné – v chrámoch, múzeách, od bohatých jednotlivcov. Získané peniaze z predaja týchto klenotov v zahraničí, ktoré mali nevyčísliteľnú hodnotu, sa používali nie pre hladujúcich, ale na nákup zbraní. Žiaľ, veľa hodnôt, historické

knihy, biblie, ikony sa proste fyzicky bezcitne ničili, pálili, rozbíjali alebo rozkrádali, chrámy sa pretvárali na sklady, kultúrne domy alebo prosto chátrali. • • ●

Vodcovia revolúcie si mysleli, že mali „historické právo“ disponovať osudmi miliónov ľudí. V dôsledku revolúcie a občianskej vojny na poliach bratovražednej vojny podľa výpočtov historikov zahynulo okolo 10 miliónov ľudí a 3 milióny z Ruska emigrovalo. (Pre porovnanie v 1. svetovej vojne zahynulo 11 miliónov ľudí). Vzniknuté okolnosti ich viedli k ťažkému rozhodnutiu – opustiť svoju vlasť a stať sa utečencami bez domova. Jedinou útechou a nádejou v cudzom svete pre mnohých z nich sa stala viera a pravoslávna cirkev.

Emigrácia prebiehala dvomi hlavnými smermi. Na východ cez Chabrin v Číne do Austrálie a Nového Zélandu a na západ cez Krym na Balkán (Grécko, Juhoslávia, Bulharsko a krajiny západnej Európy). Spolu s vojskami Bielej armády a civilným obyvateľstvom emigrovala veľká skupina archierejov. Medzi nimi bol aj metropolita Kyjevský a Haličský Antonij (Chrapovickij).

Synoda Konštantinopolského patriarchátu poskytla „ruským hierarchom“ právo „plniť pre ruských pravoslávnych utečencov“ všetky duchovné potreby. Z tohto dôvodu bolo vytvorené Vedenie Ruskej pravoslávnej cirkvi, ktoré zjednotilo veľkú časť duchovenstva rozosiatych po svete. V roku 1921 na návrh srbského patriarchu Dimitrija Vedenie Ruskej pravoslávnej cirkvi sa presťahovalo do jeho rezidencie v Sremských Karlovciach. Tam sídlilo do roku 1944.

Na svojom prvom zahraničnom Sneme (november-december 1921) na čelo zahraničnej cirkvi bol zvolený už spomínaný metropolita Antonij. Stal sa jej prvým hie-

- • • rarchom. Cirkev dostala názov - Ruská pravoslávna cirkev v zahraničí. (RCPZ).

Blaženejší metropolita Antonij (Chrapovickij) sa narodil 17. marca 1863 v Novgorodskej guberniji. Absolvoval Sankt-Peterburgskú teologickú fakultu. Roku 1885 prijal mníšsky stav. Prešiel všetkými stupňami cirkevnej hierarchie až po metropolitu. Už ako 27 ročný pôsobil na Moskovskej teologickej akadémii.

Po októbrovej revolúcii v novembri 1920 emigroval do Konštantínopolu. V ťažkých podmienkach emigrácie metropolita Antonij zachraňoval jednotu Ruskej pravoslávnej cirkvi, vernosť cirkevným kánonom a pravoslávno-monarchistickým ideálom.

*Metropolita Antonij
(Chrapovickij)*

Zomrel metropolita Antonij 28. júla 1936 v Sremských Karlovciach, pochovaný je v Belehrade.

Po úmrtí metropolitu Antonija roku 1936 za prvohierarchu RPCZ bol zvolený Anastasij (Gribanovskij). Túto funkciu zastával v rokoch 1936-1964. (3, s. 504-507).

Na tomto základe vzájomné vzťahy z Moskovským patriarchátom boli prerušené. Medzitým v Sovietskom zväze pokračovalo prenasledovanie a utláčanie duchovných a náboženského života všeobecne. Počas revolúcie a občianskej vojny zahynulo rukami bolševikov 37 biskupov a viac ako 1 000 kňazov. (4, s. 9). Roku 1927 pod tlakom vládnucich síl Moskovský patriarchát prijal Deklaráciu, v ktorej sa vyzývali všetci ruskí pravoslávni veriaci k poslušnosti a lojalite

ku stalinskému režimu. Na čelo Moskovského patriarchátu bol menovaný metropolita Sergej (Stregorodský).

V dôsledku toho Synoda Ruskej pravoslávnej cirkvi v zahraničí 5. septembra 1927 prijala uznesenie, z ktorého vyberáme: „Zahraničná časť Všeruskej Cirkvi je povinná prerušiť vzťahy s Moskovskou cirkevnou vládou v dôsledku nemožnosti normálnych vzťahov s ňou a v dôsledku jej zotročenia bezbožnou sovietskou vládou, ktorá zbavila ju slobody vo svojich vzájomných vzťahoch a kánonickom riadení Cirkvi“.

RPCZ neuznala vладыку Sergija, zvoleného 8. septembra 1943 za patriarchu moskovského a celej Rusi. Ruská pravoslávna cirkev v zahraničí ďalej žila svojím životom so svojou autonómnou štruktúrou a kánonickými pravidlami. V období 2. svetovej vojny cieľom Synody RPCZ vo vzťahu k nemeckej administratíve bolo zúčastňovať sa na cirkevnom živote a „obnove všeruskej cirkevnej moci na vermachtom obsadených územiach ZSSR“. Jednako vzťahy vedenia Nemecka ku RPCZ boli nedôverčivé a zdržanlivé.

S približovaním sovietskych vojsk na Balkán, Synoda RPCZ sa rozhodla k ďalšej emigrácii na Západ. Jej cesta viedla cez Belehrad – Viedeň - Karlove Vary do Bavorska. Nemecko sa plnilo utečencami z rôznych krajín Európy, a najmä zo ZSSR. Synoda RPCZ roku 1949 sa presťahovala do USA. Niektoré farnosti Pravoslávnej cirkvi v západnej Európe zo strachu a politických dôvodov sa rozhodli podriaďiť Moskovskému patriarchátu. (Medzi nimi aj farnosti v Československu, ktoré do toho času boli pod jurisdikciou Srbskej pravoslávnej cirkvi). Administratívnym centrom RPCZ sa stal New York. Tam sa nachádza aj synodálny chrám Znamenja Matky Božej so zázračnou ikonou Kurskej Matky Božej, ktorá po strastiplnej ceste sprevádzala ruských ute-

- • • čencov od roku 1919, a ktorú sa podarilo zachrániť pred zničením.

Zahraničná cirkev našla svoje miesto pôsobnosti v Spojených štátoch amerických s nádejou, že tu nájde „záštitu a ochranu pre svoju vlastnú slobodu“. Z „Posolstva Archierejského soboru svojim veriacim“ zo dňa 2. decembra 1950 vyberáme niekoľko myšlienok: „Nakoľko terajší Moskovský patriarchát a iní vysokí hierarchovia Cirkvi v Rusku ostávajú spojení s bezbožnou sovietskou vládou a sú jej pomocníkmi v jej priestupkoch, smerujúcich ku ničeniu Kráľovstva Božieho na zemi, naša Zahraničná cirkev ostáva aj naďalej bez akýchkoľvek vzťahov s ňou. Vôľa Hospodina je v tom, aby osvietil ich duchovný zrak a odviedol ich z tej zblúdilej cesty, na ktorú sa oni vydali a vlečú so sebou aj svoju pastvu“.

„Obraz našej trpiacej vlasti, ktorá je poliata jej slzami a krvou, nech nikdy nezhasne pred našimi očami, prebúdajúc v nás nehasnúcu lásku k nej a zapalujúc v nás plameň modlitby za jej znovuzrodenie“ (5, s. 54, 56).

Tretím v poradí prvohierarchom RPCZ bol arcibiskup Averkij (Tušev).

Arcibiskup Averkij sa narodil v roku 1906 v Kazani. Po Októbrovej revolúcii s rodičmi emigroval do Bulharska. Absolvoval Teologickú a Filozofickú fakultu v Sofii. Za mnícha bol postrihnutý v Sväto-Nikolajevskom monastieri obce Izy pri Chuste v Karpatoch. Slúžil v rôznych farnostiach, bol redaktorom a vydavateľom Pravoslávneho karpatského vestníka. V roku 1939 bol určený za prvého eparchiálneho správcu Mukačevsko-prešovskej eparchie. Po okupácii Zakarpatska Maďarmi sa presťahoval do Belehradu. Roku 1951 na pozvanie arcibiskupa Vitalija sa presťahoval do USA. Stal sa predstaveným Sväto-Trojického monastiera v Jordanville a rektorom tunajšieho duchovného seminára. Zomrel 31. marca 1976. Je pochovaný v monastiarskej krypte (3, s. 563).

Po rozpade Sovietskeho zväzu roku 1990 a zmene politického kurzu v Ruskej federácii vo vzťahu k Cirkvi nastávajú zmeny v orientačnom smerovaní Ruskej pravoslávnej cirkvi v zahraničí. V jej vnútri vzniká prúd, ktorý cítil potrebu zblíženia sa s Moskovským patriarchátom. Súbežne existoval prúd, ktorý aj naďalej nedôveroval a odmietal takéto zblížovanie. Na jeho čele stál metropolita Vitalij (Ustinov). Tento na vlastnú žiadosť 10. októbra 2001 sa vzdal funkcie. Na jeho miesto Synoda v úplnej zhode za svojho prvohierarchu zvolila metropolitu Lavra (Škurlu) ako piateho v poradí (11. októbra). Vladyka Lavr sa postavil na čelo hnutia za zblížovanie RPCZ s Moskovským patriarchátom. Nebolo jednoduché presvedčiť všetkých o správnosti tohto rozhodnutia. Neporozumenie niektorých duchovných a veriacich o novej situácii v Rusku pretrvávalo. Na vladyku vymýšľali rôzne lži, dokonca vykrikovali: „Ty zradca!“ Ale on sa nehneval, ani sa neurážal. Iba sa modlil. Na oficiálnej stránke Ruskej pravoslávnej cirkvi ([www.russianorthodoxchurch,ws.](http://www.russianorthodoxchurch.ws)) pri príležitosti 50. výročia služby Vladyku Lavra ku tejto vzniknutej situácii sa uvádza: „Vladyka slúži Bohu a ľuďom v svätej hodnosti 50 rokov. A koľko pretrpel on radosti a smútku pri svojej službe. Nehľadiac na všemožné pokušenia zachránil mierumilovný duch, aj teraz pre všetkých je vzorom pevnej viery a poučenia o pomoci Božej, odovzdaniu sa Jeho vôli, lásky k Cirkvi a mníšskej pokory a trpezlivosti. Bolo to obdobie ťažkých skúšok Cirkvi...“

Aj napriek nesúhlasu niektorých duchovných činiteľov a farností 26. decembra 2003 Svätá Synoda RPCZ vytvorila komisiu za týmto účelom. V tom istom čase bola vytvorená podobná komisia aj Archijerejskou Synodou v Moskve. Začala sa usilovná práca na hľadaní styčných bodov a prekonávaní rozdielov.

- ● ● V dňoch 7. až 14. mája 2006 v San Franciscu sa uskutočnil IV. Celozahraničný Snem RPCZ, ktorý kladne ohodnotil už realizované kroky smerujúce ku obnove jednoty Cirkvi a vyjadril podporu pokračovaniu tohto smerovania. Tento proces vyvrcholil 17. mája 2007 podpísaním Aktu o kánonickom spoločenstve medzi Ruskou pravoslávnu cirkvou v zahraničí a Moskovským patriarchátom. Ceremoniál podpísania Aktu sa uskutočnil v chráme Christa Spasiteľa v Moskve. Za RPCZ Akt podpísal jej prvohierarcha vladyka Lavr a za Moskovský Patriarchát patriarcha Alexij II. Tohto ceremoniálu sa zúčastnil prezident Ruskej federácie Vladimir Putin, členovia vlády, poslanci Štátnej Dumy, predstavitelia Moskvy a, samozrejme, množstvo veriacich z hlavného mesta a zo zahraničia.

Štruktúra Ruskej pravoslávnej cirkvi v zahraničí:

Bohoslužobným jazykom je cirkevná slovančina a angličtina.

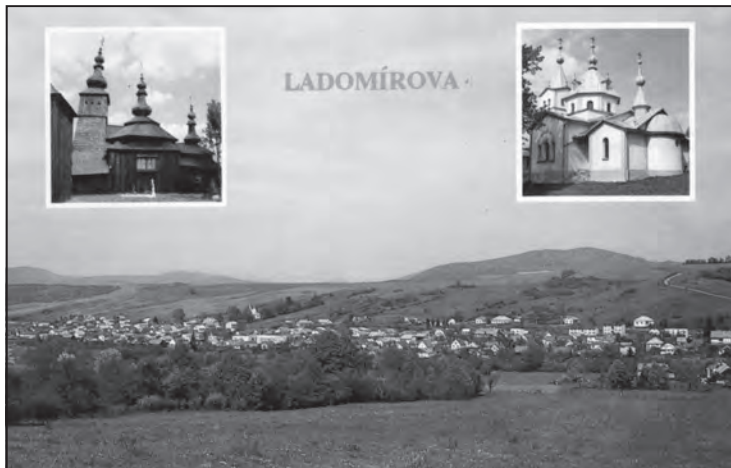
Cirkev pozostáva z 8. biskupstiev:

1. Východoamerické a Newyorské.
2. Chicagské a Stredoamerické
3. Montrealské a Kanadské
4. Juhoamerické
5. Austrálske a Novozelánské
6. San Franciské a Západoamerické
7. Ženevské a Západoeurópske
8. Berlínsko-Nemecké a Veľkobritánske

Cirkev zjednocuje 409 farností a 39 misijných spoločenstiev. V Jeruzaleme pracuje Ruská duchovná misia. Na čele Cirkvi je prvohierarcha, ktorý sa volí Snemom na doživotie. Jeho sídlom je New York.

Použitá literatúra a pramene:

1. Harbuľová, Ľubica. Ladomirovské reminiscencie. Z dejín ruskej pravoslávnej misii v Ladomirovej 1923-1944, Prešov, 2000, s. 9. ISBN 80-88885 96-5
2. Volkogonov, Dmitrij. Trockij č. I. Novosti, Moskva, 1999, s. 366-367, ISBN 5-237 00973-5.
3. Inok Vsevolod, Filipjev. Puť svjatych otcov. Patrologia. Holy Trinity Monastery N.Y.Jordanville, USA. 2006. ISBN 0-88465-070-7.
4. Garewski, A.: Rusko a kríž. Z dejín pravoslávne cirkve v SSSR. Praha, 1997, s. 18. In. Harbuľová, Ľubica. Ladomirovské reminiscencie. Z dejín ruskej pravoslávnej misie v Ladomirovej 1923-1944, Prešov. IBSN 80-88885-96-5.
5. Archimdsrit Vitalij (Maksimenko). Motívy mojej žizni. 3 vydanie z roku 1955. Holy Trinity Monastery. Jordanville, USA, 1955. ISBN 0-88465-090-1.

LADOMIROVÁ – RODNÁ OBEC METROPOLITU LAVRA

Obec Ladomirová sa nachádza v prekrásnom prostredí východných Karpát v regióne severovýchodného Slovenska, zvaného Prjaševščina. Začiatok jej existencie sa skrýva v ďalekej minulosti. Za jej oficiálny zrod sa považuje rok 1414, odkedy sa zachovala prvá písomná zmienka. Skutočnosť nasvedčuje, že obec existovala dávno predtým. Patrila Makovickému panstvu. Bolo to pohraničné územie Uhorského kráľovstva a zahrňovalo veľkú časť Zemplína, severného Spiša a Šariša a oblasť Podkarpatska. Osud Ladomirovej na dlhé obdobie bol spojený s týmto panstvom. Problematika, formovanie a vývin tohto pohraničného pásma úzko súvisí s jeho ďalším osídľovaním, najmä po vpáde Tatáro-mongolov roku 1242. Po ich odtiahnutí tu ostala zničená a spálená zem, ktorá bez pracovitých rúk by nemala žiadnu cenu. Za účelom oživenia spustošenej krajiny vrchnosť pozýva za určitých výhod obyvateľov zo susedných krajín - zručných remeselníkov zo západu, najmä Nemcov, a z východu pastierov, valachov a poľnohospodárov. Príchod „ruského“ roľníckeho a pastierskeho živlu z východu do týchto krajov Uhorska (súčasného Slovenska) položil základy organizovaného osídľovania (valašská kolonizácia) od konca 14. do konca 16. storočia. Poskytnuté určité ekonomické výhody sa postupom času odbúravali a obyvateľstvo sa stávalo poddaným vrchnostiam. Úlohou roľníkov alebo pastierov

bolo klčovaním a vypalovaním rozširovať ornú pôdu, vytvárať lúky a pasienky pre chov dobytka a oviec. • • ●

Zo svojich rodných krajov s túžbou a snahou o zlepšenie svojho života prinášali so sebou aj ruskú vieru, ktorá už vtedy tu bola udomácnená a ktorá ich sprevádzala z pokolenia na pokolenie. Táto vieru, duch predkov bol vždy oporou všetkých generácií. Upevňovala pocity, ktoré napomáhali prekonávať priepasť času a umocňovať to emocionálne vnímanie veľkolepej nepretržitosti života.

Základ názvu obce je odvodený od mena prvého šoltýsa Vladimíra v maďarizovanej podobe bez „V“ – Ladomir. Ladomirovo vlastníctvo sa vyjadrovalo príponou – ova. Týmto spôsobom sa pôvodne označoval Ladomirov majetok: hora, lúka, porúba, osada a pod.

V 15. storočí Ladomirovou, ako jedinou dedinou v údolí rieky Ladomirka, prechádzala krajinská cesta z údolia rieky Ondava pri Svidníku k Duklianskemu priesmyku. Bola to vetva dôležitej obchodnej Jantárovej cesty, ktorá viedla cez Poľsko a Halič ďalej na sever. Roku 1458 zemepáni Czudarovci v dedine dali vybudovať kaštieľ (castelum Ladamer). Jeho úlohou bolo ochraňovať cestu a vyberať mýto. Na konci 16. storočia Ladomirová bola správnym strediskom pre dediny: Stročín (Soročín), Svidník, Orlík, Mestisko, Vislava, Vyškovce, Mergeška (Nová Polanka), Tisinec, Bokša, Staškovce a Duplín. Obyvateľstvo sa zaoberalo roľníctvom, pastierstvom a prácou v lese. Na Jakuba a Vianoce obyvatelia boli povinní zemepánovi odovzdávať naturálne dávky a tiež museli odpracovať určitý počet dní na pánskom.

Aj po zrušení nevoľníctva a schválení vládou Urbariálneho patentu v roku 1781 v regióne všeobecne prevládala nízka životná úroveň, vyplývajúca z nedostatku prostriedkov na vedenie samostatného hospodárstva. A tiež z nezáujmu

- • • uhorskej šľachty ekonomicky a sociálne povzniesť tento kraj. Šľachte vyhovoval kraj pokorných, nevzdelaných, ale pracovitých ľudí. Ich spoločnú jednotu udržiavala iba posvätná pravoslávna „ruská“ viera. Táto viera bola zároveň aj nositeľkou „ruskej“ národnosti.

Ladomirová v minulosti bola známa v širokom okolí aj tým, že sa v nej uskutočňovali tradičné jarmoky, na ktoré prichádzali kupci až z Haliče. Jarmoky lákali poľských Židov, ktorí obchodovali s rozličným tovarom.

Osvietenský rakúsky panovník Jozef II. (1780-1890) dal upraviť cestu smerom na Duklianský priesmyk na vojenské účely. A preto dostala názov „jozefinská“. Roku 1799 ňou prechádzali jednotky ruského vojvodu A. Suvorova, ktoré smerovali do Talianska na pomoc rakúskym spojencom vo vojne s Francúzmi. Pre Rusko nemala žiaden praktický význam, okrem utrpenia jej vojakov.

Za krátke obdobie, roku 1806 po bitke troch cisárov pri Slavkove, touto cestou po krátkom odpočinku vo Svidníku smerom na Duklu sa vracali ruské vojská pod vedením maršala Kutuzova. Tretíkrát podobná situácia sa zopakovala v roku 1849, keď Rusko pomáhalo rakúskemu cisárovi potlačiť maďarských povstalcov pri Vilagoši. Tieto skutočnosti nasvedčujú o jej strategickej dôležitosti a význame.

Ťažkým údelom do osudu obce zasiahla prvá svetová vojna. Frontová línia na prelome rokov 1914-1915 medzi ruským vojskom na jednej strane a rakúsko-uhorským na strane druhej prechádzala regiónom severovýchodného Slovenska. Po ťažkých bojoch tu zostávala spustošená krajina, nazývaná „zemou mohýl a hrobov“.

Po vzniku Československej republiky roku 1918 túto oblasť postihla hospodárska kríza, ktorá nútila fyzicky zdatnú mládež opúšťať svoj kraj a hľadať prácu najmä v zámorí

ako lacná pracovná sila. Z obce odišlo takmer 20 mladých jedincov, z ktorých iba niekoľkí sa vrátili domov. • • ●

Medzivojnové obdobie 20. storočia bolo pre Československú republiku z národnostného a politického hľadiska zvlášť zložitú. Boli to roky nástupu fašizmu v Európe. Ako je známe, 6. októbra 1938 bola Československá republika administratívne rozdelená na tri časti - Česko a Morava, autonómne Slovensko a autonómnu Podkarpatskú Rus'. Severovýchodná časť Slovenska (Prjaševščina) s prevahou ruského (ukrajinského) obyvateľstva sa stala súčasťou Slovenska s nevyriešeným právnym národnostným postavením. Týmto aktom došlo k administratívnejmu rozdeleniu jednotného etnika Rusínov do dvoch územných celkov.

Tento stav u národnostne uvedomelých intelektuálov, prevažne učiteľov a kňazov vyvolal nespokojnosť a radikalizáciu. Jeho praktickým výsledkom, napriek prísnemu zákaz, boli všeludové manifestácie. Najprv v Krásnom Brode a Medzilaborciach (14. októbra 1938) a 16. októbra 1938 vo Svidníku. Aktívnymi organizátormi tohto hnutia boli aj Ladomirovčania, a to učitelia Vasil' Rudý a Juraj Ščambora a gréckokatolícky duchovný Dezider Schudych.

Dezider Schudych (11. marec 1903, Kojšov, okres Gelnica – 9. jún 1982, Prešov) bol jedným z hlavných organizátorov manifestácie vo Svidníku. Keď okresný náčelník polície v Stropkove nedal súhlas na uskutočnenie manifestácie, o. D. Schudych smelo vyhlásil, že manifestácia sa aj tak uskutoční. 16. októbra 1938 v obedňajších hodinách v Ladomirovej na ceste zvanej

- • • „hradská“ medzi gréckokatolíckou farou a pravoslávnyim monastierom sa zhromaždilo množstvo ľudí, ktorí aj napriek zákazu odišli do Svidníka na manifestáciu. Cestou prerazili zátarasu policajtov pri Kapišovskom moste. Ďalšia veľká skupina ľudí na manifestáciu prišla z Orlickej doliny. Veľa účastníkov pri stretnutí s policajnou zátarasou bolo pobitých, zakrvavených, obtrhaných. Na manifestácii boli prítomní oficiálni predstavitelia Podkarpatskej Rusi. Manifestujúci spontánne a demonštratívne prejavili jednotu obyvateľov Prjaševščiny a Podkarpatskej Rusi.

Po manifestácii nasledovali perzekúcie. Organizátori boli obvinení z protištátnej činnosti. Na súde a pred ordinárnou disciplinárnou komisiou o. Schudych sa obhajoval takto: „V čase tých radostných dní sme s veľkým nadšením očakávali príchod našich ruských predstaviteľov - ministrov...“; a pokračoval: „Netreba myslieť, že národ je natoľko nekultúrny, že sa nevyzná vo veciach. Národ sa cítil ukrivdený a urazený, keď prišiel na Makovicu predstaviteľ neruského ľudu, vtedy úrady vyplácali roľníkom cestovné, len aby išli vo veľkom množstve vítať predstaviteľov štátu, a tu vítať predstaviteľov karpatoruskej vlády zakazujú“.

O. D. Schudych bol obvinený zo zločinu voči štátu tým, že organizoval nedovolenú manifestáciu a sám sa jej zúčastňoval, čo protirečí jeho postaveniu. Viedol národ proti teritoriálnej celistvosti Slovenska a za pripojenie jeho časti ku Podkarpatskej Rusi. Nakoľko protištátna činnosť organizátorom nebola preukázaná, otec D. Schudych sa musel iba ospravedlniť a všetci organizátori boli pokutovaní vo výške trojmesačnej výplaty.

O. D. Schudych udržiaval priateľské vzťahy s pravoslávnyimi mníchmi Ladomirovského monastiera. Ako ilustrácia môže poslúžiť táto skutočnosť: 7. mája 1933 sa uskutočňoval rozhlasový prenos monastierskej liturgie, ktorú slúžil archimandrita Vitalij. Túto udalosť chceli vidieť a vypočuť aj gréckokatolícki veriaci, ale nezmesťili sa do chrámu, keďže bol preplnený pravoslávnyimi veriacimi. V tom čase sa v obci nachádzal iba jeden rádioprijímač, ktorý vlastnil o. D. Schudych. On vyšiel v ústrety svojim veriacim a zavolať ich počúvať rozhlasové vysielanie na faru.

Duchovné sympatie s pravoslávnyimi veriacimi a všestranná angažovanosť o. Schudycha boli príčinou rôznych intríg a sťažností na jeho osobu. Iba že za svojho duchovného sa postavila väčšina veriacich, u ktorých získal autoritu. Na jeho obhajobu v liste adresovanom Gréckokatolíckemu biskupstvu v Prešove okrem iného uvádzajú: „Nie je na mieste, aby sme jeho zásluhy vychalňovali, ale je všeobecne známe na celom okolí, že dôstojný pán farár, čo všetko vykonal na poli náboženskom v takom exponovanom mieste ako je Ladomirová za jeho štvorročného pôsobenia. Menovaný prirástol nám k srdcu a získal našu dôveru. 29. októbra 1931. Podpisy: Andrej Zajac, Andrej Pasnišin a jeden podpis nečitateľný“. (Fond Historického ústavu Gréckokatolíckeho biskupstva v Prešove. PS, I. č. 66, 1931).

V Ladomirovej o. D. Schudych pôsobil v rokoch 1927 – 1944. V únii patril k najschopnejším a najaktívnejším duchovným. Duchovný cit pravoslavia ho sprevádzal po celý život. To ho viedlo k tomu, že v roku 1950 sa aktívne podieľal na príprave Prešovského snemu, na ktorom došlo k zrušeniu Užhorodskej únie z roku 1646. Po sneme stal sa vikárom Pravoslávnej prešovskej eparchie. Avšak v krátkom čase bol nepriateľmi Pravoslávnej cirkvi falošne obvinený a osem rokov väznený v Prahe na Pankráci a Leopoldove. Pôvodne bol odsúdený na 22 rokov. Po ôsmich rokoch bol rehabilitovaný a ustanovený na farnosť Údol a neskôr na farnosť Legnava. Nejaký čas pracoval v kancelárii Biskupského úradu v Prešove.

V období Slovenského štátu bol aktívnym členom obecného samosprávneho zboru v Ladomirovej a hájil záujmy občanov.

(Pramene: Fond Historického ústavu Gréckokatolíckeho biskupstva v Prešove. PS, I. č. 66, 1931 a BA, rok 1940, signatúra 361. Michal Škurla. K 70. výročiu manifestácie vo Svidníku. Podduklianske novinky, 13. októbra 2008. A tiež: Hlas pamäti, Prešov, 2014, s. 53 a 118. Prot. Štefan Horkaj, prot. Štefan Pružinský. Pravoslávna cirkev na Slovensku v 19. a 20. storočí. Prešov, 1998, s. 134.)

- • • Nariadením Úradu vlády Slovenského štátu zo dňa 21. apríla 1941 boli rozpustené obecné zastupiteľstvá. Vládnym komisárom v obci bol menovaný Michal Škurla st., ktorý svojho času bol pri zrode monastiera sv. Jova Počajevského. Aj preto v období totalitného klerikálneho štátu bol nápomocný jeho existencii a činnosti.

Ladomirová zažila aj hrôzy druhej svetovej vojny. Obyvateľstvo sympatizovalo so Sovietskym Ruskom. Z jeho strany očakávalo sociálne aj národnostné oslobodenie. Obyvatelia obce sa aktívne zapájali do antifašistického hnutia, pomáhali partizánom. Vojenské udalosti už druhýkrát v tomto storočí spôsobili obrovské škody na hmotnom a nehmotnom majetku. V dôsledku vojenských udalostí bolo zabitých 15 obyvateľov obce, z toho 7 detí. Bolo poškodených alebo úplne zničených 150 domov, preto obyvatelia boli nútení bývať v pivniciach, sypancoch, maštaliach, budovať provizórne chatrče. Ostali bez poľnohospodárskeho náradia, bez koní, dobytky. Okolité polia boli zamínované. Nefungovala doprava, chýbali potraviny, lekárska starostlivosť a pod.

Obec bola oslobodená 26. novembra 1944. Do Československého armádneho zboru bolo povolanych 11 mládenčov. Hneď nato bol sformovaný Miestny národný výbor, úlohou ktorého bolo riešiť zložitú situáciu. Vďaka pracovnému entuziazmu obyvateľov postupne vojnové rany sa podarilo zahojiť.

60. roky 20. storočia boli rokmi „bumu“ pracovných príležitostí v priemyselných podnikoch, ktoré boli vybudované v okolitých mestečkách a tiež vo vzdialenejších Východoslovenských železiarňach v Košiciach. Pracovné príležitosti poskytovalo aj Jednotné roľnícke družstvo.

Pre mládež, ako nikdy predtým, sa otvorila možnosť študovať na stredných a vysokých školách. Do roku 2007

vysokoškolské štúdium získalo okolo 70 osôb, ktoré svoje vedomosti realizujú na rôznych úsekoch spoločenského života. Pravda, značná časť z nich je mimo svojho regiónu. • • ●

V obci sa narodili významné osobnosti spoločenského života. Boli to: športovec-atlét, štvornásobný majster ČSR v skoku do výšky Štefan Stanislav (1902-1986), pedagóg a kultúrno-osvetový činiteľ Vasil' Rudý (1913-1982), hrdina 2. svetovej vojny major Peter Mikitka (1919-1998), pedagogička-rusistka Uljana Fecaninová-Škurlová (1922-2005), pedagóg, politický činiteľ, v 50. rokoch minulého storočia odsúdený na základe vykonštruovaných obvinení za ukrajinský buržoázny nacionalizmus Juraj Ščambora (1913-1993), ľudový básnik Nikolaj Hvozda (1926-2010), básnik, historik a literárny vedec Jozef Šelepec (1938) a iní.

Nežná revolúcia roku 1989, tak ako v celom regióne, tak aj v obci sa prejavila negatívnymi dôsledkami v ekonomickej a sociálnej oblasti. Ako zanikali sprivatizované závody, tak sa strácali pracovné príležitosti a vznikala nezamestnanosť. Mládež za prácou odchádza do vzdialenejších regiónov Slovenska, Čiech a v nemalej miere aj do krajín západnej Európy a USA. To spôsobuje demografický úpadok a starnutie obyvateľstva obce. Podľa štatistických údajov počet obyvateľov k 31. decembru 2015 činil 1024 osôb.

V obci sa nachádza významná kultúrna pamiatka – drevený chrám zasvätený archanjelovi Michalovi, ktorý používajú gréckokatolícki veriaci. Bol postavený v roku 1742. Bolo to obdobie, keď na Prjaševščine a Podkarpatskej Rusi v dôsledku prijatia Užhorodskej únie (1646) sa realizoval proces vzniku novej cirkvi – gréckokatolíckej. Odklonom od pradedovskej - pravoslávnej. Tento proces bol zdĺhavý, nejednoznačný. Trval okolo 150 rokov. Z toho vyplýva, že

- • • v čase výstavby tohto chrámu ešte celá dedina bola pravoslávna.

Ladomirovská drevená cerkva patri ku lemkovskému typu architektúry, pre ktorý je charakteristické, že západná veža je vysoká s rozvinutými kupolami a je prejavom barokových vplyvov. Je prejavom duchovného a umeleckého života tunajšieho ľudu.

Cerkva je ohradená drevenou ohradou, cez ktorú vedie vstupná drevená brána. V areáli stojí oddelene zvonica. Budova cerkvi bola niekoľkokrát opravovaná. Poslednýkrát v roku 2007. Od roku 1968 táto cerkva je národnou kultúrnou pamiatkou a od 8. júla 2008 je evidovaná v Zozname svetového kultúrneho dedičstva UNESCO. Je súčasťou turistickej vyše 300 km karpatskej drevenej cesty s takmer 50 objektmi drevenej sakrálnej architektúry slovensko-poľského pohraničia. Karpatská drevená cesta sa začína vo Vysokých Tatrách a končí v okrese Sobrance v obci Inovce len 2 km od hraníc s Ukrajinou. Tu môžeme reálne vidieť deliacu pomyselnú duchovnú čiaru medzi západnou (rímskou) a východnou (byzantskou) cirkvou a kultúrou.

Na malom území Svidníckeho regiónu je z nich sústredených 12 chrámov. Sú to: Bodružal, Dobroslava, Hunkovce, Korejovce, Kožany, Krajné Čierne, Miroľa, Nižný Komárnik, Potoky, Príkra, Šemetkovce a Ladomirová. Sú svedectvom zručnosti ľudského génia a odrazom ambícií čo najďostojnejšie pretaviť do dreva slovanský odraz východnej spirituality a priblížiť sa svojmu byzantskému vzoru. O tieto skvosty ľudovej architektúry prejavuje veľký záujem odborná verejnosť a tiež turisti z rôznych krajín sveta.

Iniciátorom vzniku tohto významného projektu a riaditeľom neziskového občianskeho združenia je občan z Ladomirovej Ing. Michal Kost'.

Roku 2014 gréckokatolícki veriaci si postavili nový • • ●
chrám, v ktorom slúžia bohoslužby.

*Drevený chrám sv. archanjela Michala
v Ladomirovej*

PREHLAD ČINNOSTI PRAVOSLÁVNEJ MISIE V LADOMIROVEJ

Po sociálnych, ekonomických, náboženských a národných útrapách v rámci Rakúsko-Uhorskej monarchie rusínsky ľud pod Karpatmi privítal s nadšením a nádejou vznik Československej republiky roku 1918. Ale sociálne a ekonomické podmienky v zaostalej časti republiky sa menili veľmi pomaly. Nádej obyvateľov na lepší život sa čoskoro rozplynula. Do ich života ťažkým údelom zasiahli hospodárske krízy (1921-1923, 1929-1933), ktoré vliekli za sebou ďalšie utrpenia, nezamestnanosť, vznik hladujúcich dolín. Na roľníkov ťažko dopadalo bremeno daní, takže boli nútení sa zadlžovať. Vymáhanie dlhov sa často končilo exekúciami. Mnoho obyvateľov sa rozhodlo svoju ťaživú situáciu riešiť vystáhovalctvom, najmä do zámoria – USA a Kanady. Odchádzali mladí a zdraví jedinci. Cestovné lístky kúpovali na úver, rodičia do zálohy dávali svoj majetok. V zámorí sa krajanovia sústreďovali v priemyselných centrách, napríklad v Pittsburgu, Clevelande, Baltimore a pod. Chlapi pracovali v baniach, pri hutníckych peciach, pri ťažbe dreva, dievčatá v továrňach ľahkého priemyslu, v obchodoch, v domácnostiach a pod. Ich prvoradou úlohou bolo našetriť peniaze na vrátenie úverov.

Pre vystáhovalcov v ďalekej cudzine dôležitú duchovnú a spoločenskú funkciu plnila Cirkev. Po ťažkej každodennej práci sa mohli stretávať pri chrámoch, pomodliť sa, pook-

riat' a pozhovárať, načerpať duševné a fyzické sily do nového pracovného týždňa. V tomto prostredí sa zrodili idey návratu do pravoslávia. Tieto idey spolu s informáciami o bežnom živote emigrantov prichádzali do ich rodného kraja, vzbudzovali záujem a odozvu.

Pravoslavizačné hnutie sa prejavovalo v dvoch rovinách: v duchovnej v spojení s národnostnou (ruská viera a ruská národnosť) a ekonomickej. V duchovnej rovine sa prejavovala v tom, že ani po prijatí Užhorodskej únie vo vedomí veriacich duch pravoslávia nikdy nezhasol. V sociálno-ekonomickej rovine nespokojnosť veriacich vyvolávalo nútené odovzdávanie pre duchovných určitých poplatkov (koblín a rokvin), aj keď tie už boli zrušené. A gréckokatolícki kňazi sa domáhali aj iných poplatkov (za svadbu, krst, pohreb a pod.) To ešte viac ožbročovalo aj tak chudobných ľudí. Takéto praktiky ešte znásobovalo neetické správanie duchovných – povýšenectvo, podceňovanie obyčajných veriacich a maďarónstvo. Na konci XIX. storočia gréckokatolícke duchovenstvo bolo takmer úplne zmaďarizované, cítilo sa viac Maďarmi ako Rusínmi. Doma sa rozprávali po maďarsky, kázne v chrámoch hlásali po maďarsky, aj Evanjelium čítali po maďarsky. Gréckokatolícki duchovní sa stali najväčšími šíriteľmi maďarizácie. Lenže ľud žil duchom svojich predkov, žil svojimi starými tradíciami, odsudzoval správanie kňazov-renegátov. Preto niet divu, že veriaci s nádejou a dôverou prijímali informácie o pravoslávnom pohybe v Amerike, najmä informácie, že pravoslávni duchovní zabezpečujú náboženské obrady bez poplatkov a bez duchovnej ujmy. V dôsledku toho na Prjaševščine a Podkarpatskej Rusi pravoslávie sa začalo šíriť intenzívnou vlnou.

V prvom desaťročí 20. storočia na našom území pravoslávne farnosti vznikali nesystematicky. Štatúty novo-

- • • vzniknutých pravoslávnych farností dlhšie obdobie neboli zaregistrované štátom. Ale zároveň treba podotknúť, že v Československu vládli liberálno-demokratické zákony, ktoré umožňovali a nebránili šíreniu pravoslávneho hnutia.

Do hnutia za zlepšenie sociálneho postavenia roľníkov na východe republiky sa aktívne zapojil poslanec Národného zhromaždenia ČSR za sociálno-demokratickú stranu okresu Svidník Juraj Lažo.

Juraj Lažo - významný spoločensko-politický činiteľ, propagátor pravoslávia. Narodil sa 3. mája 1867 v Dobroslave okr. Svidník. V rokoch 1914-1918 ostro vystupoval proti latinizácii a maďarizácii gréckokatolíckej cirkvi, za čo bol odsúdený na 4 mesiace. V novej Československej republike ako poslanec Národného zhromaždenia (1920-1924) aktívne vystupoval za zlepšenie sociálno-ekonomického postavenia roľníkov Prjaševščiny. Svoj politický program sformuloval v publikácii „Ruskomu narodu na Slovensku“ (1924). V programe požadoval vybudovať železničné spojenie Bardejov – Svidník – Stropkov – Humenné. Vo Svidníku po vzoru českej Včely založil Potravinové družstvo Svätej Trojice (1920-1935).

▲ Юрко Лаžo /1867-1929/.

Juraj Lažo bol veľkým propagátorom pravoslávia. Vo svojom programe o pravoslávnom pohybe na Slovensku píše: „Keď sa ľud dozvedel, že na Podkarpatskej Rusi sa šíri pravoslávie, ktoré v Uhorsku bolo ešte do vojny, a že na Slovensku ten, kto chce byť pravoslávny, lebo zákony našej republiky priznávajú právo všetkým náboženstvám, to ľud začal sa vracat' do viery svojich

predkov“. Vo Svidníku zriadil pravoslávnu kaplnku. Jeho činnosť vyvolávalo ostrú reakciu zo strany uniatskej hierarchie. V dôvernom liste vikár gréckokatolíckeho biskupstva dr. N. Rusnák vyzýva župana Šarišskej župy, aby senátora Laža kontrolovali a mali ho pod dozorom, lebo „škodí štátu“. V odpovedi župan uvádza, že „sa informoval na úradoch aj u jednotlivých osôb, ale nikto nevie udať svedkov, ktorí by dosvedčili, že senátor Lažo a duchovný Baran z Ameriky agitovali proti nášmu štátu“. A preto žiada „aby ráčil uviesť svedkov, lebo ináč proti ním nemôže zakročiť“. (ŠOA v Prešove, por. č. 778/557/1921. In.: Prot. Horkaj, Štefan, prot. Pružinský Štefan.: Pravoslávna cirkev na Slovensku v 19. a 20. storočí. Prešovská univerzita v Prešove, 1998, s. 105.)

Senátor Juraj Lažo stál pri zrode Ladomirovskej misie v jej prvých krokoch. Vo Svidníku zabezpečil pre archimadritu Vitalija a jeho druhov bývanie. Zorganizoval prevoz z Prahy zariadenia pre tlačiareň a sa stal jej duchovným otcom a ochrancom.

Juraj Lažo zomrel 28. mája 1929 vo Svidníku, kde je aj pochovaný.

V Ladomirovej ako konkrétny dôvod prechodu na pravoslávie (1921) poslúžil konflikt medzi veriacimi a gréckokatolíckym kňazom Augustínom Šudychom ohľadom nezaplatených poplatkov. Do pravoslávia prešla celá dedina. Z tohto dôvodu kurátorský zbor, na čele ktorého stal Michal Varga, rozhodol pozvať do dediny pravoslávneho duchovného Gregora Varcholu z Becherova, ktorý práve vtedy prišiel z USA. Prvé bohoslužby sa konali v pôvodnej drevenej cirkvi pre veriacich celej dediny. Ladomirovčania potrebovali mať vlastného duchovného. Preto vyslali do Prahy delegáciu v zostave senátora Juraja Laža, Mikuláša Bojka z Ladomirovej a Vasilá Ducára z Krajného Čierneho ku pražskému arcibiskupovi Savvatijovi (Brabecovi), ktorí v mene všetkých veriacich obce žiadali pridelenie pravo-

- • • slávneho duchovného. Nakoľko Pravoslávna cirkev v ČSR bola pod jurisdikciou Srbskej pravoslávnej cirkvi a nemala dostatok vlastných kádrov, arcibiskup Savvatij sa obrátil o pomoc na Synodu Ruskej pravoslávnej cirkvi v zahraničí so sídlom v Sremských Karlovciach. Na základe vzájomnej dohody do Ladomirovej za duchovného bol určený archimadrita Vitalij, občianskym menom Maksimenko. Zároveň arcibiskup Savvatij sa obrátil na veriacich listom, z ktorého vyberáme: “Bratři! Usilovné prosby Vaše docházejí dnešního dne sveho splnění. Doručitel tohoto listu našeho nejdustojnější archimadrita Vitalij Maksimenko přichází k Vám, od nás jsa poslal, aby ujal se jako pastyř duší Vaších úradu sveho u Vás. Ustanovili jsme jeho Veledustojnost jako svého kněze misionáře pro obce Ladomirova, Vagrinec a Krajna Cerná, akož i případe pro duchovní potřeby pravoslávneho obyvatelstva obci souseďních , pokud za to u nás požádají“ (1, s. 11-12).

Budova Potravinového družstva Svätej Trojice vo Svidníku, v ktorej sa rodili začiatky Ladomirovskej tlačiarne

Počas vybavovačiek v Ladomirovej sa uskutočnili značné zmeny. Gréckokatolícky biskupský úrad v Prešove urýchlene do dediny poslal nového farára Jána Bajcuru. Ten už nežiadal od veriacich vyplatenie dlhov, a naopak, tým, ktorých nahovoril na návrat do únie, rozdelil okolo 40 hektárov cirkevnej pôdy. Tak získal asi polovicu obyvateľstva naspäť do únie.

Do takejto atmosféry pricestoval do Ladomirovej archimadrita Vitalij. Svojím príchodom sledoval dva ciele: upevňovať a šíriť pravoslávie a vybudovať cirkevnú tlačiareň. K plneniu týchto úloh archimadrita Vitalij pristúpil hneď po príchode na Slovensko. Jeho cesta zo Srbska viedla cez Prahu do Bardejova, kam pricestoval 25. marca 1923. Tu na železničnej stanici naňho čakal „američan“ Ján (Džan) Krivka, ktorý na saniach ho odviezol do Svidníka. Ubytovali ho v Národnom dome a večer sa stretli so senátorom J. Lažom. Ten mu odporučil oholiť bradu a neobliekať čierny kabát a reverendu, aby nevzbudzoval zbytočné podozrenie. To archimadrita rezolútne odmietol.

Na druhý deň bol sviatok Blahoviščenija. Bolo potrebné v Ladomirovej slúžiť nočnú bohoslužbu. Archimadrita Vitalij prvýkrát uvidel obec, v ktorej neskôr prežil viac ako 10 rokov. Tu vznikol prvý problém. Drevený chrám obsadili uniati, preto bohoslužba sa konala v krčme „američana“ Krivku. Na druhý deň, ako uvádza o Vitalij vo svojich spomienkach, sa pravoslávni zbuntovali: “Prečo máme slúžiť v krčme, keď cerkva je tiež naša!” Cítili nespravodlivosť, lebo bola postavená rukami a za prostriedky aj ich predkov. (2, s. 185-187). Bohoslužba sa konala pod vrbami pri ohrade. V prípade dobrého počasia čas od času bohoslužby sa konali na cintoríne padlých ruských vojakov v 1. svetovej vojne, ktorý sa nachádza v obci. Ale aj tu sa voči ním preja-

- • • vovala nevraživosť zo strany štátnych orgánov. Príkladom môže poslúžiť reálna skutočnosť, keď počas bohoslužby ku o. Vitalijovi pristúpil náčelník okresnej polície a požiadal povolenie na službu. Otec Vitalij pohotovo reagoval slovami: „Ruskí vojaci, ktorí preliali krv za slobodu tohto národa a posiali tunajšie polia svojimi kosťami, mi dali právo tu žiť a slúžiť tunajšiemu národu“. Odpoveď bola logická a náčelník odišiel. Veriaci zároveň pochopili, že treba budovať svoj vlastný chrám.

Na začiatku svojej činnosti o. Vitalij býval u senátora Laža a každý deň pešo chodil do Ladomirovej vzdialenej 6 kilometrov. Po nejakom čase sa presťahoval do Ladomirovej a býval u mladých „američanov“ Krivkových. Na tieto dni archimadrita Vitalij spomína tak: „Bolo tu nezvyčajne ťažko. Neorganizovanosť pravoslávnej cirkvi, revolučné nálady, nedôvera ku mne ako ku cudzincovi zo strany ľudí i zo strany miestnej administratívy. Nemal som prostriedky, ani chrám, ani kde bývať. Krmili ma gazdiné podľa poradia, tak ako dedinského pastiera.“ (2, s. 187).

Vydavateľská činnosť

Súbežne s bohoslužbami o. Vitalij pristúpil k organizovaniu tlačiarenskej činnosti. Senátorovi J. Lažovi sa podarilo do Svidníka doviezť tlačiarenský stroj. Tento stroj prešiel veľký kus sveta. V období prvej svetovej vojny slúžil pre potreby Karpatoruského pluku, ktorý bojoval v zostave Československých légií v Rusku a im venoval prenosnú tlačiareň pre vydávanie novín a letákov. Po skončení svetovej vojny a následne občianskej vojny Československé légie cez Vladivostok a Terst pri návrate domov zobrali so sebou

aj túto tlačiareň. V Prahe ju darovali Karpatoruskému študentskému zväzu, ktorému bola iba na obťaž, lebo museli platiť za jej uskladnenie. A tak sa tlačiareň dostala do Svidníka. Pozostávala z tlačiarenského stroja, ktorý vážil okolo 200 kg, ruského písma o váhe 400 kg, málo kvalitného papiera a 30 kg farby. Tlačiareň bola umiestnená pod strechou krčmy. (3, s. 187-188). S takou málo produktívnou tlačiarňou o. Vitalij pristúpil k plneniu ďalšej z vytýčených úloh. Ako pomocníci mu boli prevažne pražskí študenti a jeden-dvaja mnísi. Pracovať začali v apríli 1924. Aby sa podarilo pripraviť a vytlačiť nejakú publikáciu, treba bolo mať veľa trpezlivosti a vynaložiť veľa námahy. Mnísi boli nútení pracovať deň a noc. Pri ich činnosti im vždy bol nápomocný archimadrita Vitalij.

Vďaka nadmernej obetavosti a usilovnosti sa čoskoro podarilo vydať „Malý Molitvoslov“, v ktorom vysvetľovali svoje poslanie. V tom istom roku sa im podarilo vydať ešte dve liturgické knihy a „Pravoslávny kalendár na rok 1925“. Tlačiareň pracovala pod názvom: Tlačiareň J. P. Laža v Ladomirovej na Slovensku.

Obálka časopisu Detstvo i junost' vo Christe

- • • Roku 1926 sa začalo druhé obdobie tlačiarne. V Ladomirovej pri chráme za poskytnutý úver a milodary veriacich sa podarilo vybudovať nevelký domček s dvomi miestnosťami. V jednej bola umiestnená tlačiareň a druhá slúžila ako ubytovňa pre mníchov. Tlačiareň bola zaregistrovaná pod názvom „Russkaja cerkovnaja typografia vo Vladimirovoj na Slovensku“. Tento názov roku 1934 upravili na „Russkaja cerkovnaja typografia prep. Jova Počajevskogo vo Vladimirovoj na Slovensku“. Pod týmto názvom pracovala do konca svojej existencie na Slovensku.

Duchovným symbolom tlačiarne sa stala ikona sv. Jova Počajevského, ktorú Ladomirovská misia obdržala z Počajevského monastiera v roku 1930. O význame tejto ikony archimadrita Vitalij napísal: „Keď sa v Počajevskej lavre dozvedeli, že v Ladomirovej bola otvorená cirkevná tlačiareň, poslali do Ladomirovej ikonu svojho nebeského patróna s čiastočkou jeho netlených relikvií (mošči). Táto ikona do vojny bola pre mňa a pre celé Bratstvo veľkou radosťou a povzbudením od Alma Mater. Počajevská lavra odovzdala nám právo a požehnanie pokračovať v Ladomirovej vo veľkom poslaní slúžiť Cirkvi a ruskému národu tlačeným písmom“. („Pravoslavnyj russkij kalendar na god 1934“, Ladomirová, s. 119). Na ikone je znázornený sv. Jov Počajevský pri tlačiarenskej práci uprostred rukopisov a ručných tlačiarenských písmen. Táto ikona sa teraz nachádza v tlačiarňi Jordanvillskeho monastiera v USA. Týmto aktom Ladomirovská tlačiareň akoby symbolicky prebrala štafetu od Počajevskej.

Roku 1928 Ladomirovskú misiu navštívil delegát Srbskej pravoslávnej cirkvi. Zrejme na základe jeho informácií juhoslovanský kráľ Alexander I., srbský patriarcha Varna-va, metropolita Josif zo Skopje a veriaci Juhooslávie poskytli

štedré milodary Ladomirovskej misii. Za tieto prostriedky bol zakúpený nový moderný tlačiarenský stroj a za pomoci zbierok v USA tiež vybudovaná nová tlačiarenská budova, ktorá bola posvätená Mukačevsko-prešovským biskupom Damaskinom (29. augusta 1932). To rapídne umožnilo rozšíriť a skvalitniť vydavateľskú činnosť monastiera.

Archimadrita Vitalij si dobre uvedomoval, že na splnenie vytýčených úloh potrebuje kolektív odborníkov a nadšencov. Preto v tlačovinách a periodických vydaniach sa objavovali výzvy a informácie pre záujemcov o život a prácu v Misii s vysvetlením reálnych skutočností. V jednej z nich sa uvádza toto: "Vo vnútornom poriadku života sa Misia snaží prísne dodržiavať mníšsky rad starých ruských kláštorov. Každý týždeň sa konajú celokláštorné bohoslužby, je tu prísny poriadok, rovnaký pre všetkých, od archimadritu po posledného mnícha". (1. s, 18).

Denný kláštorňý poriadok bol naozaj prísny. Tieto výzvy napomáhali nárastu členstva, ale zároveň vyvolávali nové problémy v spojitosti s potrebou zabezpečenia ubytovacích priestorov. Roku 1929 mníšsku komunitu doplnil o. Ivan Ivanov (Serafim), ktorý bol dobrým odborníkom v tlačiarenskej práci.

Vo svojej vydavateľskej práci sa kláštor v prvom rade zameriaval na vydávanie liturgickej literatúry. Od roku 1932 do augusta 1944 boli vydané tieto knihy: Velikij Sborník (4 časti), Naprestoľnoje Jevanhelije, Pravilo k Svjatomu Pričaščeniju, Psaltyr, Trebnik, Služebniki Božestvennoj Liturgiji Ioana Zlatoustoho i Vasilija Velykoho. Tieto knihy sa tlačili cirkevno-slovanským písmom. (2, s. 195). Každoročne sa vydávali pravoslávne kalendáre, ktoré vydávali od začiatku svojej činnosti až do zániku. V nich mnísi informovali o svojej práci, poskytovali užitočné rady poľnohospodárom

- • • a podobne. Postupom času kalendár získaval na popularite a jeho náklad v polovici 30-tých rokov dosahoval 4 000 exemplárov. S veľkou námahou sa Misii podarilo získať povolenie na vydávanie novín Pravoslavnaja Karpatskaja Rus ako orgánu pravoslávneho hnutia Prjaševščiny a Podkarpatskej Rusi (od roku 1927). Ich cieľom bolo približovať čitateľom populárnou formou základné pravdy pravoslávnej viery, informovať o Pravoslávnej cirkvi, presadzovať cirkevnú jednotu a čistotu pravoslávnej viery. Roku 1934 názov novín bol zmenený na Pravoslavnaja Rus'. Dôvodom bolo to, že sa rozšírilo pôsobenie Misie na krajiny celej Európy. Noviny začali informovať o vývoji pravoslávneho hnutia v rôznych krajinách, o náboženskom živote v Sovietskom Rusku, informovali o práci a živote Misie, uverejňovali poďakovanie za finančné milodary pre Misiu a pod.

Od roku 1935 redakcia začala vydávať prílohu pre mládež pod názvom „Detstvo vo Christe“. Táto príloha bola neskôr premenovaná na „Detstvo i junosť vo Christe“ (1939). Bol to ilustrovaný mesačník pre deti od 8 do 15 rokov. V tom istom roku začali vydávať aj periodický náboženský časopis Pravoslavnyj put', v ktorom publikovali práce najvýznamnejších ruských spisovateľov v zahraničí. Časopis sa venoval otázkam dogmatickým, etickým, liturgickým, kánonickým a pedagogickým.

Mikuláš Bojko – entuziasta a propagátor pravoslávia, redaktor a vydavateľ misijnej tlačiarne, zručný remeselník. Narodil sa 3. októbra 1898 v Lodomirovej. Svojím sedliackym rozumom a logikou pochopil historickú skutočnosť a falošnosť vzniku Gréckokatolíckej cirkvi. Pravoslávie chápal ako praotcovskú vieru a preto s otvoreným srdcom víta preniknutie týchto obnovených ideí do jeho rodného kraja. Stáva sa jeho propagátorom a ochran-

com. Všemožne napomáha vzniku a formovaniu Ladomirovského kláštora, jeho misijnej a vydavateľskej činnosti. Od 15. novembra 1934 zastával funkciu redaktora (neskôr zodpovedného redaktora) a vydavateľa novín Pravoslavnaja Rus. Ako dlhoročný člen obecného zastupiteľstva hájil záujmy občanov všeobecne a pravoslávia zvlášť.

Mikuláš Bojko bol zručným majstrom-stolárom. Spolu s mníchom Michailom podieľal sa na zhotovení ikonostasu do misijného chrámu. V povojnovom období sa snažil obnoviť činnosť kláštora.

V kritických 60-tých rokoch minulého storočia, keď bola obnovená Gréckokatolícka cirkev a dochádzalo ku konfliktom, Mikuláš Bojko v masmédiách logickými argumentmi obhajoval opodstatnenosť pravoslávia na Prjaševščine.

Mikuláš Bojko zomrel 9. septembra 1982, je pochovaný v Ladomirovej.

Jazyková orientácia Bratstva bola, samozrejme, veľkoruská. Obyvateľstvo Prjaševšiny a Podkarpatskej Rusi považovali za súčasť veľkoruského národa. Tomuto názoru podriaďovali aj svoju misijnú a vydavateľskú činnosť. O tom v prvom čísle novín „Pravoslavnaja Karpatskaja Rus“ za rok 1932 sa píše: „Každý Karpatoros je povinný osvojiť si ruský jazyk, a preto budeme uprednostňovať články, ktoré budú napísané v tomto jazyku, ale predsa sa nájde miestečko aj pre rukopisy, napísané miestnym jazykom“.

Značnú pozornosť noviny venovali udalostiam z regiónu, propagovali činnosť regionálnych buditelov národného obrodzenia XIX. storočia, akými boli Adolf Dobrjanský, Alexander Duchnovič alebo Alexander Pavlovič. Ako sa-

- • • mostatnú zbierku vydali poéziu A. Pavloviča pod názvom „Barvinok“. V „Pravoslávnej Rusi“ sa o nej píše: „Zborníček obsahuje 35 vybraných básní poeta ruskej Makovice o Alexandra Pavloviča – koľko je v nich očarenia, koľko čerstvej arómy Karpatských hôr! Prečo názov Barvinok? Skromný zelený barvinok zdobil hlavu dievčiny, keď sa vydávala, a tiež trúčliaca mama zdobí hlavu svojho zomrelého dieťaťa. Pred nami je skromný kvet hôr a lesov, všetka vábivosť, ktorého je v naivnej básnickej čistote, sviežosti, úprimnosti a srdečnosti“. (Pravoslavnaja Rus', č.7, 1941).

Okrem spomínaných prác Ladomirovské Bratstvo vydávalo aj kultúrno-osvetovú a vzdelávaciu literatúru, slovníky, pohľadnice, krížiky a pod.

Druhá svetová vojna však tento úspešný vývoj a predsvzatia úplne zmenila. Už na jej začiatku sa zhromaždilo v Nemecku množstvo sovietskych vojenských zajatcov

Pohľad na chrám. 1931

a tiež násilne odvedených na prácu civilných obyvateľov. S cieľom, aby duchovne pomôcť týmto nešťastným ľuďom, bratská tlačiareň v Ladomirovej vydala 40 000 modlitebníkov, 150 000 Evanjelia od Ioanna, časopis Pravoslavnaja Rus' a veľké množstvo bulletinov nábožensko-morálneho charakteru pre bezplatné rozdávanie, ale Nemci nedali súhlas na ich šírenie. (2, str. 195). V novinovom článku „Pravoslávnej Rusi“ (15. februára 1942, č. 3-4) o misijnó-tlačiarenskej činnosti Bratstva v tomto období sa píše: „Vydáva sa druhé špeciálne číslo pre Rusko – 10 000 výtlačkov. Tieto rôznymi cestami pokračujeme posielat' na oslobodené územie od bolševikov. Takmer každodenne po pošte ide jeden balík za druhým“. V roku 1941 noviny Pravoslavnaja Rus' vychádzala v 3 tisícovom náklade a noviny sa expedovali do 48 krajín sveta.

S blížiacim sa frontom a postupom sovietskej armády roku 1944 bratskej tlačiarne, ako aj celému Bratstvu, hrozilo nebezpečenstvo, nakoľko jeho činnosť bolo zameraná proti režimu, ktorý vládol v Sovietskom zväze. To viedlo Bratstvo k radikálnemu rozhodnutiu k emigrácii. Už vytlačené knihy a knihy z knižnice boli zabalené do skríň, prevezené do Bratislavy a neskôr do Nemecka s nádejou na ich záchranu. (V Ladomirovej ostalo tlačiarenské zariadenie a časť knižnice). Osud týchto kníh bol nasledovný: 1. vagón pri bombardovaní zhorel na stanici pri Karlových Varoch, 2. vagón zhorel pri meste Ulm v Nemecku, 3. vagón pri Viedni bol zajatý sovietskym vojskom a jeho obsah bol uskladnený v suteréne Ruskej pravoslávnej cirkvi vo Viedni. Keď sa Bratstvo dozvedelo o jeho osude, obrátilo sa na Moskovského patriarchu, aby získali aspoň časť z týchto kníh. Odpoveď patriarchu bola nasledovná: „Nakoľko Bratstvo prep. Jova Počajevského sa nachádza v nepriateľskom stave voči so-

- • • vietskej vlasti, tak vagón kníh, ukoristený sovietskym vojskom sa považuje za vojenskú trofej“. (2, s.196).

V dôsledku dlhotrvajúcej Karpatsko-duklianskej operácie budovy monastiera boli značne poškodené, tlačiarenské zariadenie zničené a písmená roztavené. Tak sa ukončila činnosť misijnej typografie sv. Jova Počajevského v Lado-mirovej.

Kto bol archimadrita Vitalij (Maksimenko)

Narodil sa 26. júla 1873 v mestečku Hla-firovka na brehu Azovského mora v rodine duchovného. Absolvoval Teologickú akadémiu v Kazani (Rusko). V štvrtom ročníku zložil mníšsku prísahu. V roku 1903 bol vyslaný do Počajevskej lavry (mestečko Počajev na západnej Ukrajine), ktorá bola od pradávna pútnickým miestom pre Bielorusko a celú Ukrajinu, vrátane Zakarpatska a Prjaševščiny.

Povešť rozpráva: Po tatárskom vpáde pre útechu ľudu na Počajevskej hore sa zjavila Božia Matka v ohnivej žiari a zanechala tam svoju stopu, spod ktorej vyteká uzdravujúca voda. Odvtedy na tomto mieste sa schádza množstvo pútnikov. V starodávnej ľudovej piesni sú slová:

Pasly pastyre ovcy na hori,
Zobačyly Božu Matir na skali,
Na toj skali stopu znaty,
De stojala Boža Maty.
Tam vodu beruť,
Vsim virnym dajuť.

Na tomto mieste prepodobný Jov založil monastier, ktorý po dlhé roky sa stal pilierom ochrany pravoslávia pred latinizáciou a polonizáciou. Prepodobný Jov trpel urážky, výmysly, bitky, odsúdenia, ale zo všetkých síl chránil pravoslávnu vieru a ľud. Vlastnými rukami s bratmi založil monastier, v ktorom prepisovali sväté knihy, písali poučenia o kresťanskej viere. Neskôr tu vznikla tlačiareň, knihy ktorej sa šírili aj na Prjaševščinu.

V monastieri sa nachádza ikona Božej Matky, ktorá je známa ozdravujúcimi vlastnosťami. Táto ikona sa stala hybnou silou pozemských dejín. Už vyše 400 rokov je hlavným strediskom modlitebného života, svojou duchovnou silou priťahuje pútnikov zo širokého geografického priestoru, medzi nimi aj z Prjaševščiny.

Vďaka organizačným schopnostiam a pracovitosti archimadritu Vitalija Počajevská tlačiareň sa stala jednou z najväčších v celom cárskom Rusku. Tlačeným slovom hájil záujmy pravoslávia. Po bolševickej revolúcii a okupácii západnej Ukrajiny poľskou armádou archimadrita Vitalij bol odvedený do Poľska a odsúdený na trest smrti. Bol obvinený, že slúžil svätú liturgiu na kozáckych mohylách pri Berestečku a organizoval povstanie proti poľskej vláde.

Archimadrita Vitalij sa zaslúžil o dôstojné prepochovanie kostí ukrajinských kozákov, ktorí zahynuli pod Berestečkom na Volyni. Bolo to miesto, na ktorom sa roku 1651 odohrala veľká bitka ukrajinských kozákov pod vedením hajtmána Bohdana Chmelnického za národnostné a náboženské oslobodenie a ruskú vieru s oveľa početnejším poľským vojskom. Vzhľadom na to, že kozácki spojenci krymski Tatári zradili a ušli z bitevného poľa, kozáci boli obklúčení a veľká časť z nich našla tu smrť. Ešte roku 1908 sa tam

- • • zem belela od kozáckych kostí. Na tomto mieste bola postavená pravoslávna cerkva. V jej spodnej časti za sklenenou priehradkou boli uložené tieto kosti, ktoré pozbieral a poukladal mních Vitalij. Teraz na tomto mieste sa nachádza múzeum.

Zásluhou francúzskeho veľvyslanca na základe prosby metropolitu RPCZ Antonija a srbského patriarchu Dimitrija sa podarilo archimadritu Vitalija oslobodiť. Jeho cesta viedla do Sremských Karloviac v Juhoslávii. Tu bol poverený vedením cirkevnej tlačiarne.

Ťažko sa mu žilo odtrhnutému od ľudového živlu, s ktorým sa zjednotil už v mladosti. Nečakane sa vynorila možnosť začať misijnú prácu v Karpatoch. Archimadrita Vitalij zamieril tam bez peňazí, vecí, ale so svojím Evanjeliom. Začína prácu v mimoriadne ťažkých materiálnych a politických podmienkach. Prekonáva kruté poníženia, hlad, odsúdenia. Ale vďaka jeho neskrotnej energii, organizačným schopnostiam a oddanosti cirkevnej práci priniesli reálne a vecné výsledky – vybudoval tlačiareň a kláštor, v ktorom sformoval mníšske Bratstvo sv. Jova Počajevského. V Ladomirovej archimadrita Vitalij pôsobil dlhých 11 rokov.

Roku 1934 bol vysvätený za biskupa a vyslaný do USA, kde sa stal členom Bratstva Sväto-Trojického monastiera v Jordanville. Neskôr bol povýšený na arcibiskupa Východo-Amerického a New-Jersejského. Vďaka jeho spolupráci značná časť Ladomirovského bratstva roku 1946 pricestovala do Jordanville. Tam bola obnovená vydateľská činnosť Ladomirovskej tlačiarne a neskôr otvorený Duchovný seminár.

Vladyka Vitalij ešte raz pricestoval z USA do Ladomirovej v roku 1937, aby poslednýkrát sa stretol so svojím Bratstvom, svojím dielom a známymi.

Vladyka Vitalij zomrel 8. marca 1960 a je pochovaný v Sväto-Vladimírovskom chráme mesta Jakson neďaleko New Yorku.

(Použitá literatúra: Archimadrit Vitalij (Maksimenko): Motívy mojej žizni. Jordanville. USA. Svjato-Trojickyj monastyr. 1930-2005. Jordanville, 2005, USA. Archijepiskop Lavr: Palomničestvo

po svyatym mestam Kijeva i Počajeva. In: Pravoslavnaja Rus, č. 17, 1992, Jordanville)

Misijná činnosť Ladomirovského bratstva

Súbežne s vydavateľskou činnosťou archimadrita Vitalij začal plniť aj svoje druhé poslanie – propagáciu a organizovanie pravoslávia, upevnenie jeho pozícií. Pre úspešnosť tohto predsavzatia bolo potrebné predovšetkým mať svoj chrám. Bola to nadmerne ťažká úloha. Začala sa urputná a mobilizačná práca.

Pozemok na výstavbu chrámu poskytlí obyvatelia obce: Michal Škurla (starosta), Ján Mikitka, Michal Vanca-Dančák a Michal Mikitka. Neskôr svojou čiastkou ku pozemkom chrámu prispel aj dr. Eugen Podhajecký. Žiaľ, pre zadlženosť a hroziacu exekúciu Michal Vanca-Dančák časť svojho pozemku odpredal gréckokatolíckej farnosti, čo značne skrátilo celkovú parcelu pravoslávnej cirkvi (viď foto z roku 1931 na str. 66). Na tomto mieste zvlášť treba vyzdvihnúť počin týchto darcov. Lebo v ťažkých sociálnych podmienkach, aké vládli v tomto období, dobrovoľne vzdať sa svojej pôdy, živiteľky rodiny rovnalo sa priam veľkému hrdinstvu, neveriteľnej oddanosti veci pravoslávia.

Dr. Eugen Podhajecký (24. novembra 1887, Osturňa – 1940, Praha) po ukončení gymnázia v Prešove a Právnickej fakulty Budapeštianskej univerzity získal titul doktora práv a začal pracovať v štátnej službe. Po prvej svetovej vojne žil v Užho-

- • • rode a potom sa presťahoval do Prahy. Tam desať rokov pracoval na ministerstve poľnohospodárstva. V Prahe sa zoznámil s ruskými emigrantmi, ktorým aktívne pomáhal. Často navštevoval Ladomirovský monastier. Po odchode do dôchodku kúpil pri Misii pozemok, na ktorom si postavil domček, kde sa usadil. V svojej poslednej vôli tento domček odkázal Misii. Teraz sa tam nachádza fara pre správcu farnosti. Dr. E. Podhajecký je pochovaný pri chráme v Ladomirovej.

(Harbulová Ľubica. Ladomirovské reminiscencie, s.92-93.)

Na získanie finančných prostriedkov pre výstavbu chrámu bola vyhlásená finančná zbierka, na ktorú zareagovali Ladomirovskí „američania“ a veriaci zo širokého okolia - Prešova, Svidníka, Stropkova, Vagrinca, Krajného Čierneho, Krajnej Bystrej, Užhorodu a pod. Značná čiastka finančných prostriedkov bola zapožičaná z Rolníckej vzájomnej pokladnice z Prešova a Užhorodu. Za úver sa zaručil svojou nehnuteľnosťou kurátor Michal Varga, ktorý roku 1938 zahynul, keď na voze prevážal stavebný materiál na výstavbu kláštornej budovy.

Po komplikovanom administratívnom vybavovaní rôznych povolení a poplatkov nakoniec 21. novembra 1923 sa začalo s výstavbou chrámu. Projekt chrámu vyhotovil architekt V. Leonov. Chrám bol postavený za neuveriteľne krátky čas. Už o rok - 21. novembra 1924 posviacku chrámu vykonal vtedajší Pražský arcibiskup Savvatij. Architektúra chrámu je ruského východného štýlu s troma kupolami a trojramenným krížom. Chrám je zasvätený archanjelovi Michalovi.

Archimadrita Vitalij bol si vedomý toho, že úspešnú misijnú prácu môže vykonávať iba s pomocou kolektívu schopných ľudí, naozajstných entuziastov. Preto vo vydá-

vaných tlačovinách sa často objavujú výzvy k záujemcom, aby doplnili kolektív Bratstva. Pri tom informuje o jeho reálnom živote, ktorý nebol jednoduchý. Vybudovaním chrámu, tlačiarenskej budovy pri ňom, v ktorej bola umiestnená typografia, kuchyňa, jedáleň a 10 miestnosti pre členom misie sa postupne začína formovať kláštorný život Bratstva (1932). Zaviedli sa pravidelné monastierske bohoslužby a misia prešla celkom na kláštorný spôsob života, ktorý nebol jednoduchý. Mikuláš Hvozda, ktorý ako chlapec často navštevoval monastier, na to spomína takto: „Deň v kláštore sa začínal modlitbami, potom raňajky a rozdelenie na pracoviská. Tí, ktorí slúžili dennú liturgiu, ostali v chráme a až po jej skončení sa mohli naraňajkovať... Strava bola skromná, bez mäsa, ráno chlieb, čaj alebo mlieko, niekedy maslo alebo margarín.. Obed bol výdatnejší – halušky, pirohy, zemiaky, kapusta, rizoto s rybím mäsom. Polievka kapustová, zemiaková alebo boršč. Čaj bol pri každom jedle... Jeden z mníchov počas obeda čítal evanjelium alebo životopisy svätých... Zeleninu si mnísi pestovali sami pri kláštore, zemiaky im dodávali veriaci - poľnohospodári... Chovali si tiež kravy, takže mali svoje mlieko, maslo, tvaroh. V kláštornom rybníku boli ryby. Mnísi chodili zbierať lesné plodiny...“ (1, s. 20,21).

Nikolaj Hvozda (24. decembra 1926 - 3. septembra 2010, Ladomirová) - ľudový básnik, dlhoročný kantor. Otec odišiel do Argentiny dva mesiace pred jeho narodením a nikdy sa nestretli. Vy-

- • • ratal s mamou a svoje detské roky trávil v monastieri sv. Jova Počajevského. Tam sa vzdelával, získaval všestranný rozhľad, čo mu bolo nápomocné v jeho ďalšom živote.

Po vojne napriek všetkým ťažkostiam vyučil sa za automechanika a získal vodičský preukaz. Od roku 1951 až do odchodu do dôchodku pracoval ako vodič autobusu ČSAD vo Svidníku. Jazdil na rôznych linkách Svidníckeho okresu, stretával sa s množstvom rôznych ľudí, zoznamoval sa s ich osudmi, pozoroval život a krásy rodného kraja. Výsledky životného poznania a prirodzený talent a vedomosti získané v monastieri boli podstatou toho, že Nikolaj Hvozda všetko videné formuloval do básnických veršov, ktoré boli zverejnené v regionálnej tlači (Dopravák, Nove žytťa, Podduklianske novinky, Dukla). Vydal štyri samostatné zbierky poézie („Makovicki dzvinočky“, „Silski opovidi“, „Kvitočky mojej zahradočky“ a „Spovid' Rusyna“) a tri kolektívne zbierky.

Veľa svojho voľného času venoval pravoslávnej farnosti ako člen kurátorského zboru a dlhoročný kantor.

(Škurla, Michal. Lodomirová, s. 63-64)

Bratstvo sústavne zápasilo s nedostatkom financií, nad nimi stále visel Damoklov meč vo forme exekúcií. O tom svedčí zápis v Protokolárnej knihe Bratstva: „Otec igumen informoval o kritickom hospodárskom a finančnom stave: „Na sklade nie sú produkty a stropkovskí Židia žiadajú peniaze. Uznesenie: o. igumen musí odcestovať do Stropkova a za peniaze v sume 1 000 korún kúpiť múku a upokojiť kreditorov“. (31. októbra 1934, Protokol č. 9. – archív Sväto-Trojického monastiera v Jordanville, USA). V ďalšom protokolárnom zápise tejto knihy v súvislosti s Veľkým pôstom sa uvádza: „V pondelok variť na oleji, v stredu a piatok bez oleja, popritom mladšej „bratiji“ dávať na raňajky pečené zemiaky s kapustou, a v piatok čaj s chlebom, na obed po

tieto dni boršč a kyslú fazuľu“. (Uznesenie č. 50, 19. februára 1935 – archív Sväto-Trojického monastiera v Jordanville). • • ●

Nehľadiac na uvedené (aj neuvedené) javy, duchovná misia rozvinula rozsiahlu a čínorodú prácu medzi obyvateľmi Prjaševščiny. Položila pevné základy pravoslávneho hnutia v tomto regióne. Postupne vznikali nové a nové pravoslávne farnosti. Ladomirovské Bratstvo svojou namáhou a prísne duchovným spôsobom života na svoju stranu prirodzenou formou získavali úctu a rešpekt miestneho obyvateľstva. Na tomto mieste treba zvýrazniť naozaj kresťanský prístup k schudobneným roľníkom bez nároku na rôzne poplatky. Naopak, všemožne pomáhali chudobnému obyvateľstvu pri ich ťažkostiach.

Postupne pravoslávne farnosti vznikali v okolitých obciach ako napríklad: Krajné Čierne, Medvedie, Jedľová, Krajná Porúbka, Vyšný a Nižný Orlík, Medzilaborce, Habura, Čertižné, Olšinkov, Výrava, neskôr v Krásnom Brode, Pčolinom, Svetliciach, Borove atď.. Príčinu prechodu na pravoslávie obyvateľov dedinky Medvedie už spomínaný Mikuláš Hvozda opisuje takto: „Do druhej svetovej vojny u nás bol taký nepísaný zákon, že na ktorom chotári zomrie žobrák, povinnosťou tejto dediny bolo ho pochovať. A tak sa stalo, že žobrák zomrel na medvedskom chotári. No za pohreb gréckokatolícky farár žiadal poplatok, ktorý nemal kto zaplatiť. Preto dedinčania sa obrátili na archimadritu Vitalija, ktorý nebohého pochoval bez odmeny. Tento čin tak citovo zapôsobil na veriacich, že celá dedina, okrem jednej rodiny, prestúpila na pravoslávie“. (3, s. 74).

Podobná situácia bola aj v iných oblastiach regiónu a Slovenska. Rozvoj pravoslávia vyvolával u príslušníkov iných vierovyznaní, najmä gréckokatolíkov, otvorený odpor. Lebo počet pravoslávnych rástol na ich úkor. Konfesionálne

- • • napätie výrazne vzrástlo najmä po rozpade Československa a vzniku samostatného Slovenského štátu. Po okupácii Podkarpatskej Rusi Maďarmi roku 1939 zanikla aj Mukačevsko-Prešovská eparchia. A tým pre pravoslávne hnutie na Slovensku vznikali aj nové prekážky. Na jednej strane to bola hierarchia gréckokatolíckej cirkvi, ktorá strácala dominantné postavenie na východe republiky a na strane druhej to boli štátne inštitúcie, ktoré hľadali rôzne administratívno-technické prekážky pre činnosť pravoslávnych duchovných.

Najvýraznejším príkladom nevraživosti však môže poslúžiť Memorandum skupiny rímsko- a gréckokatolíckych duchovných okresu Medzilaborce, ktoré bolo prijaté 3. de-

Ladomirovské Bratstvo s metropolitom Anastasijom (Gribanovskim). Po ľavej strane vladyku archimadrita Serafim (Ivanov) a Savva (Struve). Krajný sprava 12 ročný Vasil' Škurla s otcom. 1940.

cembra 1942. Prostredníctvom neho podávajú sťažnosť a obviňujú pravoslávnych duchovných, že sú nevzdelaní, že nie sú oprávnení uzatvárať manželstvá, že vydávajú krstné listy pre Židov (mali na zreteli o. Vasilija Ptaščuka z obce Világy (Svetlice), ktorý vydal 600 takýchto listov. Z vďačnosti Židovská náboženská obec roku 1977 mu dala v obci postaviť pamätník) a pod. Ďalej sa sťažujú, že takmer násilím prevádzajú zbierku milodarov pre výstavbu reprezentačného chrámu v Medzilaborciach pod zámienkou „pomníka pre Rusov vo svetovej vojne“, na ktorú prispievajú dokonca aj niektorí gréckokatolícki kňazi a že činnosť pravoslávnych duchovných by mohla škodiť samotnému Slovenskému štátu a jeho pokojnému obyvateľstvu.

Ďalej štátnej správe navrhujú, aby svojím nariadením a mocou zákona uzniesla sa, že za „pravoslávnych uzná len tých svojich občanov, ktorí dokážu riadnym matričným dokladom, že boli pravoslávnymi už do roku 1918“. Ďalej sa domáhajú zrušenia povolenia na výstavbu chrámu v Medzilaborciach a zastaviť zbierku na tento chrám, vyšetriť, z akých prostriedkov vydávajú pravoslávni mnísi v Ladomirovej dvojtyždenník „Pravoslavnaja Rus“ na 8 stranách veľkého novinového formátu, brožúry, letáky, bohoslužobné knihy a pod. (4, s. 297-301).

Na toto Memorandum 23. januára 1943 (číslo: 726/III-f/1942 ŠB) reagoval župan Šarišsko-Zemplínskej župy Andrej Dudáš dôverným listom ku „všetkým pánom okresným náčelníkom v Šarišsko-Zemplínskej župe, policajnému riaditeľstvu v Prešove“, z ktorého vyberáme podstatnejšie body:

- aby svojim podriadeným orgánom dali bedlivo sledovať všetkých pravoslávnych duchovných, najmä mníchov, ako aj celkovú činnosť,

- aby netrpeli nijaké akcie spomenutých duchovných a mníchov medzi príslušníkmi iných vierovyznaní,
- aby dali nenápadne sledovať všetku korešpondenciu spomínaných duchovných a mníchov,
- aby vhodným spôsobom pripravovali vystaňovanie týchto duchovných a mníchov z územia Slovenského štátu. (4, s. 153-154).

(Tento župan svojimi nariadeniami dával sledovať nie iba pravoslávnych duchovných, ale aj činnosť gréckokatolíckej eparchie ako celku a tiež učiteľov, ktorí hájili záujmy Rusínov).

Činnosť pravoslávnej Misie ako aj celého pravoslávneho hnutia na Slovensku bola pod sústavným dohľadom štátnych bezpečnostných orgánov. Ešte v roku 1944, keď sa zjavne približoval východný front, Župný úrad v Prešove žiada od okresného úradu vo Svidníku informácie o činnosti pravoslávnych kňazov. Z nich vyberáme iba niektoré:

1. Či činnosť pravoslávnych kňazov na území Šariško-Zemplínskej župy minulého roku a toho roku až dodnes mala klesajúcu alebo stúpajúcu tendenciu? Čo môže byť hlavnou príčinou slabnúcej alebo rastúcej činnosti pravoslávnych kňazov?
2. Či dospelý ľud aj v posledných 13 mesiacoch (od 1. januára 1943) prestupoval do pravoslávnej cirkvi? V akom počte? Z ktorých cirkví? Čo môže byť hlavnou príčinou toho-ktorého javu?
3. Či dospelý ľud nevracal sa v posledných 13 mesiacoch z pravoslavia k svojmu pôvodnému náboženstvu? V akom počte?
4. Či pravoslávna schizma sa nerozširuje následkom činnosti pravoslávnych kňazov na úkor národnej myšlienky?

• • ●
Zo správy obvodného notára v obci Ladomirová zo dňa 29. januára 1944 vyberáme iba čiastočné odpovede na niektoré otázky:

Ad. 2. Dospelí občania v posledných 13 mesiacoch prestupujú do pravoslávnej cirkvi, avšak toto prestúpenie si nežiadajú previesť aj do štátnej matriky. Počet presne neviem udať, avšak dalo by sa to zistiť v nedeľu alebo sviatok, kedy pravidelne chodia do pravoslávneho kostola na bohoslužbu. Prestupovanie sa deje z cirkvi gr.-kat. Ako hlavná príčina je tá okolnosť, že pravoslávni kňazi (monasi) vykonávajú všetky cirkevné úkony skoro zadarmo (ako len povoz a niekoľko kg múky, čo ľudu zdá sa byť výhodou).

Druhá príčina je, že v kostole kážu, že tunajší ľud je pravý zachovalý staroruský národ, čo odvodzujú od zvykov ľudu a od niektorých slovných zvrátov. Rozširujú heslo: „Čo Rus, to pravoslávny“.

Ad. 3. Podľa vedomia v posledných 13 mesiacoch vrátila sa len jedna rodina z obce Vagrinec z pravoslávia k svojmu pôvodnému náboženstvu gr. kat. Tendencia návratu nemôže sa považovať za stúpajúcu.

Ad. 4. Nespozoroval som žiadne zjavy, ktoré by nasvedčovali na tú okolnosť, že pravoslávie sa rozširuje aj medzi ľuďom slovenskej národnosti. (Štátny archív SR vo Svidníku. Bez signatúry).

- • • Pre zaujímavosť uvádzame štatistické údaje obyvateľstva obce v roku 1940.

Počet obyvateľov spolu		879
Z toho podľa národnosti:	slovenskej	235
	ruskej	378
	židovskej	188
	inej	78
Podľa vierovyznania:	gréckokatolíckeho	361
	pravoslávneho	293
	rímskokatolíckeho	32
	židovského	188
	evanjelického	5

Poznámka: V obci žije početná skupina obyvateľov rómskeho pôvodu, ktorá sa hlási k slovenskej národnosti. Preto počet obyvateľov slovenskej národnosti treba považovať za skreslený. (Štátny archív SR vo Svidníku).

Napriek zložitej materiálnej situácii, ale za podpory veriacich, najmä z Prahy a Bratislavy, v roku 1937 Bratstvo začalo s výstavbou tretej budovy – hostovského domu, ktorý bol dokončený v priebehu niekoľkých mesiacov. Hostovský

Výstavba hostovského domu

dom mal štyri izby s balkónom. To umožnilo prijímať hosťi a pútnikov. Slávny chýr o Lodomirovej sa šíril Európou. Tu prichádzali veriaci z Francúzska, Švajčiarska, Lotyšska, Juhoslávie a iných krajín. Častými návštevníkmi boli predstavitelia ruskej inteligencie, spisovatelia, básnici, filozofi, výtvarníci, cirkevní hodnostári a pod. Jednou z najvýznamnejších osobností, ktoré navštívili Lodomirovu, bol knieža Nikita Alexandrovič Romanov, synovec ruského cára Mikuláša II. s manželkou Máriou a dvomi synmi. Rodina prevažne sa zdržiavala v priestoroch kláštora.

Pútnikov do Lodomirovej priťahovali relikvie (mošči) pravej ruky a hlavy proroka Jána Krstiteľa a veľkomučeníka Pantelejmona, Iverskej Presvätej Bohorodici a sv. proroka Eliáša (Ilji). Ďalej boli dovezené relikvie prepodobného Jova Počajevského z Počajeva, ako aj Jeruzalemský Kríž Christov s malou čiastočkou dreva z Kríža Christovho, na ktorom bol ukrižovaný. Tieto relikvie boli darované atoskými mníchmi z Grécka (5, s. 15. ako aj 6, s. 24). Okrem toho návštevníkov priťahovali kláštorné bohoslužby, nádherný cirkevný bohoslužobný spev, kláštorný režim, ktorý dodával neopakovateľnú atmosféru skutočného starého Ruska.

Zvlášť treba vyzdvihnúť slávnostné odpustové bohoslužby, ktoré zaviedlo Bratstvo na počesť Sťatia hlavy sv. Jána Krstiteľa, ktoré sa konali každoročne 11. septembra. Na tento sviatok sa schádzalo množstvo veriacich z celého regiónu, z Medzilaboriec, Becherova, Poruby, Krajného Čierneho a Vagrinca. Táto tradícia odpustových slávností sa zachovala podnes a koná sa za účasti najvyšších hierarchov Prešovskej eparchie a zahraničných hostí, duchovenstva a veriacich zo širokého okolia.(6, s. 14).

11. septembra 1934 na sviatok Sťatia hlavy sv. Jána Krstiteľa otec Vitalij, napriek neželaniu, bol vysvätený – intro-

- • • nizovaný na biskupa a neskôr na arcibiskupa a tak vyslaný do New Yorku pre zabezpečenie duchovných potrieb ruských emigrantov v Amerike. Vladyka zanechal v Ladomirovej ako zástupcu pri riadení kláštora a tlačiarne svojho dlhoročného pomocníka archimadritu Serafima (Ivanova) a za správcu farnosti ustanovil igumena Sávvu (Struve). Počet Bratstva do toho času už vzrástol na 30 osôb.

Igumen Sávva (vl. m. Konstantin Petrovič Struve) sa narodil 11. novembra 1900 v Petrohrade v rodine známeho ruského ekonóma a spoločensko-politického činiteľa. Revolúcia v Rusku prinútila rodinu emigrovať. Ich novým domom sa stalo Československo. Tu vyštudoval ruské gymnázium v Moravskej Třebovej. Roku 1924 ukončil Evanjelickú bohosloveckú fakultu Heidelberskej univerzity v Nemecku. V tom istom roku pokračoval v štúdiu na Katolíckej fakulte Karlovej univerzity v Prahe, z ktorej prestúpil na Pravoslávnu bohosloveckú fakultu v Paríži. Po ukončení štúdia Konštantín sa rozhodol navždy spojiť svoj život so službou Bohu. V ruskom pravoslávnom kláštore v Mil'kove (Juhoslávia) bol postrihnutý za mnícha s menom Sávva. Od roku 1931 svoj život navždy spojil s Bratstvom v Ladomirovej. Tu sa venoval predovšetkým misijnej činnosti. Bol duchovným v Krajnom Čiernom, Medzilaborciach, Krásnom Brode, Rokytovciach, Ňagove, Čabalovciach, Sterkovciach, Ol'šinkove, Čerižnom a vo Vydrani.

Vďaka jeho starostlivosti roku 1935 v obci Nižná Jedľová bol postavený veľký pravoslávny kríž, aktívne sa podieľal pri výstavbe chrámu v Medvedom, jeho zásluhou bola aj výstavba kaplnky

na vojenskom cintoríne v Ladomirovej a chrámu-pamätníka ruským vojakom v Medzilaborciach.

Koncom júla, keď Ladomirovské Bratstvo bolo nútené zanechať svoj monastier, archimadrita Sávva ostal so svojimi veriacimi, aby zabezpečoval ich duchovné potreby a podporoval ich v ťažkej situácii. Spolu s obyvateľmi obce sa skrýval v lesoch a v obciach, kde boli občania evakuovaní, slúžil sv. liturgie. Preto niet divu, že ľudia o ňom hovorili s láskou. Po vojne ho občania obce zvolili za tajomníka MNV.

Neblahý osud mnohých ruských emigrantov žijúcich na územiach oslobodených Sovietskou armádou postihol aj igumena Sávvu, ktorý sa na krátky čas ocitol v osídľach NKVD (sovietska tajná služba). Roku 1946 ťažko ochorel a 13. marca 1949 zomrel. Svätú liturgiu na pohrebe odslúžil archimadrita Andrej (Kolomackij) za účasti 9 duchovných a množstva veriacich z blízkeho a ďalekého okolia. V mene obyvateľov Ladomirovej a okolitých obcí sa s nebožtíkom rozlúčil poverený vykonávaním úlohy notára Ivan Humeník. Jeho slová sa hlboko dotkli prítomných: „Žil s nami v mierovom období, ale aj ťažkých dňoch druhej svetovej vojny. Ostal s nami a povzbudzoval nás svojimi pastierskymi ponaučeniami, modliac sa za nás Hospodinu Bohu za zbavenie bied a hrôz“.

Achimandrita Sávva je pochovaný v Ladomirovej pri chráme.

Náhrobný pomník igumena Savvy

(Použitá literatúra: Danilec, Jurij. Trojickoje nasledije, str. 72 a 80. Ľubica Harbulová. Ladomirovské reminiscencie, s. 80- 82. Z dejín Pravoslávneho monastiera Prepodobného Jova Počajevského v Ladomirovej, str. 27).

- ● ● **Archimadrita Serafim (Ivanov)** sa narodil 1. augusta 1897 v Kursku. Z Ruska emigroval do Juhoslávie, kde vyštudoval bohosloveckú a filozofickú fakultu. Mníšstvo prijal na Athose. Do Lodomirovej prišiel 23. júna 1928. Od roku 1931 bol redaktorom časopisu Pravoslavnaja Rus' a jeho príloh. Napísal viac ako 200 článkov, črt a poviedok. Po odchode arcibiskupa Vitalija bol predstaveným monastiera v hodnosti archimadritu. Roku 1944 spolu s Bratstvom emigroval do USA . V roku 1946 bol rukopoložený na biskupa. Od roku 1957 bol biskupom Chicagsko-Detroitkým. Zomrel 12. júla 1987. (Inok Vsevolod. Svjatorusskoje otkrovenije miru, Jordanville, 2005, str. 54-55)

Ruská pravoslávna cirkev v zahraničí, ktorá sa sformovala v západnej Európe, sa stala symbolom boja proti bolševickému Rusku. Početná ruská emigrácia na začiatku 2. svetovej vojny považovala Hitlera a jeho nacionálno-socialistickú stranu za záchranyňu ich vlasti od bolševizmu. Je známe, že museli opustiť Rusko, aby sa zachránili od istej smrti alebo odvečenia do GULAGu. Cítili sa vyhnancami a preto spájali svoje osudy s Nemeckom. Po pod-

Archimadrita Kyprian (vľavo) a archimadrita Serafim (Ivanov)

písaní paktu Ribentrop -Molotov v roku 1939 a anexii Sovietskou armádou západnej Ukrajiny a Bieloruska, obyvatelia týchto území na vlastnej koži zažili diktátorské sovietske poriadky. To bol dôvod, prečo značná časť obyvateľstva, aj

keď nevíjala príchod nemeckých vojsk na svoje územie, tak aspoň sympatizovala s nimi. Nakoľko nepripravená k boju Sovietska armáda rýchlo ustupovala, jej značná časť sa dostala do obklúčenia a zajatia. Práve na tomto území a v zajateckých táboroch Ladomirovská Misia začala prevádzať duchovnú činnosť.

Ťažko odsudzovať počiny obyčajných vojakov, ktorí sa dostali do zajatia. Už v prvých dňoch vojny ich boli tisícky. Očakávali od Nemecka ako civilizovaného štátu aj civilizované riešenie spoločenských pomerov. Tým viac, že Stalin vyhlásil všetkých zajatcov za zradcov. Čo znamenalo odsúdenie na najvyššiu mieru trestu. Ale ani Nemci nepotrebovali ich pomoc. V táboroch sa k nim správali neľudsky, vládli tu choroby, masovo zomierali. Vznikla bezvýchodisková situácia, ktorá nútila ich hlásiť sa na službu do vermachtu. Tak vznikali rôzne „dobrovoľnícke“ oddiely, ktoré Nemci využívali na rôzne práce, najmä na ochranné činnosti v tyle (napríklad Vlasovci, kozáckeho atamana Krasnova, ktorý chcel vytvoriť Donskú republiku a pod.). Medzi tými nešťastníkmi zabezpečovali duchovné potreby členovia Ladomirovského Bratstva. Preto je pochopiteľné, že s približovaním Sovietskej armády misia, aby sa zachránila, bola nútená emigrovať.

Drevený kríž v Nižnej Jedlovej. 1935

Duchovné kurzy

Úspešný proces pravoslavizácie a vznik nových farností si vyžadoval nové kádrové posily duchovných. Aj v tejto oblasti sa prejavila iniciatíva archimadritu Vitalija. Už na začiatku 30. rokov vyšiel s návrhom zriadiť pri duchovnej misii Seminár s gymnaziálnym programom. Táto myšlienka dostala konkrétnu podobu až začiatkom 40. rokov. Návrh bol schválený Synodou RPCZ. Vedenie misie začalo s intenzívnou prípravou. Materiálno-technické podmienky vznikli až po vybudovaní hostovského domu. Priestory pod strechou prerobili na veľkú spálňu pre 8-9 ľudí.

Pre Duchovný seminár začali pripravovať profesorský zbor. Na začiatku 40. rokov sa podarilo sformovať kolektív kvalifikovaných osobností, ktoré už mohli tvoriť zostavu učiteľského zboru seminára. Potom pristúpili k náboru žiakov. Záujem o život a štúdium v monastieri prejavova-

Prví účastníci duchovných kurzov

li chlapci ešte pred zahájením kurzov. Boli to deti najmä z chudobných a sociálne slabších rodín a mohli ostať iba so súhlasom rodičov. O tom svedčí napríklad zápis v Protokolárnej knihe: „Oznámiť chlapcom zo Stropkova (pravdepodobne malo by byť zo Sniny – M.Š) ohľadom vstupu do Bratstva, aby napísali svojim rodičom a s ich súhlasom sami určili svoju životnú púť“. (Protokol č. 3. 20 septembra 1934 – archív Sväto-Trojického monastiera v Jordanville, USA).

Úspešná práca Seminára sa začala na jeseň 1940. Za výchovu a správanie seminaristov bol zodpovedný archimadrita Kyprian (Pyžov). Vedenie misie pripravilo zoznam navrhovaných kandidátov na budúcich teológov. Boli to: Vasil' Škurla, Mikuláš Hvozda, Peter Hanák, Mikuláš Vanca, Ivan Vanca (z Ladomirovej), Jozef Ducár (Krajné Čierne), Vasil' Vaňko (Šemetovce), Juraj Herman, Peter Cuper (Vagrinec), Ivan Čokyna (Ulič Krivé), Jozef Grega (Stakčín), Ivan a Peter Roškaninovi (Ladomirov, okr. Snina). A boli tu aj chlapci z Podkarpatskej Rusi, ktorí po rozbití Československa odišli domov. V Ladomirovej ostal iba Michal Kurjatník, ktorý neskôr pôsobil na niekoľkých farnostiach Prjaševščiny (zomrel 13. októbra 1992 v Medzilaborciach, kde je aj pochovaný). Okrem učenia, chlapci sa zúčastňovali prác v tlačiarňi, na záhrade, a samozrejme, na bohoslužbách.

Druhá svetová vojna prerušila začatú úspešnú činnosť vzdelávacieho procesu Misie. Počas svojej krátkej existencie Bratstvo pripravilo a vychovalo takmer 15 kandidátov na kňazov, z ktorých časť ostala žiť a pôsobiť v domácom regióne, (Dimitrij Tkačenko, Andrej Cuglevič, archimadrita Ignatij (Čokina), Jozef Grega, Peter Cuper, Michal Kurjatník), a časť odišla do rôznych krajín sveta. Dvaja z nich: Vasil' Škurla a Vasil' Vaňko emigrovali s Bratstvom do USA do Sväto-Trojického monastiera.

Ikonopisectvo

Pomimo tlačiarenskej a misijnej práce Ladomirovské Bratstvo bolo známe aj ikonopisectvom v starom ruskom štýle, zhotovovaním ikonostasov, mal'bou ukrižovaní a pod. Roku 1932 do Ladomirovej pricestovali dvaja bratia - Kyprian a Grigorij Pyžovy. Boli to nadaní a usilovní maliari-ikonopisci, najmä Kyprian. Narodil sa 7. januára 1904 v Sankt Peterburgu. Po revolúcii emigroval s rodičmi do Francúzska, v Paríži navštevoval školu výtvarných umení, a tak pricestoval do Ladomirovej. Tu bol vysvätený na archimadritu. S jeho menom je spojený rozpis Ladomirovského chrámu, krása ktorého nevybledla do dnešných čias. (Mal'ba chrámu bola obnovená v 60. rokoch výtvarníkmi Evou Bissovou a Jozefom Leškom). Archimandrita Kyprian urobil rozpis zimného chrámu, ktorý po rekonštrukcii bol situovaný v prvotnom domčeku typografie a v období vojny bol zničený. Archimandrita Kyprian rozpisoval tiež pravoslávne chrámy v okolitých obciach, a to v Prešove, vo Vyšnom Orlíku, Medvedom, ikonostas v Krajnom Čiernom a pod. 28. septembra 1941 v obci Vilagy (Svetlice) bol nainštalovaný a slávnostne posvätený veľký kríž, ktorý tiež rozpisal o. Kyprian. („Trojickoje nasledije“ str. 15) Okrem toho rozpisal ikonostasy pre tri chrámy v Európe a jeden v Amerike, niekoľko veľkých ukrižovaní pre chrámy a veľa meninových ikon na objednávky. S ladomirovskou tematikou je spojený jeho obraz Svätenie vody v Ladomirovej, rok 1934. (Tento obraz náhodne objavil a kúpil svetoznámy violončelista M. Rostropovič v Dánsku) a obraz Chrám sv. Michala a tlačiareň v Ladomirovej. Od roku 1946 archimandrita Kyprian svoj osud spojil so Sväto-Trojickým monastierom v Jordanville v USA.

Zomrel vo vysokom veku roku 2001. Je pochovaný v chrámovej krypte spolu s metropolitom Lavrom. (7, s. 111-121). • • ●

Andrej (Vsevolod Kolomackij) (8. február 1896 obec Stražica pri Kyjeve – 13. február 1980, Rumburk, Česko). Sedemkrát bol väznený. Každý režim ho v niečom podozrieval. V Ladomirovej bol šéfredaktorom novín Pravoslavnaja Karpatskaja Rus'. Na pokyny vladyku Gorazda zhotovil projekty pravoslávnych chrámov: v Řimiciach, Chudobine, Střemeníčku, Olomouci, Trebiči a Kromeríži. Vypracoval viac ako sedem ikonostasov pre chrámy v Česku. Na Slovensku dozoroval pri výstavbe chrámov v Ruskom, Stakčíne, Ulič-Krivom a Dare. Bol architektom chrámu-pamätníka v Medzilaborciach a katedrálneho chrámu Alexandra Nevského v Prešove. (Michal Škurla. Hlas pamäti, str. 102-103).

Kultúrna a dobročinná práca

Dôležitú úlohu pri všetkých kultúrnych podujatiach a oslavách zohrával Ruský pravoslávny zbor. Jeho dirigentom bol I. Obletilov, ktorý prišiel do Misie roku 1932. (Po jeho odchode do USA dirigentom chóru bol A. Belonin, bývalý regent Ruskej pravoslávnej cirkvi v Tesalonikách). V repertoári chóru boli samozrejme cirkevné, ale aj svetské ruské a ukrajinské piesne. Jeho vystúpenia na kultúrnych akciách sa doplňovali tancami detí z ľudovej školy.

Na počesť narodenia ruského básnika A.S. Puškina členovia Misie organizovali Dni ruskej kultúry. V programe slávností bol sprievod dedinou, na čele ktorého šiel oddiel jazdcov na koňoch s farebnými zástavami, ďalej nasledovala mládež v ľudových krojoch. Pre obyvateľov obcí zo širokého okolia to bola do toho času nevídaná akcia. Dni ruskej kultúry sa stali veľmi populárnymi v Krásnom Brode

- • • a v Medzilaborciach. Entuziazmus chóristov sa prejavoval v tom, že na vystúpenia boli ochotní ísť pešo alebo na voze. O vystúpenie chóru prejavilo záujem aj Košické rozhlasové štúdio. 7. mája 1933 sa uskutočnil priamy prenos liturgie, ktorú viedol archimadrita Vitalij.

1. júla 1942 bol vytvorený okres Svidník. Pri tejto príležitosti 6. júla navštívil mesto Svidník prezident Slovenského štátu ThDr. Jozef Tiso. Prezidenta vítali predstavitelia

Spevácky zbor. Na opačnej strane fotografie sú uvedené vlastnoručne azbukou napísané tieto mená: regent A. P. Belanin, Nikolaj Bojko, Ivan Kudla, Petro Bojko, Josip Mykytka, Vasilij Džupin, Josip Varga, Anna Kudla, Elena Vanca, Paraska Fedakova, Juľa Krivkova, Anna Mykytka, Anna Bojko, Maria Lažova, Maria Mychrinova, Anna Vanca, Maria Pavlikova, Helena Olearova, Helena Lažova a Juľa Burjakova. Na pamiatku archijepiskopu Vitaliju od speváckeho zboru v Ladomirovej. 4. 7. 1932

okresu a mesta. V kultúrnom programe vystúpil aj zmiešaný spevácky zbor pravoslávneho monastiera. • • ●

Chór úspešne pracoval až do ukončenia činnosti Misie.

Ruský spisovateľ Alexander Dechtere, ktorý nejaký čas býval v monastieri, vystúpenie chóru opisal takto:

„Aké nádherné melódie! Aká starobylosť! Chór spieval a národ sa pridával!

Nápevy predchnuté smútkom, ale aká sila hlasu. Aká sviežosť, aká religiózna zvláštnosť vo výkone. To všetko sa tam nachádzalo, taká hĺbka, taký prienik modlitby do tela a do krvi, že som stál ako očarený, pripadal som si ako posol svätého Vladimíra, nevedel som kde sa nachádzam - na nebi alebo na zemi“ (Pravoslavnaja Karpatskaja Rus, č. 19, 1934).

Veľkou dobročinnou akciou, ktorú organizovali mnísi, bola „Ruskaja jolka“ – Vianočná jedlička. Toto podujatie pre deti sa organizovalo od roku 1933 každoročne. Bolo veľmi populárne a obľúbené, lebo deti dostávali sladkosti a darčeky, ktoré pre nich boli zriedkavé pre všeobecnú chudobu.

„Krestnyj chod“ (sprievod) obcou. 1938

- • • Bratstvo zbieralo pre toto podujatie financie od dobrodinco-
cov rôznym spôsobom. Napríklad, v novembrovom čísle (za
rok 1934) novín „Pravoslavnaja Rus“ bol zverejnený list
pod názvom: „Ruským deduškom Morozom“, v ktorom sa
píše: „My, ruské pravoslávne deti v Ladomirovej, Krajnom
Čiernom, Vagrinci, Medved'om, Porúbke a v ďalších obciach
v tomto roku chceli by sme mať jedličku, ktorú nám už nie-
koľko rokov usporadúvajú naši baťuškovia. Mnohí z nás do-
teraz nosia topánky, poltopánky, svetříky a pančušky, kto-
ré ste Vy, milí dedkovia, priniesli nám ku minuloročnému
stromčeku.

Nám sa veľmi ťažko žije v Karpatských horách. Už je veľ-
ká zima, zvlášť v tomto roku, aj stravujeme sa veľmi zle, aj
sladkosti takmer nemáme. Poteší nás, keď pomôžete našim
baťuškam usporiadať pre nás vianočný stromček. Oni sami
nemajú toľko financií, keď nás je okolo 500 detí“.

Na také emotívne výzvy reagovali emigranti nielen
z Československa ale aj z Francúzska, Juhoslávie a dokonca
aj z USA. Do Ladomirovej posielali školské potreby, hračky,
oblečenie, obuv, sladkosti a pod. Pritom treba zdôrazniť, že
Vianočnej jedličky sa zúčastňovali deti bez rozdielu viero-
vyznania. V roku 1933 mnísi pre detí pripravili viac ako 300
balíčkov, a roku 1938 o 100 balíčkov viac. Pre deti Misia
v letných mesiacoch organizovala letné tábory na Lubkov-
skom priesmyku pri Medzilaborciach. Tam deti pod dozo-
rom rodičov a vychovávateľov, okrem náboženstva a viero-
uky mali hodiny literatúry, histórie, kultúry a pod.

Jedným z významných podujatí mimo Ladomirovej, na
ktorej sa podieľala Ladomirovská Misia, bola iniciatíva vý-
stavby pomníka padlým ruským vojakom v 1. svetovej voj-
ne v Bardejovských kúpeľoch. Pomník bol postavený v roku
1931 a nachádza sa v parku pred vilou Magdaléna. Dnes

tento pomník je kultúrnou pamiatkou severovýchodného Slovenska. Počnúc rokom 1991 tu každoročne 8. mája pri príležitosti Dňa víťazstva nad fašizmom a ukončenia druhej svetovej vojny sa konajú panychídy.

K najvýznamnejším akciám, iniciovaných a organizovaných Bratstvom, bezpochyby patrí vybudovanie kaplnky na vojenskom cintoríne padlých ruských vojakov v Ladomirovej. V priebehu prvej svetovej vojny na okraji obce smerom na Svidník sa odohrala krvavá bitka medzi rakúsko-uhorským a ruským vojskom. V Ladomirovej je pochovaných 286 padlých ruských vojakov a 10 rakúsko-uhorských vojakov. (8, s. 79).

Pri príležitosti 950. výročia prijatia kresťanstva na Kyjevskej Rusi Ruský zväz veteránov veľkej vojny v ČSR so sídlom v Prahe zorganizoval zbierku na rekonštrukciu cintorína a výstavbu kaplnky na ňom. Autorom projektu bol architekt G. Zubov. V kaplnke bola umiestnená freska kyjevského kniežata Vladimíra a kňažnej Olgy. Na priečelí nad vchodom bola umiestnená

*Posviacka vojenského cintorína.
1938*

*Posviacka obnoveného cintorína.
V centre kultúrny atašé Ruského
veľvyslanectva Viktor Mičurin a
starosta obce Ladislav Bojčík. 2001*

- • • tabuľa s nápisom: „Ruské vojsko v ČSR padlým bratom vo veľkej vojne, v roku 950. výročia prijatia kresťanstva v Rusku. Ruský zväz účastníkov vojny v Rusku“.

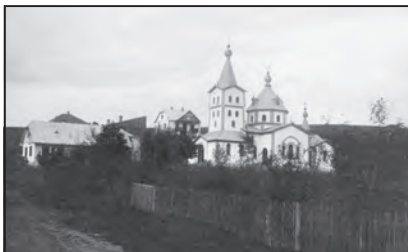
Slávnostné vysvätenie kaplnky za účasti pražského biskupa Sergeja, gubernátora Podkarpatskej Rusi K. Hrabara a iných vysokopostavených osôb uskutočnil archimadrita Vitalij. Akt sa uskutočnil 16.-17. júla 1938 a bol venovaný 20. výročiu vyvraždenia cárskej rodiny Mikuláša II.

Po odchode Bratstva do emigrácie o tento cintorín sa nikto nestaral aj preto, lebo pribudli nové obete z druhej svetovej vojny. Postupne ohrada sa rozpadla, hroby pozarastali kríkmi a burinou. Autorovi tejto publikácie roku 1996 podarilo sa zoznámiť s kultúrnym atašé Ruskej federácie v Slovenskej republike Viktorom Mičurinom. Na základe informácie o slávnej histórii monastiera sv. Jova Počajejského a tiež o zlom stave vojenského cintorína, V. Mičurin prejavil záujem. Po jeho osobnej návšteve Ladomirovej 18. mája 1996 nasledovala návšteva veľvyslanca Ruskej federácie pána Alexandra Akseňonka (v tento deň v Prešove boli slávnosti z príležitosti návštevy Patriarchu Moskovského a celého Ruska Alexija II.). Veľvyslanec si prezrel cintorín, pravoslávny chrám, navštívil Dukliansky priesmyk a tiež sa stretol so starostom obce Ladislavom Bojčíkom. Výsledkom návštevy bol finančný príspevok na obnovu cintorína.

Dňa 5. októbra 2001 pri príležitosti 57. výročia Karpatko-Duklianskej operácie a Dňa obetí Dukly sa uskutočnila posviacka obnoveného cintorína miestnym duchovným o. Eliášom Sovičom za účasti predstaviteľov ruského veľvyslanectva (V. Mičurin), predstaviteľov slovenskej armády (generál J. Čmilanský), antifašistov (generál Karol Schwarc), regionálnej samosprávy a obyvateľov obce a okolia.

Druhá etapa rekonštrukcie tohto cintorína prebiehala v roku 2014. Tiež za finančnej pomoci ruského veľvyslanectva. Slávnostné ukončenie a vysviacka za prítomnosti jeho pracovníkov sa uskutočnila 13. septembra 2014. Bolo to v rámci osláv 400. výročia prvej písomnej zmienky o obci Ladomirová.

Pri Ladomirovskej Misii sa nachádzala veľká knižnica, ktorá bola prístupná pre každého záujemcu. Bratstvo s láskou otváralo dvere svojho monastiera každému, kto sa chcel pomodliť pri monastierskych relikviách alebo prišiel iba sa tak porozprávať. O dobročinnosti Ladomirovských mníchov Mikuláš Hvozda vo svojich spomienkach písal takto: „Mnísi boli vysoko vzdelaní, pomáhali ľuďom ako mohli. ... a po vojne. 1944

Monastier pred vojnou...

Uzdravovali chorých, dávali im lieky, ktoré mali v svojej lekárni a ktoré dostávali od známych i príbuzných v zahraničí. Deti chudobných na vlastné náklady posielali do škôl. Vyplatili dlžoby chudobných v bankách, ak hrozilo, že stratia svoje pozemky. Hoci sami boli chudobní, svojpomocne pomáhali sebe, ale aj ľuďom, ktorí to potrebovali“. (1, s. 64).

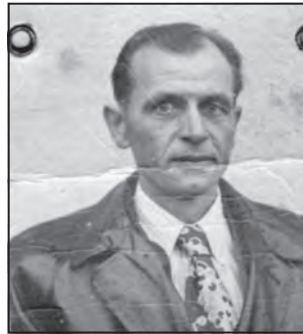
Súčasnosť

Po odchode Misie do emigrácie a zničení monastierskych budov, duchovný život v Lodomirovej citeľne oslabil. V obci z celého misijného kolektívu, ktorý na konci svojej existencie pozostával z 25 členov, zostali iba niekoľkí. Ostal aj archimadrita Sáva. Napriek tomu duch pravoslavia v Ladomirovej a celom regióne zapustil silné korene.

Vstupná brána (násilne a protiprávne zbúraná v roku 2000)

Dňa 7. 12. 1949 sa v Prešove konalo Eparchiálne zhromaždenie duchovenstva a veriacich, ktoré zvolilo za prvého biskupa Prešovskej eparchie – archimadritu Alexeja (Dechterova), bývalého mnícha Ladomirovského monastiera. Ten bol za biskupa vysvätený 12. 2. 1950 v novopostavenom chráme sv. Alexandra Nevského v Prešove.

Pokračovateľmi idey pravoslavia v obci boli duchovní otcovia: o. Michal Kurjatník, archimadrita Oleg (Ivanov), o. Andrej Macko, o. Pavel Sidor, prot. Michal Bega, prot. Juraj Šutko, o. Jozef Orenič, o. Juraj Šelever, o. Michal Kopčík, o. Ján Svalavčík, o. Andrej Želizňák, prot. Michal

Ján Varga 50 rokov plnil funkciu kantora a organizačne napomáhal životu farnosti

Kernaševič, ktorý publikoval dejiny Ladomirovského monastiera v časopise Odkaz sv. Cyrila a Metoda (9. novembra 1965 – 30. apríla 1978). Po ňom za správcu farnosti bol ustanovený prot. Eliáš Sovič. Od roku 2009 správcom tejto farnosti je o. Pavol Kačmár. Vždy nápomocným správcom farnosti bol kurátorský zbor.

Za obdobie existencie monastiera predsedami kurátorského zboru boli: Michal Škurla st., (9. 10. 1881 – 1. 9. 1976), Michal Varga (26. 1. 1883 – 3. 7. 1939), Ján Varga a Mikuláš Bojko. Aktívnymi členmi kurátorského zboru boli: Ján Bzik, Michal Hanák, Vasil' Vanca, Michal Mňahončák, Michal Mikitka, Michal Bojko. Prvým a dlhoročným kostolníkom

Časť kurátorského zboru. Zľava: Miroslav Jancura, Ján Derco, o. protojerej Pavol Kačmár, Anna Mikitková, Mgr. Vladimír Macko, Ján Mňahončák a JUDr. Ján Oleár.

Ďalšími členmi kurátorského zboru sú: Ladislav Bojčík, Jozef Bojčík, Vasil' Hanák, Helena Omasková, Ján Štefanco a Stanislav Šmajda. 2016

- • • bol Vasil' Oleár-Voščinka a neskôr Ján Jacko. V kurátorskom zbore bez odmeny a na úkor svojho voľného času pracovala celá rada entuziastov a oddaných ľudí pravosláviu. V súčasnosti na čele kurátorského zboru je Mgr. Vladimír Macko.

Živou je tradícia slávnosti odpustových bohoslužieb, ktorú v Ladomirovej zaviedlo Bratstvo na počesť sviatku Štátia hlavy sv. Jána Krstiteľa. Každoročne už 25 rokov pravoslávna mládež na túto slávnosť organizuje púť zo Stropkova do Ladomirovej. Organizátor týchto aktivít - brat Alexander Haluška jednu z pútí opisuje takto: „Už ráno pred púťou sa schádza mládež a veriaci z celého Slovenska a Moravy do chrámu Položenija čestnoj Rizy Presvjatoj Bohorodici vo Stropkove. Po rannej Liturgii v poslednom čase Panychídu pripomínajú o. Petra Cupera, ktorý ich dlhé roky sprevádzal na túto púť, a moleben za putujúcich. Čaká ich 18 km pochod, počas ktorého sa pristavujú pri krížoch a kaplnkách, modlia sa a spievajú duchovné piesne.

Po príchode do Ladomirovej modlia sa Panychídu na hrobch zosnulých a tu pochovaných mníchov a o. Sávvu. V chráme sa prikláňajú ku moščám sv. mučeníkov.“ (9, s. 29-30).

X X X

Ладомирова. В селі у середині вересня був храмовий празник – Усікновенія глави св. Іоанна Хрестителя. В минулому Ладомирова була визначним центром духовного і культурного життя на Словаччині, прославилась особливо монастирем і друкарнею, де виходили різні кириличні церковні видання. Монастир, по суті, заснували біженці з Росії, які тут побудували собі притулок перед більшовизмом. Торжества розпочались в суботу, 12 вересня, процесією молоді з Стropkova до Ладомирової (18 км.). Згодом біля храму було освячення води, а вночі пройшло всенощне

бдіння. Храмовий празник кульмінував у неділю, 13. 9. 09, урочистою літургією, яку справляв архієпископ Пряшівський і всієї Словаччини Іоанн за участю двох єпископів з Польщі – архієпископа Перемиського і Новосанецького Адама і владика Паісія, єпископа Горлицького, які в середовищі українців-лемків користуються великим авторитетом через їх патріотизм і народолюбство. У торжестві взяли участь голова Пряшівського самоврядного краю МУДр Петер Худик, предноста Обводного уряду у Свиднику Мілан Цоцуля та староста села Ладислав Бойчик.

(„Нове життя“, Zväz Rusínov-Ukrajincov, Prešov, č 41-42. 2009).

22. júna 2011 Lado mirovský chrám navštívili mnísi z monastiera sv. Jána Ruského v Pefkochori, ktorý sa nachádza na polostrove Kasandra v Grécku: jerodiakon Timotej (Vladimír Kuzan, rodák z Prešova), jeromonach Grigorij, mních Sinesios (Matúš Frický, rodák z Andrejovej) a mních Polykarpos (Alexander Omaska, rodák z Lado mirovej) . Títo mnísi podarovali pre chrám „moščevik“, v ktorej sa nachádzali: kamienok z hrobu Isusa Christa, kamienok z Golgoty a mošči sv. prepodobného Kassarija, sv. Charalampia, sv. Fedodora Studita a mošči 14 000 mučeníkov – mládencov zabitých Herodesom v Betleheme za Isusa Christa.

Roku 2001 bola zrušená pôvodná príjazdová cesta k Lado mirovskému chrámu, ktorá viedla cez pozemok patriaci gréckokatolíckej farnosti. Z tohto dôvodu vznikla idea obnovenia bývalého monastiera a prinavrátienie jeho bývalej slávy. Za týmto účelom bolo vytvorené občianske združenie Pravoslávna akadémia sv. Serafima Sárovskeho. Jeho členmi boli: p. Kurilco, o. Pavlík, o. Pajkoš, o. Rychvalský, p. Fečík, p. Mikita, o. Feđa, p. Klima, p. Vyравec a iní. Občianske združenie si postavilo za cieľ postupné obnovenie vojnou

- • • zničeného monastiera. Bol vypracovaný strategický plán, podstatou ktorého bolo finančne nezaťažovať pravoslávnu cirkevnú obec. Malo pracovať na základe sponzorstva. Žiaľ, aj táto iniciatíva sa skončila neúspešne. Nezískala náležitú podporu zo strany vyšších cirkevných orgánov. V súčasnosti bývalá spoločná farnosť je rozdelená na dve samostatné – Ladomirovu a Vagrinec spolu s Krajným Čiernym.

Z príhovoru otca Ermolaja zo srbského monastiera Kovilj na púti do Ladomirovej

Otec jerodiakon Ermolaj (Turčan), mních a očný lekár z monastiera Kovilj sa s ďalšími bratmi tohto monastiera zúčastnili na púti zo Stropkova do Ladomirovej. Ponúkame Vám výber z príhovoru, ktorý mal počas jednej zo zastávok, v ktorom sa s nádejou vyjadruje o potrebe zriadenia aktívneho mníšskeho života v monastieri na Slovensku (kvôli autenticite sa uvádza tento príhovor v originálnej podobe).

„Pre mňa bola ozajstná udalosť a veľká radosť, keď som v roku asi 2002, v našom monastieri spoznal prvých pravoslávnych Slovákov, otcov Petra Savčáka a Petra Soroku a neskôr aj mnohých iných laikov a kňazov, ktorí k nám prichádzali ako milí hostia a bratia. A už na tých začiatkoch som počul od nich meno: Ladomirová, a ono znelo až do dnes vo mne, s túžbou ho navštíviť ako miesto, kde Slovensko malo svojich zástupcov pred Bohom, ktorí, Christa radi a lásky voči nemu, rozhodli svoj život obetovať Jemu, a ako som sa dočítal v jednej malej a vzácnej knihe, ktorá sa dostala do mojich rúk... o jednom človeku, ozajstnom ispovedníku viery, otcovi Ignatiovi, kde autor píše o tom, že otec tam žil jeden rok a tiež hovorí (ide o knihu Peter Begeni: Igumen Ignatij – služobník Boží – M.Š.): „Život v monastieri bol veľmi ťažký, prísny režim, modlitby, bohoslužby, práca v monastierskej tlačiarňi, na stavbe chrámu a malom hospodárstve, z ktorého mnísi nedokázali vyžiť. Počas leta spali na zemi, na slame, v zime ich prichylovali veriaci vo svojich prýbytkoch, často hladovali a jedli len to, čo do-

stali od ľudí“. Je to ozajstná obeť, ktorú dnešné mníšstvo len zriedka pozná a tým je pre nás, mníchov, aj príkladom, ako by sme mali žiť, aspoň náladou a mníšskym etosom, o ktorom každodenne počúvame čítajúc svätých otcov a ich životy. A je pri tom aj jedna fotka vtedajšieho Bratstva Lodomirovej, ktorá celkove pripomína fotografie bratstiev, ktoré som si zvykol vidieť v monografiách veľkých monastierov Svätej Hory, ktorú som, sláva Bohu mal príležitosť navštevovať často. A to mi dáva nádej a vieru, že blahoslovom Božím a pomocou Vášho archijepiskopa Rastislava, ktorý pestuje úprimnú lásku k mníšstvu, slovenská zem dokáže zrodiť znovu bratstva a sestinstva, ktoré budú vám, pravoslávny na Slovensku, na veľkú duchovnú pomoc, ktoré, ako kniha vraví, „Christovou vierou a učením o láske k Bohu, blížnemu a k sebe samému“ v praxi budú ukazovať na cestu, po ktorej má človek kráčať.“ (Odkaz sv. Cyrila a Metoda, 2016, č. 11, s. 28-29).

Použitá literatúra a pramene:

1. Harbulová, Ľubica. Spomienky Mikuláša Hvozdu. In. Ladomirovské reminiscencie. Prešov, 2000.
2. Archimadrita Vitalij. Motivy mojej žizni. 3 vydanie z roku 1955. Holy Trinity Monastery. Jordanville. USA. ISBN 0-88465-090-1.
3. Škurla, Mychajlo. Z istoriji Ladomyrovskoho monastyrja. In. Myroslov Sopolyha a kol. Naukovyj zbirnyk Deržavnogo muzeju ukrajinsko-ruskoji kultury u Svydnyku, 20, Prjašiv, 1995. ISBN 80-967433-4-1.
4. Prot. Horkaj, Štefan, prot. Pružinský, Štefan. Ľudia – udalosti – dokumenty. Pravoslávna cirkev na Slovensku v 19. a 20. storočí. Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, Prešov, 1998. ISBN 80-88885-56-6.
5. Škarovskij, Michail Vitaljevič. Monasryr prepodobnoho Iova Počajevskoho v Slovakkii. In. Troickoje nasledije, Listok Svjato-Troickoj seminarii, 2010-2011. číslo 4, Jordanville, USA.
6. Z dejín Pravoslávneho monastiera prepodobného Iova Počajevského v Lodomirovej. Pravoslávna cirkevná obec v La-

- • • domirovej. Spracovali Mgr. Eliáš Sovič, Mgr. Vladimír Macko, Emília Kudlová, Ladomirová, 2003.
- 7. Svjato-Trojickij monastyr. 1930-2005. Jordanville N.Y. USA, 2005.
- 8. Bural' Miroslav, Slepcev Igor. Vojenské cintoríny z prvej svetovej vojny na východnom Slovensku. In. Prvá svetová vojna, pozabudnuté cintoríny. Regionálna rozvojová agentúra, Svidník. ISBN 80-967898-8-0.
- 9. Haluška, Alexander. Púť do Ladomirovej. In. Istina, časopis pravoslávnej mládeže Slovenska a bratstva Syndesmos, č. 10, 2014.

Pohľad na chrám. Hore ikona sv. arch. Michaila (patróna chrámu) a prepodobného Jova Počajevského. Dole veľkomučeník a liečiteľ sv. Panteleimon a hlava sv. Jána Krstiteľa

ZO SPOMIENOK VLADYKU LAVRA O PRESÍDLENÍ BRATSTVA DO USA

S približovaním Sovietskej armády bolo potrebné uvažovať, čo bude ďalej s Bratstvom. Situácia bola veľmi zložitá, čo sa týka dopravy. Po odchode z Lodomirovej sme žili v Bratislave. Tam 4. januára 1945 po prvýkrát sme zistili, čo to je vojna, zažili sme „vzdušné poplachy“, uvideli, ako padajú bomby.

Nakoľko front sa blížil k Bratislave, museli sme odchádzať ďalej na Západ. A mohli sme ísť iba do Nemecka, nikam viac nás nepúšťali. Pravda, mali sme vstupné víza do Švajčiarska, ktoré zabezpečil arcibiskup Vitalij (Maksimenko), náš bývalý predstaviteľ v Lodomirovej. V tom čase už bol v USA. Napriek tomu Nemci nedali nám tranzitné víza do Švajčiarska. Preto sme boli nútení pridať sa do húfu utečencov a smerovať do Nemecka. Večer 5. januára s veľkými ťažkosťami sme sa dostali do Berlína a za zvukov hláseného vzdušného poplachu sme sa dostali do katedrálneho chrámu, ktorý po vojne prešiel ku Moskovskému Patriarchátu. Prvú noc sme spali na „klirosach“. Tam sme sa zdržali do Vianoc (Roždestva Christovho). Na sviatky boli aj po dve liturgie. V čase vzdušného poplachu sme utekali do bombového úkrytu, ktorý sa nachádzal v krematóriu. Potom som ostával v čase bombardovania v chráme s nádejou na Božskú pomoc.

- • • V Berlíne sme prežili jeden mesiac. Potom sme sa presťahovali do Bavarska a usadili sme sa v obci neďaleko Ruskej oslobodzovacej armády (ORA). Tam sme prežili niekoľko mesiacov. Po ukončení vojny v prvý deň Paschálnych sviatkov prišli k nám vojaci, najprv americkí a potom francúzski. Tak sa nám podarilo vybaviť povolenie na vycestovanie do Švajčiarska. Po dvoch-troch mesiacoch po rôznych peripeitiách nakoniec sme sa tam aj dostali.

Archijepiskop Vitalij robil všetko možné, aby naše Bratstvo dostal do USA. Tak sme v očakávaní žili v Ženeve približne poldruha roka, kým nakoniec sme dostali súhlas na vycestovanie do USA. Bolo to v novembri 1946. Za krátky čas sme si pobalili potrebné veci, ale zároveň veľa vecí sme museli nechať. Vo francúzskom prístave Le Havre sme nasadli na loď. Najprv loď smerovala do Anglicka, a tak do USA. Cesta trvala 11 dní. Oceán bol veľmi búrlivý. Na lodi cestovalo s nami 400 žien s deťmi, bolo veľmi hlučno, plač detí a zhon matiek, ale s Božskou pomocou sme to všetko prežili. 30. novembra sme priplávali do New Yorku. Bolo nás 12 osôb, nakoľko iní členovia Bratstva z rôznych príčin boli nútení ostať v Európe. Títo do USA pricestovali neskôr.

V New Yorku nás vítal arcibiskup Vitalij. Na druhý deň ráno už sme sa zúčastnili Božskej liturgie. Po nej 1. decembra 1946 sme nasadli na vlak smerom na Cherkimer. Na železničnej stanici v Cherkimeru vítali nás dvaja obyvatelia Sväto-Trojického monastiera: archimadrita Pantelejmon a o. Josif. Staručkým autom nás odviezli do monastiera. Vonku bol silný mraz, v aute nefungovalo kúrenie, bola strašná zima.

Prvé dojmy boli nasledovné: všade prázdno, okrem kravína a jedného obytného domčeka nebolo nijakých ľudí. V tom čase v monastieri, okrem spomínaných mníchov,

• • ●

boli ešte dvaja mnísi a traja-štyria civilisti. My sme do Jordanville so sebou priviezli ikonu prepodobného Jova Počajevského z Ladomirovej. Táto ikona sa teraz nachádza v monastierskej tlačiarňi. A tiež džbán s mošćami všetkých Kyjevo-Pečerských divotvorcov, ktoré sa tiež teraz nachádzajú v našom chráme.

Ja s o. Florom a vladykom Apatijom sme žili v jednej izbe. Bola veľká zima, nakoľko celý dom sa vykuroval iba jednou pecou, ktorá stála takmer pri vchode. Chrám v tom čase začínali iba stavať.

Roku 1949 už sme začali slúžiť v spodnej časti chrámu. Výstavba hornej časti chrámu sa dokončila až o rok neskôr (1950). V tom istom roku bol chrám aj rozpisaný a posvätený. Rozpis chrámu uskutočnil archimadrita Kyprian.

Roku 1947 sme začali vydávať noviny „Pravoslavnaja Rus“, tlačiť brožúry a cirkevno-bohoslužobné knihy. Od roku 1950 sme začali vydávať anglojazyčnú literatúru: modlitebníky, životopisy svätých a pod. Tak sa začala naša monastierska práca.

S Božou pomocou, prácou Bratstva a veriacich monastier sa rozrástol. Bola postavená budova pre mníchov s tlačiarňou, budova seminára s knižnicou a ikonopiseckou dielňou. Veľa práce tu vynaložil vladyka Vitalij, ktorý bol naším predstaveným v mojej rodnej Ladomirovej v Karpátoch... Sláva Bohu, naša spoločná misijná vec pokračuje, dúfajme, že s požehnaním Božím bude aj naďalej pokračovať.

(Krátené podľa knihy Inoka Vsevoloda Svjatorusskoje otkrovenije miru. Bratstvo prepodobného Jova Počajevského, Jordanville, N.Y. USA. 2005, str. 24–32).

**Kto Cirkev nepočúva,
Ten nie je synom Cirkvi,
A pre koho Cirkev
nie je mamou,
Pre toho ani Boh
nie je otcom.**

**Svätomučenik
Kiprian Karfagenský**

1928

2008

Biskup Lavr. 1967

Slávnostné zahajenie IV. Celozahraničného soboru RPCZ v San Francisku. 2006

Patriárcha Moskovský a celého Ruska Alexij II (zlava) a prvohijerarcha RPCZ Lavr pri podpisovaní Aktu o kano-nickom spoločenstve medzi oboma Cirkvami. Chrám Christa Spasiteľa, Moskva. 17.mája 2007

Metropolita Lavr. 2007

Arcibiskup Lavr. 1987

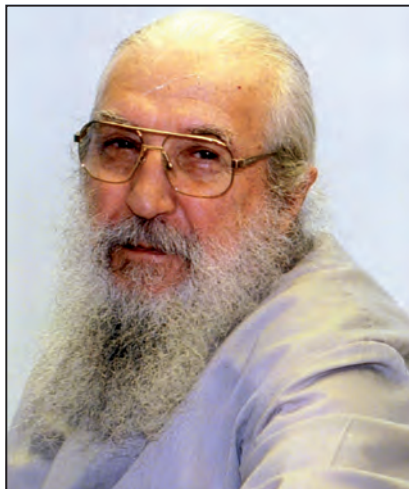
Vo svojej pracovni

Vladyka Lavr na priateľskej návšteve u metropolitu Pravoslávnej cirkvi českých krajín a Slovenska Nikolaja. 2005

Stretnutia s o. Petrom Cuperom v Stropkove boli vždy radosné a priateľské. 2005

Vladyka Lavr

*Fragmenty Ladomirovského chrámu v súčasnosti.
Foto Marián Šoth*

Vladyka Lavr v kruhu svojich príbuzných a hostí (v centre vpredu o. prot. Jozef Fejsák z Brna) Prešov. 1995

Vo voľnom čase...

*Posledná rozlúčka s milovaným valdykom... Jordanville.
2008*

ČASŤ II.

ŽIVOTNÁ A PRACOVNÁ PÚŤ METROPOLITU LAVRA

• • • **Stručné biografické údaje metropolitu Lavra**

Metropolita Lavr, občianskym menom Vasil' Škurla narodil sa 1. januára 1928 v Lodomirovej okr. Svidník. Monastier Jova Počajevského, ktorý sa nachádzal v obci, začal navštevovať ako jedenástočný.

V roku 1944 emigroval spolu s Bratstvom do Sväto-Trojického monastiera v Jordanville USA a stal sa poslušníkom.

V roku 1947 sa stal riasoforným mníchom, prijal mníšske meno Lavr.

V roku 1950 sa stal jerodiakonom.

V roku 1954 sa stal jeromonachom.

V roku 1959 sa stal igumenom.

V roku 1966 sa stal archimadritom.

V auguste roku 1967 bol vysvätený za biskupa Manhatanského a stal sa tajomníkom Synody biskupov.

Pohľad na Sväto-Trojický monastier v Jordanville.

V roku 1976 sa stal biskupom Syrakúzskeým a Trojickým a predstaveným svätrotrojického monastiera.

20. októbra 1981 bol povýšený na arcibiskupa.

11. októbra 2001 bol zvolený za metropolitu Ruskej pravoslávnej cirkvi v zahraničí.

V roku 2004 na oficiálne pozvanie patriarchu Moskovského a celého Ruska Alexija II. navštívil Rusko.

V roku 2006 v San-Francisku sa konal IV. Celozahranický snem RPCZ, ktorý prijal kurz na zjednotenie Ruskej pravoslávnej cirkvi v zahraničí s Ruskou pravoslávnou cirkvou Moskovského patriarchátu.

mája 2007 v Moskve bol podpísaný Akt o kánonickom spoločenstve oboch Cirkví. Za RPCZ Akt podpísal metropolita Lavr a za Moskovský patriarchát patriarcha Alexij II.

16. marca 2008 metropolita Lavr odišiel do večnosti.

Vladyka Lavr bol predstaveným Sväto-Trojického monastiera v Jordanville, rektorom Sväto-Trojického seminára, prednášateľom niekoľkých predmetov v seminári, redaktorom cirkevno-spoločenského časopisu Pravoslavnaja Rus', predsedom Fondu svätého pravedného Jána Kronštadtského v Utike.

Životná a pracovná púť vladyku Lavra

Blaženejší metropolita Lavr (civilne Vasil' Škurla) sa narodil 1. januára roku 1928 v Lodomirovej, okr. Svidník. Pochádzal z tej časti pravoslávneho ruského rodu v Karpatoch, ktorá i napriek stáročnému ťažkému útlaku a neskutocnému prenasledovaniu iných vierovyznaní a iných národov, tvrdo chránila svoju svätú pravoslávnu vieru, dokonca

Rodičia vladyku: otec Michal a mama Helena, rod. Martínková
pod falošne nanútenou úniou s Rímom a svoje národné rus-
ké sebauvedomenie.

Rodičia vladyku Lavra pochádzali z typicky roľníckych rodín: Otec Michal mal piatich súrodencov – štyri sestry (Parasku, Ul'u, Helenu a Máriu) a jedného brata Jána (typické mená tejto doby). Už v ranom detstve detí ostali sirotami, bez oboch rodičov. Michal bol najmladším a preto sa oňho starali staršie sestry, až kým neodišli do USA za ľahším životom. Čoskoro za nimi odcestoval aj brat Ján. Tam si založili rodiny a domov už sa nikdy nevrátili, okrem Jána. (Ich rodiny, ktoré žili v blízkosti New Yorku, rád a podľa možnosti navštevoval vladyka). Sestra Mária sa vydala za Mikuláša Omasku, rodáka z Hunkoviec a gazdovala v Ladomirovej. Michal s ťažkým osudom siroty sa prebíjal svojou životnou púťou. V ranom detstve pásol kravy u bohatších sedliakov vo Svidníku a neskôr roľníčil na roliach, ktoré

zdedil po svojich rodičoch. Školu navštevoval iba dve zimy, aj to s maďarským vyučovacím jazykom. • • ●

Mama Helena, rodená Martiníková, tiež pochádzala z početnej rodiny. Bolo ich päť súrodencov – štyri sestry a jeden brat. V rodinnom zväzku s Michalom sa im narodili dve deti – syn Vasil' (budúci vladyka Lavr) a dcéra Mária. Žiaľ, mama Helena po ťažkej chorobe zomrela v relatívne mladom veku – ako 31 ročná. Ovdovený otec sa oženil po druhýkrát s Helenou, rodenou Suvákovou z obce Pstriná. Z tohto zväzku sa narodili traja chlapci - dvojičky Mikuláš a Ivan a Michal. Život rodiny bol sociálne zložitý a ťažký.

Neskorší arcibiskup Chicagský a Detroidský Serafim (Ivanov), ktorý roku 1934 vystriedal na poste predstaveneho monastiera arcibiskupa Vitalija, o ranom detstve budúceho metropolitu spomína takto: „Rástol Vasja na mojich očiach. Najprv som ho videl ako nemluvňa a potom ako malého drobčeka. Ako 5-6 ročný už začal pomáhať pri bohoslužbách cez sviatky v našom chráme. Pamätám, že ako 8-9 ročný prišiel ku mne, už vtedy ako predstavenému monastiera, po vycestovaní do Ameriky arcibiskupa Vitalija a začal prosiť, aby ho prijali za mnícha. Usmial som sa, pohladil ho po hlave a povedal, že je to dobré, že sa chce od raného detstva zasvätiť službe Bohu, ale je potrebný na to súhlas jeho otca. Najbližšiu nedeľu Vasja prišiel s otcom, ktorý dosť ochotne súhlasil dať syna na výchovu do monastiera, tým viac, že bol veľmi chudobný, bol vdovec a mal ešte dcéru a troch synov.

Podľa občianskych zákonov krajiny chlapec musel navštevovať školu, ale súčasne žil monastierskym životom: vstával s bratmi o 4 hodine ráno, vystál dôsledne všetky dlhé bohoslužby, horlivo vykonával kladené naňho prime-

- • • rané úlohy... Bol tichým, mlčanlivým a poslušným. Vo voľných chvíľach rád čítal“ - poznamenáva vladyka Serafim.

Sám vladyka Lavr na svoje prvé dotyky s monastierom spomína takto: „Od detstva ma priviedol Hospodin Boh do monastiera prepodobného Jova Počajevského. Tam som dostal moju počiatočnú duchovnú výchovu, ktorá ma sprevádzala celým mojím životom“. Jeho výchovu, ako i ostatných chlapcov, žijúcich v kláštore, riadil archimandrita Kyprian (Pyžov), známy ikonopisec.

Ako 12-ročný Vasil' sa stretol po prvýkrát s najvyšším predstaviteľom Ruskej zahraničnej cirkvi Blaženejším metropolitom Anastasiom (Gribanovskim). Patrón mládenca Vasilija, otec Kyprian, priviedol ho na požehnanie ku vladykovi Anastasiovovi, ktorý prorocky povedal: „Boh požehná ťa: budeš dušpastierom“.

Vasil' skončil dedinskú školu ako jeden z najlepších a pokračoval v štúdiu na meštianskej škole vo Svidníku, ktorá bola vzdialená 6 km. Aby uľahčili štúdium a dochádzku, mnísi mu kúpili bicykel. Vo voľnom čase Vasja i naďalej sa venoval monastierskym povinnostiam, čítaniu a zúčastňoval sa na bohoslužbách.

Od roku 1939 definitívne sa sťahuje do monastiera a stáva sa poslušníkom. Súčasne sa vzdelával na bohoslovecko-duchovných kurzoch pri kláštore. Vyučovanie prebiehalo v rokoch 1941 a 1942.

Počas 2. svetovej vojny v lete roku 1944 Červená armáda sa začala približovať ku Karpatom. Časopis „Pravoslávna Rus“, ktorý sa vydával v monastieri prepodobného Jova Počajevského, neskrýval svoj záporný vzťah ku bezbožnému komunizmu. Nebolo ťažké predvídať osud obyvateľov monastiera, keby ich obsadili soviety, preto väčšia časť Bratstva dala prednosť odchodu na Západ. Keď už boli v Brati-

• • ●

slave, archimadrita Serafim vrátil sa do rodného monastiera a prehovoril Vasju (Škurlu) a ďalšieho Vasju (Vaňka) zo Šemetkoviec (budúceho archimadritu Flora), aby sa pripojili k ostatným mníchom. Pravda, so súhlasom rodičov, priviezol ich do Bratislavy. Nebolo to ľahké rozhodnutie, ako pre mladých chlapcov, tak aj pre rodičov. Ale zrejme o tom rozhodla vyššia moc. Ďalšia cesta ich viedla cez Nemecko, Švajčiarsko a Francúzsko do USA. V roku 1946 sa všetci šťastne dostali do Sväto-Trojického monastiera v Jordanville.

Duchovný stav mladého človeka ovplyvňovala zložitá a neľahká cesta frontovou Európou a nové miesto bydliska. Zostal bez rodičov, príbuzných, rodného domu. Prekonať zložitú obdobiu adaptácie mu napomáhala aj okolitá príroda. Rozľahlé lesy, pastviny a hornatý reliéf Pensylvánie mu pripomínali vzdialenú na tisíce kilometrov rodnú Prjaševščinu, rodný kraj. Vedomie dospievajúceho mladého človeka neustále sa pohybovalo v myšlienkovom kolotoči zmyslu života a viery v Boha. Na všetko sa pýtal svojich duchovných, ktorí ho viedli k upevňovaniu viery. V tomto zložitom období mal Vasil' pri sebe dvoch verných duchovných vodcov: archimadritu Kypriana a vladyku Vitalija. Vladyka Vitalij mu venoval svoju fotografiu s prorockým venovaním: „Môjmu duchovnému synovi od svätého krstu a pokračovateľovi môjho slúženia pravoslávnej Cirkvi a ruskému národu... 20. decembra 1946“. Tieto slová, ako neskôr povedal vladyka Lavr sám, „ma duchovne upevnili“.

V roku 1947 vo Sväto-Trojickom monastieri vladyka Vitalij postrihuje mladého novica na riasoforného mnícha. Vladyka Vitalij postrihol ho taktiež na mnícha s menom Lavr, menoval ho jerodiakonom (14. januára 1950) a jeromníchom (27. júna 1954). Celkový vplyv vladyku Vitalija na otca Lavra bol neustály a blahodarný. „Pod jeho vede-

Archimadrita Kyprian so svojimi duchovnými synmi: mních Flór (Vaňko) krajný zľava a mních Lavr krajný sprava.

ním prebiehalo moje duchovné vzdelanie a výchova. Vďaka Bohu, že mi umožnil byť v službe u takého veľkého bojovníka za pravoslávie, akým bol pamätihodný arcibiskup Vitalij,“ - spomína vladyka Lavr.

A, samozrejme, neoceniteľný vplyv na vladyku Lavra mal samotný Sväto-Trojický monastier. „Môžem povedať, že som vyrástol v jeho múroch“ - to sú vlastné slová vladyku Lavra. Obidva monastiere - prepodobného Jova Počajevského v Ladomirovej a Trojický v Jordanville - akoby sa zliali v jeho predstave v jeden celok a posledný sa stal priamym nasledovníkom prvého.

V roku 1954 jeromonach Lavr úspešne ukončil Sväto-Trojický duchovný seminár. Vynikajúc medzi inými študentmi seminára svojimi schopnosťami ešte pred skončením štúdia (vtedy to bolo šesťročné obdobie) prednášal niektoré všeobecno-vzdelávacie predmety v nižších ročníkoch. A po skončení seminára sa stal vyučujúcim Starého zákona, patológie a morálnej teológie. Neustále sám horlivo študoval životy pravoslávnych svätcov a získane vedo-

mosti odovzdával svojim študentom. Vladyka považoval za svätú povinnosť potomkov študovať a poznať svätých Otcov svojej doby, ich úprimný zápas, ktorý viedli aby sa priblížili k Bohu. Poznali jeho podstatu a poslanie. „Je prirodzené poznávať život, myšlienkové pochody, poučenia našich svätých, lebo je to nám na úžitok, lebo spomienkou na nich svätci pomáhajú nám, aby sme my prišli do ich blízkosti, do podstaty pravoslávnej viery“, - hovoril vladyka svojim študentom.

Z hľadiska morálnej teológie pre vladyku Lavra bolo podstatné to, aby morálka duchovných otcov sa stotožňovala s činmi. Pravoslávie sa nedokazuje iba argumentmi, ale najprv vlastným životom, realizovaným podľa Evanjelia. Sám vladyka bol tomu reálnym príkladom. Z jeho vnútra bohatým prúdom vyvierala láska k Bohu, pochádzajúca z čírej vďačnosti a vnútorného presvedčenia za Božie dobrodenie. A jeho dušu naplňovali neprestajné modlitby.

Sväto-Trojický duchovný seminár vychoval desiatky schopných, vzdelaných a odhodlaných duchovných otcov, ktorí na rôznych kontinentoch sveta zabezpečujú duchovné potreby svojich veriacich. Niektorí z nich sú na vysokých cirkevných postoch RPCZ. Seminaristi okrem teórie sa prakticky učia vykonávaniu bohoslužieb podľa prísneho dodržiavania typikonu, t. j. poriadku a obsahu, určeného na jednotlivé dni a mesiace v roku. Učia sa aj dejiny bohoslužieb. Zúčastňujú sa na kantorovaní na klirose a obsluhu. Majú možnosť nielen zblízka sa zoznámiť s bohoslužbou a naučiť sa cirkevný spev a kantorovanie, ale aj vojsť do života cirkevného roku.

Keď v bývalom Sovietskom zväze a po jeho rozpade štúdium teológie bolo obmedzené, v Sväto-Trojickom seminári študovali záujemci z Ruska a Ukrajiny, ale aj zo Slovenska.

- • • Do monastiera prichádzalo veľa dospelých ľudí z novej vlny emigrácie, aby sa dali pokrstiť. Tento akt sa uskutočňoval podľa starých pravidiel pravoslávnej Cirkvi.

Na "poslušaniji"... V kuchyni...

2. júna 1958 otec Lavr bol vyznamenaný zlatým náprsným krížom a 6. septembra v nasledujúcom roku bol povýšený do hodnosti predstaviteľného monastiera slávnostným požehnaním žezlom. Rozhodnutím

V tlačiarni

Blaženejšieho metropolitu Anastázia v roku 1960 bol vymenovaný na funkciu inšpektora seminára. Súčasne počas nasledujúcich rokov vykonával v monastieri funkciu tajomníka Duchovnej synody, vedúceho knižného skladu a expedície monastiera.

21. novembra roku 1963 bol vyznamenaný právom nosenia kríža s ozdobami a 17. apríla roku 1966 bol menovaný do hodnosti archimandritu. Za približne 30-ročné obdobie od jedenástročného chlapca Vasil' prešiel všetky etapy mníšskeho vzostupu – od radového poslušníka monastiera prepodobného Jova Počajevského v Ladomirovej až po hodnosť archimandritu Sväto-Trojického monastiera v Jordanville.

Tí, ktorí ho poznali z raných mládeneckých rokov, zdôrazňujú v ňom zriedkavú vlastnosť: s dospievaním duchovným a postupom cirkevno-administratívnym nebolo na ňom badať zmeny, ktoré sa sformovali a upevnili v mladosti. Aj v hodnosti archimandritu bol tým istým, ako v hodnosti jerodiakona - vždy a všetkým ochotný preukázať pomoc, pripravený na každú službu. Už ako inšpektor seminára, prednášajúc jeden z najdôležitejších predmetov, bol ochotný, keď to bolo potrebné, aj na veľkom monastierskom cintoríne vykopať hrob, aj podľa monastierskeho poriadku pracovať v kuchyni ako kuchár. Celá korešpondencia v kancelárii bola na jeho pleciach, sám vykonával, keď to bolo potrebné, balenie cirkevných vydaní zákazníkovi. Nebolo práce, ktorú by považoval za nevhodnú pre svoje postavenie. Vladyka Lavr bol veľmi skromný a trpezlivý človek, dobrý organizátor. Za čias jeho vedenia Sväto-Trojický monastier sa stal skutočnou „Lavrou“ ruskej diaspory.

V sobotu 12. augusta v roku 1967 rozhodnutím Archijerejskej Synody Ruskej zahraničnej cirkvi sa uskutočnilo vymenovanie archimandritu Lavra za biskupa Manhattanského. Uvádžame úryvky z jeho príhovoru pri vymenovaní: „V prebiehajúce posvätné a súčasne pre mňa strašné minúty, keď z vôle Božej Vy, svätí vladykovia a Svätá Synoda Ruskej zahraničnej cirkvi vyzývate ma nedôstojného ku biskupskej službe, čo môžem povedať ja, veľa hriešny? Strach a chvenie prichádza na mňa...“ Avšak archimandrita je ďaleko od myšlienky prejaviť neposlušnosť volaniu a odmietnuť biskupskú hodnosť, hoci si uvedomuje, že „komu je veľa dané, od toho i veľa sa vyžaduje“. Avšak hneď dodáva „...vznávam nesmiernu milosť Božiu ku mne hriešnemu, ktorú v takej hojnosti sa mi dostalo za celý môj život“. Keď hovorí o tom, že je mu ťažké sa lúčiť so Sväto-Trojickým monastierom, v ktorom vyrástol a objavil duchovno, chápe však, že jeho nová služba bude

- • • naplnením toho poslania, ktorý dostal od vладыky Vitalija (Maximenko), predurčiac jeho ďalšiu cestu. Preto dodáva: „Vstupujúc teraz na novú službu Cirkvi Christovej, je mi blažene a radostne si uvedomovať, že budem pokračovateľom apoštolskej služby“, hoci i chápe, že táto nová služba bude spojená s novými pokušeniami a dokonca prenasledovaním. V záverečných slovách novovymenovaný pokorne prosí: „Bohomúdri arcipastieri, pomodlite sa, aby Hospodin pomohol mi byť pevným a nepodkupným ochrancom životne dôležitých prikázaní a odkazov Pravoslávnej cirkvi, nielen v slovách, ale hlavne v skutkoch. Proším Vás, neprestávajte podporovať ma, neskúseného, svojimi radami“.

A ešte: „Skladajúc na mňa, hriešneho, Vaše svätiace ruky, aby zniest' na moju hlavu požehnanie Ducha podobné ohňu, modlite sa svätí Boží, aby zišla na mňa Blahodať od Boha vždy nevládných liečiaceho, ožobráčených odmeňujúceho a, aby pomohol mi správne vykonávať slovo pravdy.“ (1)

„V sobotu 12. augusta 1967 v súlade s uznesením Synody Ruskej pravoslávnej cirkvi v zahraničí sa uskutočnila vysviacka jeronacha Lavra za biskupa. Na ďalší deň, v nedeľu 13. augusta, deň pred Uspenským pôstom za účasti 5 archijerejov v sobornom chráme Znamenja Kurskej Božej Matky v New Yorku sa uskutočnila chirotonia na biskupa Manhattsanského. Chrám bol preplnený veriacimi, nakoľko skromný archimadrita už stihol získať lásku a úctu početných pútnikov Sväto-Trojického monastiera. Miestni farníci hovorili, že odo dňa osláv spravodlivého o. Joana Kronštadského synodálny chrám si nepamätá tak veľkolepé a pohnuté slávnosti za účasti takého nezvyčajného množstva ľudí („Pravoslavnaja Rus“, č. 16, 1992, Jordanville, USA).

Na ďalší deň v nedeľu 13. augusta, v predvečer Uspenského pôstu, sa zišlo päť archijerejov pod vedením Najosvietenejšieho metropolitu Firaleta (Voznesenskij) v synodálnom chráme v New Yorku a uskutočnili jeho chirotoniu na biskupa Manhattsanského. Vo svojom príhovore pri odovzdávaní

žezla metropolita Filaret povedal: „Tešíme sa teraz s Tebou aj my, archijerejovia, ktorí pokladali na Tvoju hlavu ruky v svätej Tajine chirotonie a teraz s láskou prijímajúc Teba do svojej archijerejskej rodiny, teší sa duchovenstvo, ktoré sa modlitbou zúčastňovalo na Tajine chirotonie; teší sa množstvo Tvojich obdivovateľov a duchovných detí, ktoré sa tu zišli; teší sa pastva (veriaci) - teraz spoločná: moja a tvoja...“

Aby sme pochopili osobnosť mladého biskupa, všimnime si jeho „Slovo“ počas chirotonie: „Počas týchto posvätných, ale zároveň pre mňa aj strašných chvíľ, keď Synoda Ruskej zahraničnej cirkvi povoláva nedôstojného k biskupskému slúženiu - čo môžem povedať ja, mnoho hriešny? Strach i trepet príde na mja...“ (1)

Nehľadiac na povinnosti pri Archijerejskej Synode, spojenie vladyku Lavra so seminárom a monastierom sa nepre-rušilo. Vladyka každý týždeň prichádzal autom do Jordanville (400 km), tak ako predtým prednášal a počas choroby pamätihodného arcibiskupa Averkija, predstaveného monastiera, riadil jeho činnosť.

V New Yorku vladyka Lavr predsedal vo Fonde sv. Serafima Sárovského a v spolku „Otrada“. Ako sa písalo v „Pravoslávnej Rusi“, pri príležitosti 10. výročia chirotonie: „Zbytočné by bolo vymenovávať všetky tie útechy, ktoré za pomerne krátke obdobie svojho pôsobenia vo funkcii biskupa Najosvietenejší Lavr takto štedro bez váhania rozdával svojim veriacim. Útechy sa prejavovali v malom aj veľkom: v rozhodnutiach dôležitých otázok cirkevného života, aj v osobných radách a návodoch, ako aj v obyčajnej priateľskej besede. Potešením bola aj jednoduchá prítomnosť vladyku. Jeho vyrovnaná tichá povaha vnášala pokoj a tichú radosť dokonca aj do tých najnepokojnejších duší“.

- • • Láska a vďačnosť veriacich sprevádzali vladyku Lavra všade, kde vykonával svoju neľahkú službu. Tak, napríklad, počas 10-ročného pobytu v New Yorku vo funkcii tajomníka Archijerejskej Synody a biskupa Manhattanského vladyka Lavr získal vďačné uznanie; ešte teraz je možné stretnúť pamätníkov, ktorí s nadšením spomínajú na časy keď „pánom“ bol biskup Lavr.

Po smrti vladyku Averkija, ktorý bol predstaveným Sväto-Trojického monastiera, bratstvo za svojho predstaveného zvolilo vladyku Lavra. Na ich želanie vladyka Lavr bol zároveň menovaným biskupom Syrakuzským a Trojickým so sídlom v Trojickom monastieri (1976). Táto správa sa rýchlo rozšírila medzi veriacimi v New Yorku. Za krátky čas sa vyzbieralo okolo 10 000 podpisov s prosbou k Synode: „Neberte nám nášho biskupa!“ V tom sa prejavila veľká oddanosť a láska, akú si získal a vybudoval vladyka Lavr v newyorskom prostredí.

20. októbra roku 1981 nariadením Archijerejskej Synody na základe rozhodnutia Zboru biskupov vladyka Lavr bol povýšený do hodnosti arcibiskupa. 1. septembra roku 1984 nasledovalo rozhodnutie Archijerejskej Synody o poskytnutí práva nosiť diamantový kríž na klobúku.

Na základe rozhodnutia Archijerejskej Synody v roku 2001 bol arcibiskup Syrakúzsky a Trojický Lavr zvolený za najvyššieho hierarchu Ruskej zahraničnej cirkvi. Slávnostná intronizácia Najosvietenejšieho vladyku na metropolitný trón bola určená na nedeľu 15. októbra. Deň predtým, v sobotu večer, bolo odslúžené celonočné bdenie za účasti obrovského množstva veriacich v synodálnom chráme modliacich sa a duchovenstva ako z miestnych, tak i zo vzdialených eparchií. Zvlášť veľkolepý bol v tento večer polijelej za spevu synodálneho zboru „Chváľte meno Hospodina“.

Slovami „Axios“ boli odovzdané znaky hodnosti metropolitu: belasý plášť (mantija) a biely klobúk, predbežne vysvätené a pokropené svätenou vodou v oltári. Pokorne prijímajúc tieto čestné odevy Najosvietenejši vладыka prehlásil: „Prosím o sväté modlitby arcipastierov, duchovných, našich drahých veriacich, aby Hospodin upevnil ma vo vykonávaní tejto zodpovednej služby, ktorou ma poverila Synoda našej zahraničnej Cirkvi. Spomínajte ma v svojich svätých modlitbách“.

Na konci Božskej liturgie v deň intronizácie Blaženejši metropolita Lavr sa obrátil k prítomným s výzvou: „V týchto dňoch, keď u nás prebieha Archijerejská Synoda a došlo ku môjmu zvoleniu, spomínam na slová Isusa Christa, ktorý povedal svojmu žiakovi Petrovi po svojom utrpení a vzkriesení, a keď sa zjavil apoštolom a opýtal sa apoštola Petra: „Peter, a máš ma rád?“. A ďalej Spasiteľ povedal tieto slová: „Keď si bol mladý, tak sám si sa obliekal a chodil kam chcel,

Prijatie blahoslovenia od vладыku Lavra – veľká útecha pre veriacich

- • • a keď zostarneš, teba oblečú a povedú kam nechceš“. A tak to, čoho som sa bál, to ma aj postihlo. Tak v starobe mojej bratia moji archijereji zviazali ma a dali mi do rúk koráb našej Ruskej zahraničnej cirkvi. Prijal som to, ako som už hovoril arcipastierom ako službu Bohu, Cirkvi Christovej a našej Archijerejskej Synode. Sám necítim nijaké svoje prednosti a nijaké sily, aby som bol schopný viesť tento koráb. Spolieham sa len na pomoc Božiu, na modlitby našich arcipastierov, na modlitby našich veriacich. A len s Vašou pomocou, drahí otcovia, bratia a sestry. Keď môžeme niečo urobiť, tak len spoločnými modlitbami, spoločným úsilím. Nech Pán Boh ochraňuje a upevňuje nás v jednotnej myslí, jednote duší a spolupatričnosti, o ktorej hovoril dnes vладыka Alexander. Lebo je nevyhnutné ruským pravoslávnyim ľuďom a celkove pravoslávnyim ľuďom byť jednotnými ako v duchu, tak aj v skutkoch. Prosím o Vaše sväté modlitby“. (1)

V ten istý deň večer pri Pokrovskom chráme v meste Najak sa konala slávnostná hostina na počesť intronizácie metropolitu Lavra. Zišlo sa asi tristo osôb duchovenstva a veriacich. Bolo veľa dojemných a srdečných blahoželaní od arcipastierov a duchovenstva, ktoré vyvolávali u hovoriacich a prítomných nemálo dojímavých slz. Záverečné slovo na posedení povedal sám Blaženejší metropolita Lavr. Vладыka zdôraznil, že hoci aj úprimne ďakuje všetkým za lásku, blahoželania, modlitby a vyjadrenia radosti, duša jeho smúti... Smúti preto, že mnoho duší je zavlečených teraz do rozkolu.... Vладыka Lavr ďalej povedal, že taktiež smúti za tými, ktorí odišli z našej Svätej Cirkvi, o pastieroch a laikoch a prosí Hospodina o nápravu všetkých. Nakoniec metropolita Lavr so slzami v očiach poprosil všetkých o podporné sväté modlitby pre seba a pre veriacich.

Od 90-tých rokov minulého storočia Blaženejší vладыka inkognito niekoľkokrát navštevoval Rusko s cieľom oboznámiť sa so stavom vecí v cirkevnom živote Ruska a vzdať úctu domovým svätyniam. Na jeseň roku 2003 vладыka Lavr prijal s vďakou oficiálne pozvanie Jeho Svätosti patriarchu Moskovského a celej Rusi navštíviť Ruskú pravoslávnu cirkev Moskovského patriarchátu, ktoré mu osobne odovzdal prezident Ruska Vladimír Putin v New Yorku. Prvá oficiálna návšteva Blaženejšieho vладыku Lavra v Rusku sa konala v máji roku 2004. Pri tejto príležitosti vладыka Lavr posvätil základy pre výstavbu nového chrámu svätých ruských novomučeníkov na strelnici Butovo pri Moskve, kde bolo zavraždených niekoľko tisíc duchovných v období stalinizmu. Roku 2006 sa uskutočnili tri zasadnutia pracovných komisií k dialógu vzájomných vzťahov: v USA, Rusku a Nemecku. Postupne pri každom stretnutí sa odstraňovali jednotlivé prekážky na ceste zblížovania sa ku jednote Cirkvi.

V roku 2006 v San Francisku sa konal IV. Celozahraníčny snem RPCZ, ktorý prijal kurz na zjednotenie ruských Cirkví. Po tomto sneme obojstranné komisie vypracovali záverečné dokumenty na zjednotenie, ktoré vyvrcholilo 17. mája 2007 podpísaním Aktu o kánonickom spoločenstve v Chráme Christa Spasiteľa v Moskve.

O rok neskôr 16. marca 2008 vладыka Lavr odišiel do večnosti. Stalo sa to takmer symbolicky v deň Oslavy Pravo-slávia, ktorému slúžil vладыka celý svoj život.

Dobrými, vernými a oddanými pomocníkmi vладыku vždy boli: jeromonach Peter (Lukjanov), ktorý mnohé roky slúžil ako osobný tajomník u vладыku, terajší biskup Chicagský a Stredoamerický, protodiakon Viktor Lochmatov, ktorý sa nachádzal pri vладыkovi od roku 1957 do posledných

- • • dní a ipodiakon Nikolaj Olchovský, ktorý v súčasnosti je biskupom Syrakuzským a Trojickým.

Seminaristi - absolventi 1967 roka, chirotoniu archimandritu Lavra na biskupa Manhattanského otvorili pripomenutím jeho archijerejského pôsobenia týmito slovami: „Na životnej púti každý sa stretáva s osobnosťou, pôsobenie ktorej pociťujeme a ostáva v našej pamäti na celý život. Na takých ľuďoch nemôžeme zabudnúť, ako nemôžeme zabudnúť na rodnú matku alebo otca. Takou nezabudnuteľnou osobnosťou sa stal vladyka Lavr pre nás, absolventov 1967 roka v Sväto-Trojickom seminári“...

Pod tieto slová sa môžu podpísať nielen študenti seminára, ale i väčšina, ktorí poznali vladyku neskôr. (4, s. 57)

Verní pomocníci vladyku Lavra: zľava o. Serafim Gan, terajší osobný tajomník metropolitu Illariona, o. Nikolaj, terajší biskup Troický a Syrakuzský a protodiakon Viktor Lochmatov s terajším metropolitom Kyjeva a celej Ukrajiny Onufrijom. 2007

Použité pramene:

1. Pamiatka k 20-letiju Archijerejskago služeniya Archijepiskopa Lavra. 1967-1987. Jordanville. NY. USA.
2. Pamiatka k 30. výročiu archijerejského slúženia Vysokopreosviateného Lavra, arcibiskupa Syrakúzskeho a Trojického. 1967 – 1997. Zostavila Mária Belovičová. Bratislava, 1997.
3. Trojickoje nasledije. Listok Svjato-Trojickoj seminariji, č. 4, 2010-2011, Jordanville, USA.
4. Svjato-Trojicky monastyr. Pamiatka k 75. výročiu Sväto-Trojického monastiera. 1930-2005. 2005, Jordanville. USA.
5. Pravoslavnaja Rus', č. 22, 14. november 2001. Jordanville, N.Y. USA.

Názorové postoje vladyku Lavra

Vo funkcii biskupa, a najmä po zvolení za prvohierarchu vladyka Lavr sa aktívne podieľal na formovaní, smerovaní, postojov a oficiálnej doktríny RPCZ. Formuloval arcibiskupské posolstvá z príležitosti dôležitých sviatkov pravoslávnej Cirkvi (Narodenia Spasiteľa nášho Isusa Christa, k sviatku Prvomučeníka Štefana, Zosnutia Presvätej Bohorodičky, Vzkriesenia Isusa Christa a pod.).

V svojich posolstvách vyjadroval postoje RPCZ k dôležitým duchovným otázkam, ako aj otázkam, vzťahujúcim sa na bežný spoločenský život (otázky morálky, vzťahov cirkvi a spoločnosti a pod.). Vladyka upozorňoval a zastával prísne stanovisko k potrebe a správnosti dodržiavania typikonu, Zdôrazňoval: „Naša bohoslužba sa v priebehu storočí skladala do harmonického systému, bohatého na obsah, prácou mnohých veľkých skladateľov piesní, modliacich sa askétov, svätých otcov Cirkvi, aby celý tento bohatý materiál bol v určitom poriadku. Bol zostavený osobitný plán rozloženia

- • • všetkého tohto materiálu na dni a mesiace roka s presným návodom ako a kedy, v aké dni a na akých bohoslužbách, v akom poriadku sa tento materiál má používať“. (s. 50).

Vladyka sa vyjadroval aj k potrebe a spôsobu využitia umeleckých žánrov, typických pre pravoslávie, ktoré vplývajú na zmysly modliacich sa ľudí. Povedal: „Ak je spev povoláný ilustrovať a silne zapísať do našich srdc liturgický materiál prostredníctvom takého dôležitého zmyslu, ako je sluch – potom ikonopisectvo robí to isté prostredníctvom iného dôležitého zmyslového orgánu – zraku. Ako ikonopisectvo, tak aj spev musia pôsobiť výchovne na veriacich v pravoslávnom duchu. Aj ikonopisectvo musí zodpovedať požiadavkám pravoslávnej askézy a viesť nie ku klamu, ale k zdravému náboženskému cíteniu. Pravoslávne ikonopisectvo nie je realistické, ale symbolické“. (s. 53).

Vladyka Lavr aktívne vystupoval na snemoch, seminároch a rôznych stretnutiach s prednáškami na aktuálne témy. Napríklad na Sväto-Germanovskom sneme v Jordanville (15. decembra 1985) vystúpil s prednáškou „Asketické hrdinstvo života vo svete“. V nej charakterizuje postavenie pravoslávneho kresťana v prostredí súčasného sveta, ktorý podľa jeho názoru, bez akéhokoľvek zveličenia, je krajne ťažký. Vladyka pomenováva a charakterizuje javy, ktoré negatívne pôsobia na vedomie pravoslávnych veriacich. Uvádza: „Nám, ktorí žijeme na slobode, nikto nehrozí, prenasledovaním, ani mučením, avšak nehľadiac na to, prebieha útlak kresťanstva a kresťanského života v najrozličnejších formách. Zo života súčasného človeka sa vyháňa všetko, čo je tak alebo inak spojené s vierou v Boha, s učením Slova Božieho, s učením Christovým, s učením pravoslávnej Cirkvi. Tento proces, ktorý prebieha v súčasnom svete, je

procesom odstúpenia kresťanov od Christa a dá sa pozorovať v rôznych stránkach života“. (s. 57-58) • • ●

V podobných intenciách sa nesie aj referát vladyku Lavra, prednesenom na Celozahraničnom sneme ruskej pravoslávnej mládeže v Sao Paulo v Brazílii (14. júla 1997). Vladyka zdôrazňuje a poukazuje na základné nástrahy súčasného tzv. „kresťanského sveta“, ktorý v celej svojej šírke odmieta všetky ozajstné kresťanské ideály. V súvislosti s tým vladyka upozorňuje: „Pokušenie je veľa... jedným z najčastejších pokušení... je komfort, nasýtenosť, aby v ničom ľudia necítili potrebu. Je pravda, že toto všetko je dočasné a materiálne a ľahko to môžeme stratiť, toto všetko nás aj vedie k tomu, že ľahko zabúdame na duchovné a venujeme sa pozemskému, dočasnému, a na to, čo jediné je potrebné, na to nemyslíme. Všetko toto nás oddiaľuje od Boha, od plnenia Jeho prikázaní a postupne sa vzdalujeme od svätej Cirkvi, pripravujeme sa o jej sv. Tajiny a duchovne zomierame. V takej situácii ľahko kráčame s týmto svetom ležiacim – v zle a nielenže sa strácame, ale aj duchovne zanikáme. V takom svete sa môžeme ľahko dať zviest' akýmkoľvek pokušením a dostať sa na cestu zla, ktorá nás vedie do záhuby..

Mnohí mladí môžu povedať: „Chcete z nás všetkých spraviť mníchov“. Alebo hovoria: „My nie sme mnísi, chceme si užívať život“. Nie, nikto nechce z nikoho robiť mnícha, ale všetci musíme pamätať na to, že sme kresťania, pravoslávni kresťania, a preto musíme žiť tak, ako to prináleží pravoslávnym kresťanom. Ved' musíme byť kresťanmi nielen podľa názvu, ale podľa života. Keď si toto budeme pamätať a o to sa snažiť, Hospodin nám pomôže ochrániť sa pred rôznymi pokušeniami a pomôže nám na ceste upevňovania a zachovania pravoslávneho života“ (s. 83-84)

- • • Na Celoamerickom stretnutí ruskej pravoslávnej mládeže v meste Valencia vo Venezuele (1. augusta 1994) vladyka vystúpil s obsiahlym referátom, v ktorom ocharakterizoval postavenie Pravoslávia v súčasnom svete a vzťah PRCZ k inoslávnym. Charakterizoval tiež vzťah PRCZ k otázkam ekumenizmu, ktorý bol v danej etape odmietavý. (s. 99 – 105).

Kázne vladyku Lavra vždy čerpali motívy z historickej kresťanskej podstaty, filozofických myšlienok svätých Otcov a súvisle nadväzovali na aktuálne súčasné dianie v spoločnosti a vo svete. Preto boli pútavé a poučné. Ako príklad uvádzame jednu z mnohých, ktorú predniesol v meste Hewell:

Vo imja Otca, i Syna, i Svjatoho Ducha.

Dnes predkladá Svätá Cirkev pre poučenie čítanie z Evanjelia o talentoch, a v apoštolskom čítaní, ústami svätého apoštola Pavla, sa k nám obracia hovoriac: ...napomíname vás, aby ste nebrali nadarmo milosť Božiu“ (2 Kor. 6, 1). Tieto čítania nás učia, že je potrebné vážiť si Božie dary, darované všetkým a každému z nás pre získanie večnej spásy, a aby sme sa za lenivosť a neporiadnosť nevystavili trestu.

Aké sú to talenty, o ktorých sa hovorí v Evanjeliu? Talentami sa nazývajú Božie dary, ktoré dostáva každý človek od Boha pri svojom narodení. Blahodatou Božou, o ktorej hovorí apoštol, sa nazývajú Božie dary, ktoré dostáva každý kresťan pri svojom novom narodení v tajinách krstu, myropomazania a v iných. Táto blahodať je darovaná nám, kresťanom, aby sme s jej pomocou uskutočňovali svoju spásu, dosahovali úspech v konaní dobrých skutkov, a takto získali večný život. Božia blahodať sa neprijíma zbytočne, ale sa uskutočňuje v srdci živou vierou, ktorej dôkazom sú dobré a bohumilé skutky, čistý a svätý život, tak ako to vidíme na živote svätých

Božích. Plody blahodate,, ktorá je dávaná Svätým Duchom sú: láska, radosť, pokoj, trpezlivosť, dobrotá, milosrdenstvo, viera, krotkosť, zdržanlivosť. • • ●

Ale úplne nadarmo prijímajú Božiu blahodať ti, ktorí podobne ako ľstivý a lenivý otrok, ktorý skrýval do zeme talent svojho pána, kvôli starostiam tohto sveta, oslepujú sa chvatnými starosťami a zabúdajú na neoceniteľný poklad, ktorý dostali od Boha. Nielen nadarmo, ale aj ako ťažký osud – prijímajú Božiu blahodať tí, ktorí sa stávajú otrokmi hriechu, otrokmi hriešneho tela, lebo poškvŕňujú meno Christa nemravným, skazeným životom a pošlapávajú Božiu blahodať porušovaním Hospodinových prikázaní.

Musíme preto ešte pred posledným Christovým súdom vyskúšať sami seba, či používame Božiu blahodať tak, ako treba? „Teraz je čas vhodný“, hovorí apoštol, „teraz je deň spásy“. Nepremeškajme tento vzácny čas. Už teraz kupujme a nadobúdajme našu spásu, pokým nás nezastihne smrť, lebo v čom nás zastihne smrť, podľa toho budeme aj súdení. Začnime boj s vášňami a hriechmi, očisťujúc naše srdcia a rozum od všetkého hriešneho.

V diele spásy potrebujeme Božiu pomoc. Hospodin hovorí – „bezo Mňa nemôžete nič robiť“. Preto je nám aj daná modlitba, aby sme v pokušeniach vzývali k Hospodinovi a prosili o pomoc, a kto prosí s čistým srdcom – dostáva Božiu pomoc. A aby sme mohli v sebe obnovovať Božiu blahodať, je nám daná tajina pokánia, v ktorej sa obnovuje blahodatné spojenie s Bohom, do ktorého sme vstúpili pri svätom krste. A aby sme sa mohli spájať s Hospodinom – je nám daná tajina sv. Prijímania, v ktorej prijímame Telo a Krv Christovu. Všetko pre nás pripravil Hospodin! „Javisja blahodať Božija spasiťel'na vsim čelovikom!“

- • • *A tak, ak sa budeme usilovať, aby sme plnili Božie prikázania, potom Božia blahodat' ožiari naše svedomie, očistí naše srdcia a nasmeruje našu vôľu „vo ježe choteti a dejati blahoje“.*

Daj Bože, aby nám Hospodin dožičil počut' od Neho: „dobre, rabe blahij a vernyj, o male mi byl jesi veren – vnidi v radost' Hospoda tvojego“.

Amiň.

(Použitá literatúra: Arcibiskup Lavr. Výber z kázní. Dobročinný spolok svätiteľa Jána Šanghajskeho a San Francisskeho v Bratislave. Bratislava, 1988. s. 39-41.)

Metropolita Lavr viedol Cirkev svojou pokorou

16. marca roku 2013 bolo piate výročie odo dňa úmrtia Jeho Blaženosti metropolitu Lavra. S cieľom pripomenúť túto udalosť a osviežiť v pamäti obraz vladyku Orthodox Laife publikoval rozhovor s protodiakonom Viktorom Lochmatovom, ktorý bol kelejníkom, tajomníkom, vodičom, diakonom a blízkym pomocníkom tohto vynikajúceho biskupa v priebehu takmer päťdesiatich rokov:

Otec Viktor, zo súčasne žijúcich ľudí poznali ste Jeho Blaženosť dlhšie ako ostatní. Kedy ste sa stretli po prvýkrát s vladykom?

Stretli sme sa po prvýkrát v roku 1957. Mal som vtedy 11 alebo 12 rokov. Počul som o Sväto-Trojickom monastieri od jedného mladého človeka, ktorý pobudol tam pred rokom určitú dobu. Rozprával mi o farme, ktorá živí mníchov, o traktoroch a technike. Zaujalo ma to a poprosil som vladyku Grigorija (v tom čase arcibiskupa Chicagského) napísať do monastiera otcovi Kyprianovi (Pyžovovi) a požiadať o povolenie navštíviť monastier. Urobil to a skoro sme dostali list od otca Kypriana – dobročinného monastiera (známeho ikonopisca pozn. red.) s povolením pricestovať. Pricestoval som sám vlakom z Chicaga po Newyorskej centrálnej železnici. Vtedy v Herkimeri nebola železničná stanica. Pamätám, ako ma stretol otec Flor (Vaňko) a priviezol ma do chrámu v nedeľu ráno. Tam ku mne pristúpil otec Kyprian a opýtal sa, či nie som z Chicaga. Hneď som pocítil jeho dobrosrdečnosť a pohostinnosť. Vtedy nocovať bolo možné len v tej budove, kde je teraz seminársky internát. Hlavná budova, kde teraz sa nachádzajú kélie mníchov, bola takmer už dokončená, ale ešte nie hotová. Ubytovali ma v maličkšej izbe, o ktorú som sa delil s mladým jeromnícom; bol to budúci vladyka Lavr. Takže moje zapadnutie do mníšskeho života prebiehalo súčasne so zoznámením sa a zblížením s vladykom.

Čo z tých raných dní najvýraznejšie ostalo vo Vašej pamäti?

Od samého začiatku ma najviac udivilo to, že všetci čosi robili, všetci pracovali, všetci boli zaneprázdnení a nevidel som nikde nijakých šéfov. Oddanosť veci a usilovnosť bratov bola udivujúca. Každý robil to, čo bolo potrebné urobiť. To je, napríklad, spomienka na jeden z prvých dní môjho pobytu v monastieri.

- • • Na ďalší deň po mojom príchode, po rannej liturgii rozhodol som sa poprechádzať po území monastiera. Uvidel som, ako jeden mních, ktorého, ako neskôr som sa dozvedel, volali Varlaam, vyoráva kopec, kde neskôr zriadili kláštorňý cintorín. Keď som išiel okolo, stretol som chudobne oblečeného staršieho muža, ktorý zbieral kamene a okruhliaky, vyhadzované pluhom a nakladal ich do starého červeného nákladiaka. Uvidiac ma, obrátil sa ku mne so slovami: „Chod' do šopy a prines mi sochor“. Vtedy som ani nevedel, čo je to sochor, ale vrátil som sa do monastiera a ktosi mi pomohol nájsť veľký starý sochor, ktorý som aj privliekol starcovi na pole. O pár dní som znovu uvidel tohto starca, tentokrát v chráme. Stál v oltári pred prestolom v bohoslužobnom rúchu, s mitrou na hlave a viedol službu. Bol som ohromený. Ten „otrhaný“ starec z poľa bol otec Pantelejmon, zakladateľ monastiera.

Ja som najradšej pracoval s otcom Florom. Mal na starosti traktory a iné technické zariadenia. Vtedy ma ako dvanásťročného chlapca to zaujímalo najviac. Po krátkom zaučení otec Flor dovolil mi riadiť stroje na území mníšskej farmy. Tu som sa zoznámil s niekoľkými inými mladými ľuďmi, ktorí trávili letné prázdniny v monastieri. Väčšinou to boli synovia z rodín našej náboženskej obce v Albany, štát New York. Spriatelili sme sa a rozhodli, že pôjdeme domov, zoberieme teplé oblečenie a prehovoríme rodičov, aby nám dovolili stráviť v monastieri zimu. No nakoniec som ostal jediný, ktorý tak naozaj aj urobil. Otcovia z monastiera sa rozhodli, aby som chodil do školy vo Van Chornswille, najbližšej dedine, kde bola škola. A v monastieri v tom istom čase otcovia Lavr a Flor učili ma Zákonu Božiemu a čítaniu cirkevnoslovančiny.

Často ste sprevádzali vladyku do Svätej Zeme, na Athos a na iné sväté miesta. Nemohli by ste porozprávať o nejakej mimoriadnej príhode, ktorá sa stala počas Vašej púte? • • ●

Naše prvé putovanie sa konalo v roku 1964. Vybrali sme sa do Svätej Zeme cez Rím, Nemecko, Athos, Turecko a Jordán (kde sme strávili celý mesiac na Západnom brehu), Sinaj a Egypt. Počas tejto cesty vladyka Lavr po prvýkrát sa vrátil do svojej vlasti - do Československa a stretol sa so svojou rodinou. Putovaním sme strávili celé leto. Zvlášť sa mi zapamätala z tejto cesty návšteva mníchov Karuli na hore Athos. Tam mnísi musia vyliezať do svojich kélii, ktoré sa nachádzali na zvislej stene, s pomocou reťazí. Bolo to niečo neskutočné. Takým istým neskutočným bol náš výstup na horu Sinaj v Egypte. Začali sme ho o tretej v noci, v úplnej tme a celé ráno sme stúpali na vrchol hory, aby sme sa mohli dostať do chrámu, ktorý stojí na tom samom mieste, kde Mojžiš dostal Desať prikázaní. V ten deň tam slúžili Božiu liturgiu.

Cestujúc s vladykom Lavrom nikdy nebudeš turistom. Bol si na púti. Jeho jediným záujmom boli chrámy, sväté pozostatky, sväté miesta a pod. Všetky tieto miesta boli mu známe, pretože veľa čítal o nich už skôr. Okrem toho často sa zoznamoval s ich správcami, vymieňal si s nimi listy a stávali sa z nich priatelia. Preto mnohé miesta, ktoré možno boli nedostupné pre iných, boli vždy otvorené pre vladyku. Pre neho boli otvorené všetky dvere a na moje šťastie som bol vtedy s ním.

Ešte jednou charakteristickou črtou ciest vladyku Lavra bolo to, že uprednostňoval cestovať inkognito, zvlášť keď sa stál biskupom. Pre neho bolo dôležité nie to, aby ho poznávali a uctievali, ale to, aby bolo možné cestovať a skú-

- • • mať vieru ľudu, pozorovať situáciu takú, aká bola v skutočnosti – zvlášť v Rusku. V deväťdesiatych rokoch, ešte ako arcibiskup (za metropolitu bol zvolený v roku 2001 - p. red.) vladyka niekoľkokrát pricestoval do Ruska inkognito. Oblečený ako jednoduchý jeromník v tichosti prichádzal do rôznych monastierov a chrámov. Vždy ma upozorňoval: „Pozeraj a neopováž sa oslovovať ma vladyka!“ Bol veľmi dobrý pozorovateľ. Doma u nás, v monastieri, spozoroval vždy viac, ako ukázal najavo. To isté je možné povedať aj o jeho cestách do Ruska. Bol pozorný ku všetkému, všetko zbadal, zvlášť to, čo sa týkalo veriacich pravoslávnych ľudí. To ho postupne presvedčilo o tom, že rozdelenie (Ruskej zahraničnej cirkvi a Cirkvi v Rusku – p. red) musí skončiť.

Zvlášť významná bola jedna takáto cesta inkognito. V roku 1991 boli preskúmané pozostatky svätého Serafima Sárovského a slávnostne prevezené na svoje zákonné miesto do Divejevského monastiera. Niektoré „authority“ Zahraničnej cirkvi vyhlasovali, že pozostatky sú „falošné“ a Ruská cirkev je nehanebná. Hoci vladyka Lavr osobne nesúhlasil s týmto vyhlásením, verejne proti tomu nevystúpil. On jednoducho vycestoval do Divejeva a odslúžil bohoslužbu pred pozostatkami prepodobného Serafima Sárovského. Hoci cestoval inkognito, o jeho počínaní sa skoro dozvedeli a všetky záporné vyhlásenia o pozostatkoch zmizli.

V rokoch Vášho štúdia v seminári medzi vladykom, Vami a celou Vašou seminárskou triedou vznikli mimoriadne vzťahy. Nemohli by ste porozprávať o jeho úlohe vo Vašom vzdelávaní v seminári.

Na túto otázku je najlepšie odpovedať citátom z retrospektívneho albumu, ktorý zostavil náš absolventský ročník a venoval na počesť výročia biskupstva vladyku Lavra

v roku 1987 . V deň osláv výročia, po ďakovnej bohoslužbe v monastieri, všetkých pozvali na banket a na koncert, venovaný vladykovi v miestnom odbornom učilišti v Cherkermeri. Medzi hosťami boli aj metropolita Vitalij a mnohí iní biskupi, duhovenstvo a veriaci. Mstislav Rostropovič (svetoznámy violončelista) organizoval dobročinný koncert. Po bohatom bankete vladykovi odovzdali kľúče od nového auta, zakúpeného z prostriedkov, ktoré vyzbieral náš absolventský ročník a ktoré venovalo množstvo ľudí na celom svete, ktorí vladyku mali radi a vážili si ho. Každý, kto sa zúčastnil na bankete, dostal pamätný album. Venovanie v ňom presne odpovedá na Vašu otázku:

„V priebehu života každý človek stretáva osobnosti, ktoré ovplyvňujú ho až do smrti. Pamiatka na nich je nezmazateľná, ako nezmazateľná je pamiatka na otca a na matku. Práve takou osobnosťou sa javil nám, absolventom Sväto-Trojického seminára z roka 1967, vladyka Lavr, v tom čase

Na posedení u svetoznámeho violončelistu Mstislava Rostropoviča

- • • archimandrita, inšpektor seminára. Na znak vďačnosti nášmu duchovnému vodcovi, učiteľovi a otcovi, za všetku lásku, ktorú nám prejavoval, venujeme tento pamätný album a túto oslavu, ktorú sme zorganizovali, aby sme oslávili dvadsiate výročie služby Pravoslávnej cirkvi v hodnosti biskupa. Absolventi 1967 roka“.

Vladyka získaval všetkých, mali ho radi mnohí veriaci aj mimo monastiera, ale predsa len najčastejšie ho nazývajú „skutočným mníchom“. Sami ste, hoci ste neboli mníchom, pozorovali mníšsky život vladyku. Nemohli by ste sa s nami podeliť nejakými spomienkami o jeho mníšskom živote?

Domnievam sa, že svoju službu ako mních vykonával bezchybne. Dokonca, aj keď sa stal biskupom, ostával skutočným mníchom. Aj pri cestovaní, aj doma odopieral si akékoľvek pohodlie, ktoré som mu mohol poskytnúť. Keď sme cestovali, dodržiaval svoje mníšske pravidlo bez ohľadu na to, či to bolo skoro ráno alebo neskoro večer. V začiatkoch prosil niekoho čítať modlitby, alebo čítal sám. Neskôr, keď sa objavili kazety a CD, začal ich počúvať, keď sme išli autom. Niekedy, keď sme prichádzali ešte skôr, než boli prečítané modlitby, vladyka ma prosil, aby sme išli po obchádzke, aby stihol ukončiť modlitby. Ako predstavený monastiera a biskup i napriek častým ochoreniam vždy osobným príkladom viedol bratov a veriacich. Aj keby sme sa neskoro vracali z nejakého zhromaždenia Synody biskupov v New Yorku, ráno vstával o 4,30 hod. na mníšsku polunoščnicu. Nakoľko to bolo možné, nikdy nevynechával ani jedno bratské stolovanie, považujúc to za neoddeliteľnú súčasť spoluzitia so svojou mníšskou rodinou. Neskutočné príklady jeho „vedenia vlastným príkladom“ videli sme i na samom konci jeho

života. Začínal sa Veľký pôst. Ako je známe, bratstvo takmer celý týždeň od rána do večera trávi v chráme. Dlhotrvajúce modlitby sa periodicky prerušujú základným čítaním Životov svätých otcov. Počas večernej bohoslužby sa číta dlhý kajúcny Kánon svätého Andreja Krétskeho. A nehladiac na to, že mal už 80 rokov a na to, že vykonal unavujúcu cestu z Ruska, vladyka nielen prichádzal na všetky bohoslužby prvého týždňa Veľkého pôstu, ale aj ako hlava bratstva vykonával svoju službu, čítajúc všetko ustanovené sám, ako to robil vždy.

Viem, že od najranejšieho svojho detstva v Ladomirovej, ako osem alebo deväťročný skoro po predčasnej smrti matky, začal prosiť o povolenie stáť sa mníchom. Nakoniec mu dovolili vstúpiť do monastiera vo veku jedenásť rokov. V roku 1944, keď mal 16 rokov, stál sa poslušníkom. Jeden seminarista mi rozprával, že keď sa stal kandidátom na vysvätenie, prestal sa holiť, aby mu vyrástla brada. Strašne ho začala svrbieť tvár a opýtal sa vladyku Lavra, kedy prestane svrbenie. (Také otázky ľudia sa nehanbili dávať vladykovi – nakoľko ten bol jednoduchý a prístupný v jednaní). K údivu seminaristu vladyka odpovedal: „Nemám ani tušenia. Ja som sa nikdy v živote neholil“. Vstúpil do monastiera ešte skôr, ako vznikla potreba holiť sa.

Vladyka Lavr mi raz prezradil želanie, o ktorom sníval celý život: Keď bude starší, odíde na Athos a tam skončí život ako jednoduchý athoský mních. Vôľa Božia, zrejme, bola iná. Povýšili ho na post metropolitu a ten zohral prevratnú úlohu - dosiahol zvrat v dejinách Ruskej pravoslávnej cirkvi.

- ● ● ***Opíšte, prosím, to, čo mnohí nazývali jeho „osobitným prístupom“ - jeho trpezlivosť a nekonečnú trpezlivosť v hodnosti predstaveného monastiera a biskupa.***

Keď si robil niečo zlé, vladyka jednal s tebou s ešte väčšou láskou. Rozprával sa s tebou bez výsmechu a výčitky. Jednoducho rozprával sa s tebou láskavo. Len po odchode si si zrazu uvedomoval, že ťa napomínal. Týmto láskavým prístupom dosahoval to, že bolo jednoducho nemožné zopakovať svoju chybu. Jednoducho si nechcel sklamať ľúbiaceho otca. To bol jeden z mnohých darov, ktorým sa vyznačoval, jednajúc s tými, za ktorých zodpovedal.

Náš súčasný predstavený monastiera, otec Luka, nedávno spomínal, že keď sa niekto obracal naňho so žalobou alebo s nejakým nápadom – či to bolo niečo rozumné alebo neskutočná hlúposť – nikdy nekonal rýchlo a náhlivo. Trocha vyčkal – niekoľko hodín, dní alebo týždňov a len potom prijal rozhodnutie a začal konať. Jeho režim práce bol vždy: „pomaly“ a „bez extrémov“. Nazýval to gréckym výrazom „Siga, Siga!“

Vladyka Lavr bol jedným z najmladších biskupov. Neskôr sa stal arcibiskupom a nakoniec metropolitom a prvohierarchom Ruskej zahraničnej cirkvi. Práve pod jeho vedením Ruská zahraničná cirkev obnovila kánonickú jednotu s Cirkvou v Rusku. Pravdepodobne, niekedy napíšu celú knihu o tom, čo musel znášať vladyka počas tohto neskutočne zložitého procesu zjednotenia. Niečo zvlášť výnimočné sa vrylo Vám do pamäti z tohto veľmi ťažkého obdobia?

Vladyka nikdy nevyvíjal nátlak v tejto otázke. Často hovoril, že hlavným jeho želaním je vzájomné priznanie s Moskovskou patriarchiou možnosť Svätého Prijímania

z jednej Čaše: nielen pre seba, ale i pre všetkých ruských pravoslávnych kresťanov. Ale vo svojej múdrosti chápal, že toto želanie nie je možné nanútiť iným. On jemne ponúkal, ale každý musel dôjsť k vlastnému rozhodnutiu. Bol na čele Ruskej zahraničnej cirkvi a viedol ju práve svojou pokorou.

Vyššie som hovoril o mnohých putovaniach, ktoré vykonával vladyka a ktoré som mal česť zdieľať s ním. Jednu z týchto ciest bola aj púť do Počajevskej Lavry (monastier Uspenija Bohorodičky v Ternopoľskom kraji na Ukrajine - pozn. red.). Pre vladyku návšteva Počajevo bol akoby návrat domov. Jeho duchovný učiteľ arcibiskup Vitalij (Maximenko) pochádzal z tohto monastiera. Samozrejme, vladyka Vitalij už dávno nebol v Počajeve. Ale Boh mu poslal nové spojenie s Počajevom. Jeden z mníchov súčasného Počajevo, Onufrij, bol povýšený do hodnosti metropolitu Černoveckého na Ukrajine. Tak sa stalo, že vladyka Lavr už skôr začal sa s ním dopisovať a kontakt trval už mnoho rokov. Neskôr, ešte dávno pred tým, ako sa vážne začal proces zjednotenia, vznikla možnosť stretnutia dvoch vladykov. Vladyka Onufrij vycestoval do Kanady. Bolo dohodnuté stretnutie neďaleko hraníc USA - v hoteli mestečka Najagra on ze Leik, v Ontario. Prvé stretnutie bolo veľmi teplé, naplnené láskou. Potom biskupi prešli do knižnice hotela na rozhovor bez svedkov. Ich beseda trvala dve až tri hodiny.

Obvykle vladyka mal taký zvyk, že nikdy nerozprával o tom, čo bolo na stretnutiach, či to bolo zasadnutie Synody biskupov, alebo pracovné stretnutie s nejakou oficiálnou osobou. Potom sme vždy jednoducho sadali do auta. Vladyka zatváral oči a začínal sa modliť podľa čotiek. Veľmi zriedka, či vôbec niekedy komentoval to, čo sa stalo predtým. Po stretnutí s vladykom Onufrijom povedal: „Áno, máme my svoje problémy a oni tiež majú svoje“. Je možné, že práve

- • • toto stretnutie, ktoré sa stalo dlho pred tým, ako sa začali nejaké rokovania, dalo základ tomu úspechu, ktorý neskôr, s Božou pomocou, priviedol k zjednoteniu Ruskej cirkvi.

Musím sa priznať, že spočiatku som nebol nejako zainteresovaný na akomkoľvek kánonickom jednaní s Moskovskou patriarchiou. Vyrástol som v prostredí, kde všetko sa delilo na červené a biele. Pamätám si, ako môj biskup v Chicagu zakázal mi pomáhať v oltári, pretože som na pol úväzku pomáhal v obchode, kde sa predávali knihy zo ZSSR. Ved' oni boli naši takzvaní nepriatelia a ja predávam ich knihy!... Musel som nechať prácu v tomto obchode, aby som mohol pomáhať pri službe v oltári. Ku vladykovi Onufrijovi som okamžite pocítil náklonnosť, pre mňa bol akoby druhý vladyka Lavr. No dokonca ani po stretnutí s vladykom Onufrijom som ani náhodou nezahorel pre ideu zjednotenia. Keďže som nemal dostatok informácií o celej situácii, pristupoval som k tomu s veľkou opatrnosťou. Zmenil som sa na stúpenca zjednotenia po našej ceste do Počajeva roku 2003. Z Počajeva sme sa vybrali na aute do Ternopoľa, kde sme sa stretli s metropolitom Sergijom, a odtiaľ do Černivca, do eparchie vladyku Onufrija. Boli sme ohúrení znovuzrodením pravoslávneho mníšskeho stavu a veriacej obce v Černivciach a jeho okolí. Bolo to plodom snažení metropolitu Onufrija; všade ako huby po teplom jesennom daždi vyrastali monastiere a chrámy. Navštívili sme domov, v ktorom teraz žije okolo dvesto detí, z ktorých mnohí sú invalidi s rôznymi postihnutiami v dôsledku blízkeho Černobyľu. Akonáhle sme došli, chodiace deti vybehli a obklopili veľkým zástupom vladyku Onufrija, tlačiac, objímajúc a bozkávajúc ho. Nemohli sme sa zdržať slz pri takom dojímavom pohľade. Bez akejkoľvek podpory vlády tento domov pokračuje rásť a s láskou vychovávať, obliekať, kŕmiť, liečiť a učiť

tieto deti. (Vladyka Onufrij v súčasnosti je metropolitom Kyjevským a celej Ukrajiny – M.Š).

Keď som videl toto všetko, pomyslel som si v duchu: „Čo ja vlastne robím, - sedím si v USA a odsudzujem týchto ľudí, akoby oni pre mňa neboli dosť pravoslávni“. Môj vzťah sa zmenil o 180 stupňov. Pomyslel som si v duchu: „Chcem byť takým ako oni!“ A zmenil som sa – stal som sa prívržencom zjednotenia.

Vladyka mal veľmi silný a dôležitý význam vo Vašom živote do samej smrti. Ako, drahý otec Viktor, ste prežili túto stratu, keď on zomrel?

Veľmi ťažko. Vždy, keď sa stretávam s nejakým problémom, hovorím si v duchu: „Čo by mi povedal vladyka v tejto situácii?“ Vladyka Lavr vedel byť akosi súčasne aj obrovskou autoritou v praktických otázkach a zároveň priateľom. Za ním bolo možné prísť nielen s najjednoduchším problémom, ale aj s hlbokými duchovnými otázkami. Niekedy nemohol dať radu, čo robiť. Ako človek, nie na **všetko** mal odpoveď. Ale vždy si cítil jeho spoluúčasť, jeho podporu. Vždy povedal, v akom smere je treba hľadať riešenie akýchkoľvek ťažkostí. Myslím, že najlepšie dokazuje to, o čom sme hovorili, úryvok z príhovoru Jeho Svätosti, patriarchu Alexija II. pri príležitosti úmrtia, „odspievania“ modlitieb a pochovávaní metropolitu Lavra:

„Duchovná krása osobnosti metropolitu Lavra zvlášť sa odhaľovala pri osobnom styku s ním, nakoľko pri vlastnej mu kresťanskej pokore sa nesnažil dávať najavo duchovné schopnosti, ktoré mu boli udelené Pánom. K týmto schopnostiam patrili: trvalá oddanosť arcipastierskemu údelu a mníšskej cesty a taktiež hlboká úprimná viera – taká, ktorou stúpenci minulosti tvorili pravdu, dostávali obeť.

- • • Vďaka tejto tvrdej viere vladyka metropolita mohol doviest zverenú mu pastvu k novému získaniu duchovnej jednoty s vlasťou - Ruskom, ktoré sa obrodzuje po ťažkých rokoch bezbožnosti.

Modlime sa o upokojení novopredstaveného vladyku Lavra, lebo len pravoverní sa upokoja. Večná je Jeho pamiatka! S láskou v Christovi.“

(Rozhovor viedol protojerej Grigorij Naumenko, 5. marca roku 2013, Orthodox Life, no. 2/2013. Holy Trinity Monastery N. Y. USA. Preklad z anglického do ruštiny Lili Finkel. Preklad do slovenčiny Viktória Štetinová).

Púte do Svätej Zeme

Návšteva svätých miest, púte, je starý obyčaj, ktorý sa uskutočňuje ruskými predkami ako dušpastiersky skutok. Obyčajne veriaci aj na veľmi vzdialené púte chodili peši. Pravda, v súčasnosti sa využívajú súdobé dopravné možnosti, na veľké vzdialenosti sa využíva najmä letecká doprava, zvlášť keď ide o medzikontinentálnu púť. Tento druh dopravy sa používa, napríklad, pri návšteve svätých miest na Balkáne a Blízkom východe – v Grécku, Izraeli a Egypte.

Pre veriacich RPCZ sa stalo tradíciou každoročne organizovať púte do Svätej Zeme. Pre pútnikov bolo o to radostnejšie, keď túto púť viedol vladyka Lavr. Vladyka nielen organizoval a obrodzoval starú ruskú tradíciu v cudzine, ale aj bezprostredne po otcovsky pomáhal, staral sa o každého účastníka. Bol sprievodcom a odborne, detailne vysvetľoval každý jav, každé miesto, ktoré pútnici navštívili, charakterizoval osobnosti, spojené s tým javom. Vysvetľoval presved-

čivo, podivuhodne živo a zaujímavo, dokonale poznal dejiny, porovnával jednu historickú udalosť s druhou. • • ●

Tieto púte sa vždy prispôbovali k Veľkému pôstu a boli viazané s každodennou návštevou nejakého konkrétneho svätého miesta. Bezprostredným pomocníkom vladykovi bol jeromonach Peter.

Mal som to šťastie zúčastniť sa jednej takejto púte. Bol to pre nás neobyčajný duchovný a kultúrny zážitok. Táto púť trvala 10 dní a bolo to v júli 1992. Pútnikov sa nazbieralo 38 osôb z USA, Kanady a Austrálie. A my dvaja, s bratom Ivanom z Československa. Ubytovali sme sa v hoteli na Eleónskej olivovej hore, z ktorej ako na dlani bolo vidieť historický Jeruzalem. Mesto troch svetových náboženstiev – židovského, islamského a kresťanstva. Ich historický duch bolo cítiť na každom kroku.

Už ráno na ďalší deň sme prešli krížovú cestu – kráčali sme po ceste, po ktorej kráčal s ťažkým krížom na ramenách Isus Christos a poklonili sme sa Kameňu pomazania Hrobu Hospodina na Golgote. Večer sme sa vybrali ku Hrobu Hospodinovmu na nočnú liturgiu. Tento chrám po 20. hodine sa zatvára, ale môžu v ňom zostať iba odhodlanci, ktorí sa chcú modliť celú noc. To, samozrejme, využila aj naša skupina.

Ku Hrobu Christovmu vedie úzky prechod. Pokloniť sa pred Hrobom a dotknúť sa mramorovej tabule, ktorá prikrýva Životodarcu - je snom každého kresťana. Nakoľko v krypte sa môžu zmestiť iba štyri osoby, pred kryptou sa tvoria dva rady – jeden dovnútra krypty, druhý opačne.

Pod spoločnou strechou chrámu sa nachádza množstvo kaplniek a oltárov, sú venované udalostiam z posledných minút života Spasiteľa. Patria rôznym kresťanským cirkvám.

● ● ●

Ďalšími zastávkami nášho putovania boli:

Hora pokušenia. Od autobusovej zástavky treba ísť úzkou cestičkou peši hore, hore... Na polceste ku hore je prilepený ako lastovičie hniezdo grécky pravoslávny kláštor. Je tu chrám v jaskyni, v ktorej Isus Christos pobudol 40 dní, keď sa postil a bol trikrát pokúšaný diablom. Hora je veľmi členitá s množstvom jaskýň, v ktorých kedysi bývali pustovníci.

Pre našinca je zaujímavé pozorovať dianie okolo Múra nárekov. Je to modlitebné miesto Židov. Sú to pozostatky steny židovského chrámu proroka Šalamúna. Pri nej sa Židia modlia svojráznym spôsobom: nahlas a s pohybom celého tela – tak sa rozprávajú s Bohom. Na hlave majú neodmysliteľnú typickú čiapočku, ktorá ich oddeľuje od Boha. Ženy sa modlia na pravej strane múru, oddelene od mužov.

Na Sinajskej hore. Po privitaní slnka rýchlo dolu. 1992

Zo zvedavosti som vošiel do jaskyne pri múre, v ktorej bola akási knižnica a plná modliacich sa osôb. Tu ma pretknul zvláštny neopísateľný pocit a po celom tele som pocítil akési nezvyčajné mravenčenie, rýchlo som utekal preč.

Krst pútnikov v Jordane, Izrael, 1992

Nezabudnuteľnou bola aj naša cesta pozdĺž Mŕtveho mora k egyptským hraniciam: z jednej strany kopy bielo snežnej soli a množstvo kúpajúcich sa turistov a z druhej strany skaly a piesočnaté duny. Na izraelsko-egyptskej hranici bola prísna pohraničná kontrola, prestúpili sme do egyptského autobusu a nasledovala cesta cez skalnatú púšť na Sinaj. Ubytovanie bolo v hoteli na podnoží Sinajskej hory, na ktorej Hospodin sa zjavil prorokovi Mojžišovi a dal mu Desať Božských prikázaní. Cesta na horu sa začína približne o 3. hod v noci od gréckeho kláštora sv. Kataríny. Množstvo pútnikov z rôznych krajín sveta tvoria akoby dlhú svetielkujúcu reťaz, ktorá sa ťahá dlhé kilometre ku vrchu hory. Pre slabších jedincov beduíni ponúkajú ťavy, tiež kávu alebo čaj. Na vrchole bolo už poriadne chladno (výška 2637 m. nad morom). Turisti sa zohrievajú teplými nápojmi a zabaľovali sa do vakov alebo do deky. Všetci čakali na východ slnka, ktoré nadránom sa objavilo nad množstvom vrcholcov ako obrovský žiarivo-červený kotúč. Všetci svorne ho

- • • potleskom privítali a rýchlo sa spúšťali dole, lebo s východom slnka veľmi rýchlo stúpa teplota až do 38-40 stupňov.

Pozoruhodnými boli aj návštevy iných svätých miest, ako napríklad: miesto narodenia Isusa Christa v Betlehéme, chrámu Uspenija sv. Bohorodičky v Getsemánii, svätýň Nazareta, Galilejského mora, miesta krstu Isusa Christa na rieke Jordán, kde sme sa všetci ponorili do jej vôd a vladyka nás krstil.

Po desaťdennom cestovaní, modlitbách, zážitkoch naša skupina sa rozišla do svojich domovov, ale dojmy, nové poznatky a vnútorné obohatenie ostali v našich dušiach navždy.

Na tomto mieste treba spomenúť že v Jeruzaleme a iných miestach Svätej Zeme súbežne s cirkevnými objektmi, ktoré patria RPCZ sa nachádzajú aj cirkevné objekty patriace pod jurisdikciu Moskovského patriarchátu. A medzi nimi nebol žiaden kontakt. Vladyka s veľkým žiaľom v duši pozoroval tento stav. Je pravdepodobné, že práve tu sa v jeho vedomí zrodila idea potreby ho preklenúť a zjednotiťsa. Tejto myšlienke vladyka Lavr venoval veľa síl a námahy, kým ju doviedol do víťazného dňa – 17. mája 2007, keď došlo k podpísaniu Aktu a kánonickej jednote oboch Cirkví.

Z tejto púte ostala úsmevná spomienka na prísne niekoľkonásobné vojenské kontroly cestou z hotela v Jeuzaleme na letisko do Tel Avivu. Ešte

Výmena dojmov....

dôkladnejšia bola kontrola na letisku. Vyzliekli ma takmer donaha a bol som nútený po niekoľkokrát odpovedať na tie isté otázky - najmä z akých dôvodov som bol v Egypte a čo mám v kufri? Medzi iným, vyprázdnený a röntgenom presvietený. Mojm šťastím bolo aj to, že na výjazde z Egypta som si zakúpil druhé vstupné víza do Izraela, lebo prvé som použil pri prvom vstupe do krajiny. A tiež v hoteli som si zabudol nahrávku Koránu a palestínske noviny, ktoré som plánoval použiť v škole ako vizuálne pomôcky na hodinách dejepisu. Nakoniec sa mi ospravedlnili, lebo bolo to obdobie, keď arabskí teroristi unášali izraelské lietadlá. Lúto mi iba bolo znehodnotených filmov.

Rusko sa vracia ku svojim koreňom

„Nesmieme dopustiť, aby naša principiálna nezmieriteľnosť ku zlu bezbožného komunizmu prerástla do nenávisťi k ľudu, ktorý mal to nešťastie žiť v tom hroznom systéme“.

Vladyka Lavr („Ruskýj Vestnik“, č. 7, 2007).

„Za posledných pätnásť rokov v štáte sa uskutočnili obrovské zmeny v politickom, ekonomickom a sociálnom živote ľudí. Teraz Cirkev už sa neobmedzuje svetskou mocou a je zbavená prekážok pre plnenie svojho poslania. Otvorili sa pred ňou nové možnosti, pre plnenie ktorých treba uplatňovať metódy a formy praktickej činnosti. Otvorenie nových chrámov, monastierov a farností si vyžaduje prípravu kádrov duchovných hodností, majúce potrebné vzdelanie. Pre dosiahnutie tohto cieľa v poslednom desaťročí bolo zriadené znač-

● ● ● **né množstvo duchovných školských zariadení, učilísk, inštitútov a seminárov“.**

(„Predstojateľ“. Liturgie, stretnutia, cesty Patriarchu Moskovského a celej Rusi Alexija II. Moskva, 2006).

Deň podpísania Aktu o kánonickom spoločenstve bol Dňom osláv víťazstva jednoty viery a Christovej lásky. Bol to deň, v ktorom Cirkev so zvláštnou silou pripomenula, že Christove slová „Nech budú všetci jednotní“ prekrývajú všetky nesúlady, rozdiely, hádky a osobné záujmy. Častokrát vo svojich vystúpeniach a kázňach vladyka Lavr opakoval: „Náš boj má jediný cieľ: spásu ľudských duší“. Bolo to zjednotenie po 90- ročnej rozluke a vzájomnej nevraživosti .

Metropolita Lavr bol prvým najvyšším predstaviteľom RPCZ, ktorý nebol ruského pôvodu, a preto nebol zaťažený predsudkami tak, ako jeho predchodcovia. To mu umožňovalo slobodnejšie sa pohybovať vo svojom myslení a činoch. Jasne si uvedomoval, že RPCZ nie je iba autonómna Cirkev, ale je čiastkou niečoho iného, veľkého – Ruskej pravoslávnej cirkvi. Preto nebolo nič zvláštne, že práve on sa postavil na čelo procesu zblížovania a zjednotenia dvoch častí jedného celku. Doba sa zmenila a metropolita nebol zástancom, ani tvrdým stúpencom zjednotenia, ani jej odporcom. Vedel robiť všetko pokojne - zachrániť pri tom jednotu Cirkvi, doviesť jednu z nich do lona Ruskej pravoslávnej cirkvi.

Reálne zmeny vo vzájomných vzťahoch sa stali možnými, až keď Cirkev v Rusku dostala slobodu. Patriarcha Alexij II. od svojho zvolenia roku 1990 veľakrát sa obracal s výzvou ku svojim bratom v zahraničí začať dialóg . Odvetný pohyb sa začal v roku 2001, keď za prvohierarchu RPCZ bol zvolený metropolita Lavr.

• • ●

V prvom interview po zvolení na otázku redaktora: „Čo prekáža zjednoteniu Moskovského patriarchátu s RPCZ?“, - vladyka odpovedal: „My modlitebne očakávame úplnú očistu Moskovského patriarchátu od dedičstva sovietskeho obdobia, sledujeme tento proces a tešíme sa každému kladnému kroku v tomto smere. Po veľkej úvahe všetko závisí od RPCZ a od Moskovského patriarchátu. Môžeme povedať, že Ruská pravoslávna cirkev Moskovského patriarchátu vyhlásila cárskych mučeníkov za svätých, a tým odstránila jednu z vážnych prekážok našej nejednoty“. („Russkij Vestnik“, Moskva, 2001 č. 44-45).

Veľa v tomto pohybe napomohlo jeho stretnutie s prezidentom Vladimírom Putinom v roku 2003 v New Yorku. Prezident odovzdal vladykovi Lavrovi pozvanie od patriarchu Alexija II. navštíviť Rusko a zároveň dal najavo, že cirkevné zjednotenie po takmer 90-ročnej roztržke je vec, v ktorej je zainteresovaný aj štát. Idea zjednotenia prestala byť iba ideou, začala dostávať konkrétnejšie kontúry.

V jeseni roku 2004 vladyka sa na vlastné oči mohol presvedčiť, že vláda v Rusku už nie je bezbožná a nesiahla na slobodu Cirkvi. To znamenalo, že čas na zjednotenie nastal. Po oficiálnej návšteve Moskvy sa začala mravenčia práca obojstranných komisií, ktoré začali pripravovať potrebné dokumenty pre zjednotenie. Dôvera a vzájomné pochopenie prichádzali postupne.

V rámci tejto návštevy vladyka Lavr navštívil Solovecký monastier – je to staroveký monastier, v súčasnosti je to múzeum-rezervácia. Pozostáva zo 114 objektov a nachádza sa na severe Ruska na ostrovoch v Bielom mori. Je obtiahnutý masívnymi 8 až 22 metrov vysokými múrmi. Monastier bol založený v roku 1436 mníchom Zosimom. V 16. storočí sa stal oficiálnym

- • • centrom pravoslavia severného Ruska. Zároveň plnil aj obrannú funkciu so silnou vojenskou posádkou, ktorá čelila útokom litovských rádov, Švédov, ale aj útokom anglického loďstva.

V 17. storočí monastier mal okolo 350 mníchov. Bolo to nielen náboženské, ale aj ekonomické a politické centrum Bieleho mora. Monastier plnil aj vzdelávaciu úlohu.

V 19. a 20. storočí ostrovy boli miestom vyhnanstva odporcov cárskeho režimu. Po bolševickej revolúcii 1917 sovietska vláda monastier zatvorila a zriadili tam jeden z najväčších nútených táborov GULAGu (1923-1937). Roku 1961 z ostrova boli vyvezené vojenské časti. Po páde komunizmu nevelká skupina mníchov obnovila činnosť monastiera. V súčasnosti tu sa nachádza okolo 10 mníchov. Začalo sa so systematickým výskumom architektúry, opravou a konzervovaním pamiatok. V roku 1992 rozhodnutím Generálnej rady UNESCO tento kláštor bol zapísaný do Zoznamu svetového dedičstva UNESCO. Zároveň sa tiež využíva ako významné turistické stredisko Ruska.

Hlavné príčiny vzájomnej nevráživosti a rozdielov medzi oboma cirkvami sformuloval v poradí tretí predstaviteľ RPCZ metropolita Filaret (Voznesenskij) v roku 1965 v 16 bodoch. Uvedieme iba niektoré - podstatnejšie. Ich ústredným heslom bolo „Chráň, čo máš!“

1. Dokedy sovietska moc bude uskutočňovať neľútostný boj proti Cirkvi a veriacim.
2. Dokedy existuje tajná katakombná skutočná Pravoslávna cirkev, ktorá svedčí o prenasledovaní veriacich.
3. Dokedy sovietska vlada bude nútiť hierarchov Moskovskej patriarchie otvorene klamať a tvrdiť, že prenasledovanie Cirkvi v ZSSR nie je a že Cirkev je slobodná.

4. Dokedy v ZSSR chrámy sa budú zneuctovať bezbožníkmi a využívať ako miestnosti pre premietanie filmov, skladov, múzeá, kluby, byty a pod.
5. Dokedy nebudú obnovené na bohoslužobné účely tisíce zničených a zneuctených chrámov.
6. Dokedy predstavitelia Moskovského patriarchátu v riasach neprestanú agitovať v prospech bezbožnej moci.
7. Dokedy sa neprestane ohovárať a posmievat' sa nad vierou, Cirkvou, duchovnými, mníchmi a veriacimi kresťanmi v sovietskej tlači a pod.

(„Russkij Vestnik, č. 7, 2007, Moskva).

Niektoré zahraničné masmédiá a osobnosti cirkevného života viedli boj proti akémukoľvek zblížovaniu a operovali udalosťami minulého obdobia.. Nedôverovali Moskovskému patriarchátu, že prekonal všetky prekážky a postavil sa na pozície, na ktorých stojí Zahraničná cirkev. („Russkij Vestnik“ č. 7, 2007).

„Nepriatelia zjednotenia chceli bezpodmienečné odsúdenie činov metropolitu Sergija a úplnú anatému sovietskeho zriadenia. Hlásali, že je „nemysliteľné zjednocovať sa s Cirkvou v štáte, v ktorom ostávajú emblémy, znaky, názvy, obyčaje, melódie, zákonodarstvo a pod. prekliatej komunistickej minulosti“.

(„Moskovskije novosti“, č. 19, 2007).

Božská Prozreteľnosť a viera v pravdu a spravodlivosť viedla vladyku Lavra k inému názoru. Svoje postoje jasne sformuloval v odpovedi na otázku redakcie „Pravoslavnaja Rus“ po zvolení za prvého hierarchu RPCZ, ktorá znela: „Nemohli by ste sformulovať, čo pre Vás znamená „sergijevstvo“ po páde sovietskej vlády?“

- • • Odpoveď znela: V tomto 2000. roku Moskovský patriarchát prijal novú „Sociálnu koncepciu“. V nej sa uvádza, že Cirkev nemá sa podriaďovať náboženským rozhodnutiam vlády. V svetle novej „Sociálnej koncepcie“ chcelo by sa očakávať čestné hodnotenie činnosti metropolitu Sergija (Stragorodskaho). Toto hodnotenie zo strany Moskovského patriarchátu by dalo bodku za otázkou „sergijevstva“. Je to nevyhnutné pre budúce generácie ruských pravoslávnych ľudí, aby pri podobných situáciách v budúcnosti pevne vedeli, že postupovať treba tak, ako postupovali novomučeníci a vyznávači Pravoslávia, a nie tak, ako obnovitelia a metropolita Sergij.

Samozrejme, činy metropolitu Sergija - to sú neodmysliteľné v dejinách Moskovského patriarchátu. Náš cieľ spočíva nie v tom, aby sme prekresľovali dejiny Moskovského patriarchátu sovietskeho obdobia, ale v tom, aby sme ich správne ohodnotili. A bude najlepšie, ak to urobí samotný Moskovský patriarchát.

Sergijevstvo, ako aj ekumenizmus, najprv musia byť prekonané v prostredí samotného cirkevného ľudu a väčšej časti duchovenstva a biskupstva, a potom oficiálni ideológovia Moskovskej patriarchie budú nútení brať do úvahy myslenie ľudu Božieho! („Pravoslavnaja Rus“, Jordanville, USA, č. 22, 2001).

(Poznámka: Metropolita Sergij Moskovského patriarchátu sa podriadil sovietskej moci v období, keď táto prenasledovala Cirkev. V dôsledku toho vznikla Ruská pravoslávna cirkev v zahraničí).

Takáto situácia v priebehu následných piatich rokov v Rusku sa vykryštalizovala a dozrela. Viera a presvedčenie vладыky Lavra zvíťazili. To ovplyvnilo ďalší priebeh vzá-

jomných rokovaní a vzťahov medzi oboma časťami jednej Cirkvi. • • ●

Definitívne rozhodnutie o podpísaní Aktu a kánonickom spoločenstve s konečnou platnosťou zo strany Ruskej pravoslávnej cirkvi v zahraničí bolo prijaté 11. mája 2006 na IV. Celozahraničnom sneme v San-Francisku.

O rok neskôr 15. mája 2007 medzi pravoslávnymi veriacimi USA rastie sviatočná nálada. Metropolita Lavr, hlava Ruskej pravoslávnej cirkvi v zahraničí sa vydáva na dlhú cestu do Ruska na podpísanie Aktu o kánonickom spoločenstve oboch Cirkví. Cesta nebola jednoduchá. Bolo to mnoho preletov a prechodov – bola dlhá, namáhavá aj pre zdravých a mladých ľudí, a vladyka už mal 80 rokov. “ Ako bude znášať túto cestu“ – čudovali sa ľudia. Ale on všetkých prekvapil. Hneď z letiska išiel na nočnú bohoslužbu. Na otázku novinára, ako zvládol viac ako 10 hodinový let, vladyka s typickým úsmevom odpovedal: „Pre mladého človeka, ako ja - nič zvláštne. Ako vždy“.

Delegácia RPCZ, ktorá pricestovala do Moskvy, pozostávala zo 7 hierarchov a 70 duchovných. Bolo to viac ako polovica archijerejev a okolo tretiny duchovenstva RPCZ.

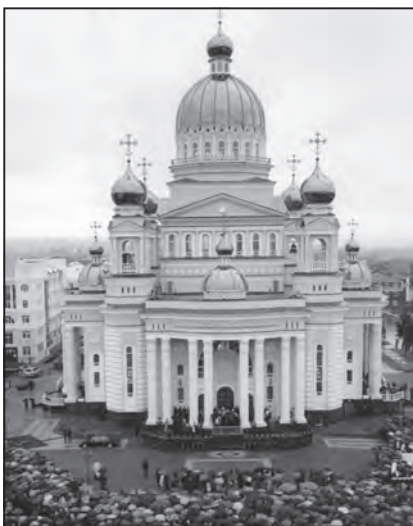
Podpísanie Aktu sa konalo v Chráme Christa Spasiteľa za prítomnosti najvyšších predstaviteľov a hierarchov oboch Cirkví, prezidenta Ruskej federácie Vladimíra Putina, predstaviteľov vlády, poslancov Dumy a samosprávy mesta Moskvy. Prezident Ruskej federácie na ceremónii podpísania Aktu vyhlásil: „Až teraz, po desaťročiach rozlúčenia môžeme povedať: v tomto politickom, cirkevno-politickom konflikte nebolo víťazov. No prehrali všetci, aj cirkev, aj samotní veriaci, ktorí boli prinútení žiť v atmosfére odcudzenia a vzájomnej nedôvery. Prehrala ruská spoločnosť ako celok.“ (Michal Škurla: Metropolit Lavr, rodák z Ladomirovej

- • • a jeho vplyv na ruskú emigráciu. In. Osobnosti ruskej a ukrajinskej emigrácie na východnom Slovensku. Štátna vedecká knižnica v Prešove, 2008, str. 77).

Roku 1812 ruský cár Alexander I., aby vyjadril vďaku Prozreteľnosti, že zachránil Rusko pred hroziacou záhubou Napoleonových vojsk, rozhodol sa v Moskve vybudovať chrám zasvätený záchrancovi Ruska – Christovi Spasiteľovi. Chrám mal byť taký veľký, aká je veľká cárova vďačnosť Božiemu Synovi – má teda byť obrovský, gigantický. Ale kvôli iným starostiam chrám za jeho života nebol vybudovaný. Až jeho nástupca, brat Mikuláš I. oživil túto ideu. Ale cári prichádzali a odchádzali. Chrám bol ukončený a vysvätený 26. mája 1883 za vlády cára Alexandra III.

Chrám Christa Spasiteľa dosahuje výšku väčšiu ako 30 poschodový dom. Steny sú až 3 metre hrubé. Z vonkajšej a vnútornej strany sú pokryté mramorom a fínskou žulou. Svätý príbytok korunuje gigantická kupola z medeného pozláteného plechu. Do chrámu vedie 12 brán, vykovaných z bronzu.

Ale najimpozantnejší je interiér. Osvetľujú ho sviece v počte 3 tisíc, ktoré sú osadené v svietnikoch. Vo vnútri chrámu sa nachádza veľkolepý jajažujúci sa ikonostas, na ktorý sa použilo 4420 kg zlata. Dolnú časť stien pokrýva 177 mramorových dosák, do ktorých sú vtesané dátumy, mená a miesta bitiek ruských ozbrojených síl počas vojny s Napoleonom. Nad nimi až

Chrám Christa Spasiteľa v Moskve

po vrchol kupoly povrch stien špeciálnou technikou boli napísané ikony svätých a výjavy zo života Christa a apoštolov, biblické motívy. Autormi týchto obrazov boli najslávnejší ruskí maliari tých čias – Vereščagin, Kramskoj, Serov a iní. Je to impozantný a veľkolepý chrám, svojimi rozmermi jedinečné architektonické dielo, ozajstná pýcha ruského umenia. Do chrámu sa zmestí okolo 10 tisíc osôb.

Roku 1931 sovietska vláda na čele so Stalinom sa rozhodla tento svätostánok duchovnej kultúry zbúrať. V priebehu noci obrovský priestor bol ohradený. Začalo sa s drancovaním a olúpením chrámu. Takmer pol tony čistého zlata, tony striebra, mosadze, emailu, ametystov, diamantov, smaragdov, tyrkysy, pastorály a kadidelnice a liturgické rúcha, tiare, opasky vykladané drahokamami – všetko to vyviezli a uschovali či už v kremelských skladoch alebo v sejfoch NKVD.

Na tomto mieste sovietska vláda plánovala vybudovať pamätník socializmu – palác soviетov. Mala to byť najvyššia budova na svete. Na jej vrchole mala byť obrovská 100 metrová socha V. Lenina. Technické problémy, nedostatok financií a druhá svetová vojna zmarili tieto plány. Za vlády N. Chruščova na tomto mieste bolo vybudované obrovské kúpalisko, ktoré bolo známe tým, že sa tam ľudia často topili.

Po rozpade Sovietskeho zväzu nové vedenie Ruskej federácie v 90-tých rokoch 20. stor. na základe starých projektov dalo vybudovať nový chrám.

Akt o kánonickom spoločenstve podpísali najvyšší predstavitelia oboch Cirkví: Moskovský patriarcha Alexij II. a prvohierarcha RPCZ metropolita Lavr. Po slávnostnom podpísaní sledovala spoločná bohoslužba predstaviteľov oboch Cirkví a spoločné prijímanie (pričaščenje) hierarchov. Cárske vráta v priebehu celej bohoslužby boli otvorené podľa paschálneho poriadku, čo znamená veľkú radosť.

• • • Táto udalosť vyvolala veľký záujem ruských a svetových masmédií, a najmä veriacich. Už od samého rána vo frontoch stáli moskovčania, ktorí sa chceli zúčastniť svätej liturgie.

Čím je prínosom tento Akt pre obyčajných Rusov? V prvom rade pocitom príslušnosti ku jednému národu, nedelenému na „bielych“ a „červených“, návratom do svojich historických koreňov, do tých duchovných hodnôt, ktorými vekmi žilo Rusko. Rusi sa nakoniec môžu spoločne modliť, spoločne prijímať. Akt uznáva: vzájomné priznanie

Svätých Tajín, súhlasenie so všetkými bez výnimiek kánonickými uzneseniami, nehovoriac o dogmatických. RPCZ ostáva právnickou osobou, registrovanou v New Yorku so svojou Synodou, Soborom a prvohierarchom, právom riadiť svoj cirkevný majetok, hospodárstvo a pod. Ale zvolených zahraničných hierarchov bude schvaľovať patriarcha Moskovský.

Väčšiu radosť z tejto udalosti, zrejme, mali emigranti už druhej a tretej generácie, ktorí pricestovali do Moskvy v počte okolo 600 osôb so svojimi duchovnými. Boli z rôznych krajín sveta, najmä z USA. V ich očiach sa objavovali slzy radosti a šťastia. V besedách s nami vyjadrovali slová vďaky na adresu metropolitu Lavra, ktorý priviedol ich ku jednote, pomohol prekonať takmer storočné oddelenie, pomohol postaviť bodku za občianskou vojnou.

Vladyka Lavr so svojou delegáciou po prilete do Moskvy. 2007

„Vojny symbolicky sa končia podpísaním rôznych aktov. Keby sme pokračovali v tejto analógii, tak ruská občianska vojna roku 1917 po takmer 90 rokoch sa ukončila podpísaním dokumentu, v ktorom ani jedna strana nekapitulovala, ale obe oslavujú víťazstvo dneška – Deň konsolidácie spoločnosti. Deň ozajstného uzmierenia - Paschu“, - tak zhodnotila túto udalosť redaktorka novín „Russkij Vestnik“.

V rámci podpísania tohto významného dokumentu sa uskutočnila spoločná vysviacka najvyššími hierarchami oboch Cirkví Alexijom II. a Lavrom novopostaveného chrámu Novomučeníkov v dedine Butovo, kde v období stalinizmu bolo zavraždených tisíce duchovných a civilných osôb. Posviacky základného kameňa tohto chrámu sa zúčastnil vladyka Lavr pri oficiálnej návšteve Ruska v roku 2004. Pri tejto príležitosti sa uskutočnila aj svätá liturgia v Uspenskom patriaršom chráme moskovského Kremla.

Bohoslužbou v Butovo bola som priam očarená. Biely chrám, nový, ktorý ešte nemá svoju históriu, ktorá leží pod ním: krv novomučeníkov, ich relikvie (mošči). Tento chrám je postavený na relikviách. Z tohto chrámu sa začínajú dejiny našej spoločnej zjednotenej Cirkvi. Je to miesto stvorené modlitbou. V čase eucharistického kánonu sa mi zdalo, akoby všetci novomučeníci v tom momente boli v chráme prítomní s nami. To sú čudné pocity. Nedalo sa zdržať slz. (Anna Immer, Mnichov, Nemecko. Buletin „Jedinstvo ruskoj Cerkvi“).

Novopostavený chrám na mieste Butovskej strelnice pri Moskve. 2007

- • • Po uplynutí piatich rokov od podpísania Aktu, v nedeľu 20. mája 2012, Jeho Svätosť patriarcha Moskovský a celej Rusi Kyril slúžil Božskú liturgiu v katedrálnom chráme Christa Spasiteľa, v ktorom bol tento Akt podpísaný. Na tejto liturgii sa zúčastnila aj delegácia RPCZ na čele s jej novým prvohierarchom metropolitom Ilarionom. Vo svojom vystúpení patriarcha zdôraznil: „To, čo sa uskutočnilo v XX. storočí v dejinách našej Cirkvi, všetci musíme pamätať akú ťažkú skúšku pre vieru, pre Cirkev, pre národ sme museli prežiť. Za päť rokov sa udialo to podstatné: my všetci sme sa stali bratmi a sestrami, zjednotenými vôkol spoločnej Čaše Pričastija. Uskutočňujeme spoločnú Eucharistiu, rozumieme jeden druhého pri Božskej liturgii, naše chrámy sú otvorené pre jedných aj druhých...“

Na ďalší deň - 22. mája v Bohojavlenskom katedrálnom chráme v Jelochove slúžil Jeho Svätosť patriarcha Moskovský a celej Rusi Kyril Panychídu za pokojným Najsvätejším patriarchom Alexijom II. a pokojným Blaženejším metropolitom Lavrom (v tom období už obaja iniciátori podpísania Aktu boli po smrti).

(Použitie pramene: Noviny „Russkij Vestnik“ č. 44-45, 2001, č. 7. 2007, č. 11, 2012, Moskva. Jedinstvo russoj cerkvi, bulletin, Moskva).

Posolstvo Moskovského patriarchu

Dôležitou udalosťou v roku 2006 sa stal IV. Celozahraníčný Snem, ktorý sa konal v San Franciscu. Na tento Snem, ktorý schválil kurz na zjednotenie Ruskej cirkvi svoj pozdrav zaslal Najsvätejší Patriarcha Moskovský a celého Ruska. Z neho vyberáme:

• • ●

„Pred piatimi rokmi sme odoslali Archijerejskej synode Ruskej zahraničnej cirkvi bratské posolstvo Svätej Synody, v ktorom sme chceli vyjadriť našu bolesť nad rozdelením Ruskej cirkvi a našu nádej, že rozdelenie bude prekonané, že na vlastné oči uvidíme jeho koniec a spolu sa postavíme okolo svätého prestola Hospodina, hneď potom, ako sme už uvideli pád bezbožného útlaku a zdroj života Cirkvi v našej vlasti. Táto nádej je aj teraz s nami, ale teraz je ešte pevnejšia. Lebo od tej doby z vôle Božej sme prešli veľkú cestu. Bolo nám dané skutočne sa stretnúť, pozrieť jeden druhému do očí a lepšie poznať jeden druhého. Spomína sa mnohé, ale najmä to môže byť prvé stretnutie s vladykom metropolitom Lavrom a veľkou delegáciou Ruskej zahraničnej cirkvi a taktiež Božská liturgia na Butovskom polygóne, počas ktorej nás neopúšťal živý pocit, že odpočívajúci v tejto svätej zemi, novomučeníci, sa modlia s nami a o nás, o našom zjednení“.

V „Posolstve“ sa taktiež zdôrazňovalo, že za pomerne krátku dobu „sa posilnilo všeobecné chápanie predtým sporných otázok, ktoré sa riešili v priebehu predchádzajúcich dvoch rokov špeciálnymi komisiami. Uskutočnil sa veľký počet osobných stretnutí našich hierarchov, duchovenstva a laikov, boli organizované púte, návštevy posvätných miest Ruska a relikvie zo zahraničia boli prenesené na naše územie, kde sa im poklonili milióny veriacich. Nemálo dobrého už dovolil Hospodin vykonať nám spolu. Ale veríme, že ešte viac je pred nami“.

(„Predstojateľ“ Liturgie, stretnutia, cesty Najsvätejšieho Patriarchu Moskovského a celej Rusi, s. 92).

Putin prijal metropolitu Lavra

(Krátené)

Keď bolševici v roku 1917 uchopili v Rusku moc, jeden zo svojich prvých úderov nasmerovali na Ruskú pravoslávnu cirkev. Cestou neúprosnej ateistickej propagandy vo všetkých spoločenských zložkách, počnúc školskými zariadeniami, sa snažili zničiť, vykoreniť kresťanstvo, vieru v Boha a všetkých urobiť neveriacimi.

Ako prvý v Rusku za obeť padol patriarcha Tichon, a za ním stovky služobníkov Cirkvi a tisícky veriach. Bolo zbúraných a zničených množstvo chrámov a monastierov a ich majetok bol skonfiškovaný. Tisícky duchovných a veriach, zachraňujúc svoje životy, boli nútení opustiť Rusko a emigrovať do ďalekých a neznámych končín sveta.

Vystúpenie prezidenta Ruskej Federácie V. Putina počas podpisania Aktu o kánonickom spoločenstve oboch Cirkví. 2007

Po emigrácii do cudziny ruskí emigranti si vytvorili svoje cirkevné pravoslávne eparchie, ktoré za zjednotili do spoločnej Ruskej pravoslávnej zahraničnej cirkvi. Ruskí emigranti kategoricky odmietali akúkoľvek spoluprácu s komunistickým Ruskom a šli spolu so svojou Cirkvou vlastnou, aj keď neľahkou cestou. Až po rozpade Sovietskeho zväzu a páde komunizmu sa vytvorili predpoklady na spoluprácu a znovuzjednotenie Ruskej pravoslávnej cirkvi do jedného celku.

Na pozvanie Jeho Svätosti patriarchu moskovského a celého Ruska Alexija II. delegácia Ruskej pravoslávnej cirkvi v zahraničí v mesiaci máji navštívila Rusko. Delegáciu viedol Jeho Blaženosť Lavr, prvohierarcha a metropolita RPCZ. Najhlavnejším cieľom bolo zblíženie a zjednotenie oboch ruských pravoslávnych cirkví.

Žiaľ, prvé pokolenie ruských emigrantov už nežije. V cudzine za hranicami Ruska vyrástlo už druhé a tretie pokolenie. A práve oni realizujú duchovnú cestu späť, návrat a spojenie s pôvodnou vlasťou a s Ruskou pravoslávnuou cirkvou...

Na záver oficiálnej návštevy patriarchu Alexija II. a metropolitu Lavra prijal prezident Ruskej Federácie V. Putin. Na tomto stretnutí Vladimir Putin okrem iného povedal: "Vaše Svätosti, vážení hostia, chcel by som ešte raz zdôrazniť našu pozíciu: štát za akýchkoľvek podmienok, ani v žiadnej forme sa nebude miešať do vnútorných cirkevných záležitostí. Nechystáme sa, ale ani nemôžeme, vychádzajúc z dnešnej situácie, akosi ovplyvňovať tie procesy, ktoré sa uskutočňujú vo vnútri Ruskej pravoslávnej cirkvi. Ale chcem, aby ste vedeli, že urobíme všetko, čo od nás bude závisieť, aby sa vytvorili podmienky pre obrodu v plnom objeme Ruskej pravoslávnej cirkvi a pre obnovu jej jednoty".

(Mikuláš Škurla. Dukla, Svidník, č. 28, 2004)

Metropolita Lavr: Život ako Slávnosť Pravoslávia

(Úryvok z článku)

V deň Víťazstva Pravoslávia – v prvú nedeľu Veľkého pôstu – vo veku 80 rokov zomrel metropolita Východo-Americký a New-Yorský Lavr.

V dátumoch narodenia a úmrtia človeka často býva zvláštny Božský zámer, ale nie často sa zhodujú tieto dátumy natoľko prekvapivo a očividne. Naozaj, deň Víťazstva Pravoslávia – je to súhrn života vladyku metropolitu.

Deň podpísania Aktu o kánonickej jednote Ruskej pravoslávnej cirkvi - bol dňom osláv Pravoslávia, dňom osláv jednoty, viery a Christovej lásky. To bol deň, v ktorom si Cirkev so zvláštnou silou pripomenula slová Christa: „Da budúť vse jediny“. Mnohokrát v rozhovoroch a kázňach metropolita Lavr opakoval: „Náš boj má jediný cieľ: spásu ľudských duší“.

Môže sa stať, že práve tento deň sa stal najvýznamnejšou udalosťou v živote všetkých pravoslávnych súčasníkov a patriarcha Alexij II. a metropolita Lavr vojdú do dejín práve ako „prvozvestcovia“ Slávnosti Pravoslávia.

Metropolita Lavr prežil od tejto udalosti ešte takmer jeden rok. Skončili sa všetky nedele po Päťdesiatnici, začal sa nový bohoslužobný cyklus, nový Veľký pôst. Ten čas umožnil vladykovi metropolitovi uvidieť plody zjednotenia, ukončiť veci a ešte raz sa obrátiť k veriacim s otcovským poučením.

Počas prvého týždňa Veľkého pôstu metropolita Lavr sa zúčastňoval veľmi dlhých bohoslužieb v monastieri v Jordanville. V piatok slúžil Liturgiu „Preždeosvjaščennych Da-

rov“ a prijímal Sväté Christove Dary. Ku koncu týždňa vладыka Lavr pocítil slabosť, a preto nedelnú bohoslužbu už nevykonával. Mnísi monastiera, ktorí prišli k nemu v nedeľu po liturgii, našli ho spokojne ležať na posteli a už odošlého k Hospodinovi.

O vладыkovi sa ešte veľa napíše, ale už teraz je jasné a najdôležitejšie pre všetky spomienky na to, akým ostal vладыka Lavr v pamäti ľudí, ktorí ho poznali: prostým mníchom v prostom oblečení - podrjasniku. Zostať v pamäti ľudí takým jednoduchým človekom – to je najlepšia pochvala a svedectvo o pozemskom živote.

Každodenne vладыka Lavr spolu s monastierskym bratstvom sa zúčastňoval polnočných bohoslužieb. On sa nikdy nestáľoval. Ticho a poslušne plnil svoje povinnosti a ticho znášal všetky žiale. Sám si otváral dvere, sám si obliekal bohoslužobné rúcha, sám na počítači kontroloval „mesjaceslov“ nasledovného cirkevného kalendára a mnoho iného. Nepripravovali mu špeciálne výberové jedlá, stravoval sa spolu s monastierskym bratstvom, jedol tú istú stravu, čo aj poslušníci.

Na internetovom portáli pravoslavie.ru metropolita Lavr sa podelil myšlienkami o hlavnej pravdivosti, ku ktorej dospel za roky svojho života: „Všetko – aj dobré, aj zlé - sa javí darom Božím. Tak sa máme správať ku všetkému, čo sa deje v našom živote. Všetko máme prijímať, ako od dobrej milujúcej Božej ruky, ktorá nás smeruje ku blahu, k naozajstnému šťastiu, k večnému životu. Niekedy Hospodin posielala nás tam, kde je tma a strach, aby sme priniesli Jeho svetlo, aby sme Ho sprítomnili. Nemáme sa báť utrpenia. Hospodin – je náš Otec Nebeský, náš najlepší priateľ. On nás nikdy nenechá, vždy sa stará o nás, Sám pracuje za nás a sprevádza nás po ťažkej ceste životom, ktorá pri našej ak-

- • • тівней снахе ку Богу вєдє к обновє. Прєтє мушімє нєлєн вєрїт' в Бога, ає аї Жєму дѳвєрѳват', прїїмат' Жєхѳ вѳлѳу, плнє са єєї оддѳват'. А втєдѳ, а іба втєдѳ, зїскамє покѳї в душі, о кѳѳѳѳрѳм гѳвѳрїл прєподѳбнѳ Сєрѳїм Сарѳвскѳ'.

(Anna Danilova. Metropolit Lavr: Život ako Slávnosť Pravoslávia. 17. marca 2008, <http://pravmir.ru/printer>).

КАНЦЕЛЯРИЯ МИТРОПОЛИТА ЛАВРА, ПЕРВОИЕРАРХА		РУССКОЙ ПРАВОСЛАВНОЙ ЦЕРКВИ ЗАГРАНИЦЕЙ
ВОСТОЧНО-АМЕРИКАНСКОГО И НЬЮ-ЙОРКСКОГО		
Holy Trinity Monastery, P.O. Box 36, Jordanville, New York 13361 Tel/Fax: (315) 858-0507 75 East 93rd Street, New York, NY 10128-1390 Tel: (212) 534-1601		
		24 января/6 февраля 2008 г.
Дорогой Миша,		
<p>Я получил Твое письмо, но не сразу прочитал его из-за того, что у меня лежит еще много неотвѳченных писемъ.</p> <p>Ты спрашиваєшь почему мы рѳшили предпринять такіє шаги?</p> <p>Дѳло вѳ томъ, что за послѳднее время у насъ возникли мысли и мы имѳли разговоры между нашими Архїєреями, что вѳ Россїи идутъ большїя перемѳны. Храмы ремонтируются, государство возвращаетъ церковное имущество, стрѳютъ новые храмы и т.д.</p> <p>Вѳ маѳ мѳсяцѳ 2006 года у насъ состоялся 4 Всєзарубежный Собѳр, на немъ приняли участие Архїпастыри, духовенство и выборные члены ѳтъ мїрянѳ, ѳтъ нашихъ прихожанѳ. Это было вѳ Санѳ Франциско, Собѳр продолжался нѳсколько дней. На немъ было рѳшено предпринять шаги кѳ примирєнію и урегулїровнїю нашихъ взаимоотношенїє сѳ Московской Патрїархїи.</p>		

Длѣ были составлены Комиссии съ нашей стороны и съ ихъ, комиссиі собирались, осуждали и докладывали Нашему Синоду и ихъ сторона докладывала ихъ Священноначалию.

И вотъ, когда были урегулированы всѣ вопросы, было назначено 17 мая 2007 года для торжественнаго подписанія нашего примиренія и сослуженія двухъ частей Русской Православной Церкви. Такъ, вотъ, это краткое изложенеіе положенія.

Къ сожалѣнію, не всѣ наши приходы согласились съ нашимъ такимъ рѣшеніемъ.

Значеніе такого договора, означаетъ, примиреніе, Русской Православной Церкви, исцѣленіе отъ страшной раны, раздѣленія, которая возникла при захватѣ Россіи коммунистовъ.

При такомъ положеніи, мы, примирившись другъ съ другомъ, теперь, по слову Христову, мы единными усты и единнымъ сердцемъ исповѣдуемъ и прославляемъ Господа нашего Іисуса Христа.

Уповаемъ на милость Божию, что Господь поможетъ намъ мирно жить и укрѣплять Святую Православную Русскую Церковь!

Теперь въ серединѣ февраля я буду въ Москвѣ, тамъ мэръ Г.М. Лужковъ намѣренъ наградить орденомъ насъ, кто принималъ участіе въ примиреніи.

Прошу прощенія что отвѣчаю съ запозданіемъ, были наши праздники, а затѣмъ поѣздки для служенія, все это явилось тѣмъ, что я не успѣваю отвѣчать на письма.

Да хранить и благословить Господь Тебя, Анну, Петю, Анастасію и Якуба!

Съ любовію о Господѣ, *Вашъ,*

+ Митрополитъ Лавръ

Posledný list vladyku Lavra bratovi Michalovi

Rozlúčka s vladkyom Lavrom

Metropolitovi Lavrovi nebolo súdené dlho sa tešiť z úspechu, ktorému odovzdal veľa svojich síl a zdravia. 16. marca 2008 z Jordanville sa bleskom rozniesla do sveta smutná a nečakaná správa – zomrel

vладыka Lavr. Bola to prvá nedeľa Veľkého pôstu. Zvesť bola prekvapujúca a nečakaná, lebo vладыka stále plnil svoju duchovnú funkciu najvyššieho predstaviteľa Ruskej pravoslávnej cirkvi v zahraničí, každodenne sa zúčastňoval na bohoslužbách a modlitbách. Od podpísania Aktu o kánonickom spoločenstve prešiel iba necelý rok, vладыka na vlastné oči pozoroval plody svojej práce. Vo februári 2008 mu premiér Moskvy J. Lužkov udelil vysoké vyznamenanie „Sotičestvennik goda“ (Osobnosť roka). A cestou z Moskvy vладыka sa tešil na návštevu rodného kraja, domova. Žiaľ, tento plán sa mu už nikdy nesplnil. Súrne ho potrebovali v USA, blížil sa Veľký pôst. Potrebovali jeho prítomnosť na veľkolepých monastierskych bohoslužbách. V piatok slúžil svätú Liturgiu Preždeosvjaščennych Darov a „prijímal Sväté Dary“. Ku koncu týždňa vладыka pocítil slabosť, a preto na nedeľňajúcu bohoslužbu, aj keď sľuboval, neprišiel. Monastierski bratia, ktorí prišli k nemu do jeho skromného domčeka v nedeľu po liturgii, našli ho spokojne ležiaceho na posteli s pravou rukou pod hlavou a v ľavej s Bibliou. Tak v úplnej spokojnosti odišiel vладыka Lavr do večnosti.

Mnísi preniesli jeho telo do chrámu a modlitbami sa lúčili so svojim „vladyčenkou“, ako ho neoficiálne nazývali. Do chrámu Sväto-Trojického monastiera z rôznych kútov USA a Kanady prichádzali jeho verní veriaci. • • ●

O zosnutí vladyku Lavra priniesla informácie svetová tlač a internet. Medzi nimi aj slovenská Pravda.

17. marca 2008 patriarcha Moskovský a celej Rusi Alexij II. za prítomnosti hierarchov v Trojickom chráme Daniľovského monastiera predniesol modlitbu za upokojenie zosnulého metropolitu Lavra.

Zvlášť smutná správa o úmrtí vladyku Lavra zasiahla aj nás, jeho príbuzných. Narýchlo bolo potrebné vybavovať pracovné voľno, zabezpečovať letenky a pod. Na rozlúčku s vladykom z Prešova odcestovala päťčlenná skupina príbuzných, ktorí mali platné pasy a víza. Okrem mňa bola to vladykova neter Mária so synovcami. Do monastiera z príbuzných pricestoval bratranec John, sesternica Irena a muž už nebohej ďalšej sesternice Anny, tiež John, ktorých rado návštevoval vladyka. Títo všetci už sa narodili v USA a bý-

Príbuzní z USA a Slovenska na poslednej rozlúčke s vladykom Lavrom

- • • vajú v štáte New Jersey. Z Chicaga pricestoval aj môj syn Vladimír a sesternica Vierka Omasková, ktorá od roku 1968 býva v meste Endicott, so svojou sesternicou.

Bol 21. marec, jarný mesiac sa blížil ku koncu. Ale v smútočný rozlúčkový deň prišla neobyčajne krutá zima. Začalo husto snežiť a fúkal silný mrazivý vietor. Ani to neodradilo množstvo veriacich vypravadiť vladyku na poslednú púť do večnosti. O ich úprimnej láske ku vladykovi nasvedčovala aj tá skutočnosť, že keď sa dozvedeli, že ja som brat nebohého, uvoľňovali mi cestu, akoby samému vladykovi. V rozhovoroch s duchovným povznesením a so slzami v očiach a vnútorným potešením mi oznamovali: „vladyka ma krstil“, „vladyka krstil moje deti“, „vladyka nás sobášil“, „bol to náš vladyčeňko“ a t. d. Boli to skutočne úprimné a dojímavé vyznania, bol to prejav nezištného ľudského vzťahu, ktorý vyjadroval skutočnú Božiu lásku, ktorá nám tak chýba v každodennom reálnom živote.

V deň rozlúčky v chráme Sväto-Trojického monastiera v Jordanville bola odslúžená liturgia Preždeosvjaščenných Darov a uskutočnili sa pohrebné obrady („otpevanije“) za metropolitom Lavrom. Svätú liturgiu a akt pohrebu vidol hlava delegácie Moskovského patriarchátu metropolita Krutický a Kolomenský Juvenalij. Členom delegácie bol aj metropolita Černivecký a Bukovinský Onufrij, s ktorým ako s prvým predstaviteľom Moskovského patriarchátu sa osobne kontaktoval vladyka Lavr. Pohrebného aktu sa zúčastnili všetci najvyšší hierarchovia RPCZ a predstavitelia iných náboženských obcí v USA.

Za vládu Ruskej federácie na pohrebnom akte boli prítomní: minister kultúry a masových informácií A. Sokolov, mimoriadny a splnomocnený veľvyslanec RF v USA J. Ušakov a zástupca stáleho predstavenstva Ruska pri

Organizácii spojených národov U. Rogačev a iné oficiálne osobnosti. Smútočný akt vysielala americká televízia a druhý kanál ruskej televízie. Pri rozlúčke boli čítané kondolenčné telegramy prezidenta Ruskej federácie Vladimíra Putina, predsedu parlamentu RF a mnoho ďalších. Všetci vyjadrovali smútok nad úmrtím vladyku Lavra, vysoko hodnotili jeho prácu a vyzdvihovali jeho zásluhy pri zjednotení ruského národa.

V prejavoch, ktoré odznali, sa vyzdvihovali najmä dve charakterové vlastnosti vladyku Lavra: húževnatá pracovitosť, vďaka ktorej sa vypracoval do najvyššej cirkevnej hodnosti prvohierarchu Ruskej pravoslávnej cirkvi v zahraničí a neobyčajná humánnosť, vďaka ktorej si u veriacích vyslúžil prívlastok „náš vladyčeňko“. Práve toto oslovenie považoval on sám za svoje najvyššie vyznamenanie.

„Otpevanije“ a smútočný obrad trval celý deň. Pri rozlúčke s nebohým vladykom sa uskutočnila „Zaupokojnaja liti-ja“, rakvu s jeho telom niesli trikrát okolo chrámu so štyrmi zastávkami. Telesné pozostatky metropolitu Lavra boli uložené v krypte Sväto-Trojického chrámu pri jeho duchovnom otcovi Kyprianovi. V susedstve sú pochovaní aj jeho štyria predchodcovia.

Brat Michal

Posledné s Bohom...

Kondolenčné listiny

O Našom arcipastierovi.

Jeho Svätosť Patriarcha Alexij II. vyjadruje sústrasť nad úmrtím Jeho Eminencie metropolitu Lavra
Moskva, 17. marec 2008

Bratia arcipastieri!

So smútkom v srdci som sa dozvedel o úmrtí najvyššieho hierarchu Ruskej pravoslávnej cirkvi v zahraničí, Jeho Eminencie metropolitu Lavra. V telefonickom rozhovore s Jeho Eminenciou Markom, arcibiskupom Berlína a Nemecka sme spomínali na roky práce ctihodného arcipastiera a horlivého služobníka Cirkvi Kristovej.

Chcel by som na tomto mieste vyjadriť úprimnú sústrasť a súcit spolu s celým biskupstvom, duchovenstvom a farníkmi Ruskej pravoslávnej cirkvi v zahraničí.

Pre verné srdcia, v priebehu životných situácií, slová apoštola Pavla slúžia ako útecha a podpora: „Lebo ak žijeme, žijeme pre Hospodina, ak zomrieme, zomrieme pre Hospodina. A tak, či žijeme, alebo zomrieme, patríme Hospodinovi“ (Rimanom 14:8).

Dnes, v týždni Víťazstva Pravoslávia „Hospodin ukázal svoju silu povediac... nevieš dňa ani hodiny“ a povolal do nebeského prístrešku tohto neúnavného robotníka, ktorý bol príkladom vrúcnej viery a nesebecky niesol arcipastiersky kríž pre dobro Matky Cirkvi a Božích ľudí počas svojho života, života naplneného mnohými dobrými skutkami.

Chcel by som vyzdvihnúť enormnú úlohu, ktorú zohral metropolita Lavr pri obnovení kánonickej jednoty Ruskej

pravoslávnej cirkvi po dekadách tragického rozdelenia v 20. storočí. • • ●

Modlíme sa, aby duša práve zosnulého metropolitu Lavra spočinula v Kráľovstve Nebeskom. Nech Milostivý Boh pomôže nám všetkým pretrpieť bolesť našej straty s kresťanskou dôstojnosťou.

Nech Boh dá metropolitovi Lavrovi večnú pamiatku!
S Božou láskou

Alexij II., patriarcha Moskovský a celého Ruska.

(Poznámka: Patriarcha Alexij II. zomrel 5. decembra 2008).

Žije v našich spomienkach

Prezident Ruska Vladimír Putin vyjadruje úprimnú sústrasť nad úmrtím Jeho Eminencie metropolitu Lavra
Moskva 17. marec 2008

Prezident Ruskej Federácie Vladimír Putin vyjadril úprimnú sústrasť nad úmrtím Jeho Eminencie metropolitu Lavra, arcibiskupa Ruskej pravoslávnej cirkvi v zahraničí, Jeho Svätosti patriarchovi Alexijovi II., oznámila vládna tlačová agentúra.

„Metropolita Lavr si plnil povinnosti pravoslávneho duchovného s obetavosťou a láskou viac ako pol storočia. V posledných rokoch bremeno jeho starostlivosti nesmierne rástlo,“ vyhlásil prezident.

Slovami prezidenta Putina mnohostranné aktivity metropolitu Lavra boli zamerané na spirituálne a morálne vzdelávanie ruských emigrantov, zachovanie pravoslávnej viery a na lásku k domovine.

„Metropolita Lavr vykonal významnú prácu pri príprave na reunifikáciu Ruskej pravoslávnej cirkvi a pri podpise,

- • • spolu s Vami, Aktu o kánonickom spoločenstve. Táto historická udalosť zostane navždy v pamäti našich vďačných potomkov“, píše sa v prejave útechy Jeho Svätosti patriarchovi Alexijovi II.

Prezident požiadal, aby jeho slová úprimnej sústrasť boli odovzdané duchovenstvu a členom farnosti Ruskej pravoslávnej cirkvi v zahraničí.

(Orthodox Life, č. 2-3, 2008, Jordanville N.Y. USA. Preklad z angličtiny Lýdia Baizetcerová)

Sústrastný list Jeho Blaženosti Kryštofa

Najdôstojnejší členovia Synody Ruskej zahraničnej cirkvi, ctihodní duchovní, milovaní bratia a sestry!

V tomto čase Veľkého pôstu by sme Vám chceli vyjadriť v mene českých, slovenských a rusínskych ľudí, veriacich Pravoslávnej cirkvi v českých krajinách a na Slovensku, náš najhlbší smútok a bolesť, a taktiež našu úprimnú sústrasť nad odchodom v Hospodinovi vo večnej pamiatke Jeho Blaženosti metropolitu Lavra, najvyššieho predstaviteľa Ruskej zahraničnej pravoslávnej cirkvi.

Na Jeho Blaženosť Lavra budeme vo svojich modlitbách spomínať ako na čestného a vynikajúceho duchovného vodcu, vždy budeme obdivovať jeho príklad kresťanskej pokory a lásky, ktoré boli korunované dohodou medzi materskou Cirkvou – Moskovským patriarchátom a Ruskou zahraničnou pravoslávnou cirkvou.

Jeho Blaženosť, zosnulý metropolita Lavr, v blahej pamäti, ostane v srdciach a mysliach našich ľudí tiež preto, že pochádzal z Ladomirovej na Slovensku, kde po ruskej bolševickej revolúcii bol po prvýkrát založený Monastier Svätej Matky Božej Počajevskej. Veľmi sme dúfali, že tento

vynikajúci monastier s duchovnou a praktickou pomocou Jeho Blaženosti znovu otvoríme. • • ●

Cítíme sa zaviazaní tento svätý monastier obnoviť a znovu otvoriť na znak nášho hlbokého uznania misijnej práce a príkladu Jeho Blaženosti vladyku Lavra a Ruskej zahraničnej pravoslávnej cirkvi, ktoré majú v histórii a misii Pravoslávia v Čechách a na Slovensku dôležité miesto.

Vladyka Lavr skutočne „vybojoval dobrý boj“ a stále ostane v našich srdciach, myšliach a v našich modlitbách.

Božie spasenie a večnú pamiatku Jemu!

Úprimne Váš v Christovi našom Hospodinovi metropolita Pravoslávnej cirkvi v českých krajinách a na Slovensku.

(„Odkaz sv. Cyrila a Metoda“, mesačník Pravoslávnej cirkvi na Slovensku, Prešov, č. 4. 2008).

Ocenenia vladyku

3. septembra 2007 bol vyznamenaný patriarchom Moskovským Alexijom II. Rádom Svätého apoštolom rovného veľkého kniežata Vladimíra II. stupňa „Za usilovnú arcipastiersku prácu a pri príležitosti 40. výročia archijerejskej chirotonie“.

19. februára 2008 v Bielej sále Primaciálneho paláca v Moskve primátor Jurij Lužkov mu odovzdal čestné vyznamenanie „Sootečestvennik goda – 2007“ (Osobnosť roka – 2007) za osobný prínos pre duchovnú jednotu ruského národa“.

25. februára 2008 na prijatí po Liturgii v Chráme Christa Spasiteľa patriarchom Moskovským Alexijom II. bol vyznamenaný Rádom prepodobného Sergeja Radonežského I. stupňa.

- • • 17. decembra 2008 na slávnostnom zhromaždení Prešovského samosprávneho kraja bola mu udelená cena Prešovského samosprávneho kraja za rok 2007 „in memoriam“ za osobitný prínos pri zjednotení Ruskej pravoslávnej cirkvi.

V roku 2012 v metropolitnom parku Lavry sv. Alexandra Nevského v Sankt Peterburgu bol odhalený Pamätný kríž na slávu zjednotenia Ruských Cirkví – MP a RPCZ.

9. septembra 2012 v Ladomirovej bola odhalená a posvätená pamätná tabuľa vladykovi Lavrovi na stene chrámu sv. Michala, v ktorom bol pokrstený.

3. septembra 2014 Obecný úrad obce Ladomirová pri príležitosti 600. výročia prvej písomnej zmienky o obci mu udelil Pamätnú medailu „in memoriam“.

5. decembra 2015 v americkom meste Hewell štátu New Jersey bol odhalený pamätník na zvečnenie podpísania Aktu o kánonickom zjednotení medzi RPCZ a MP.

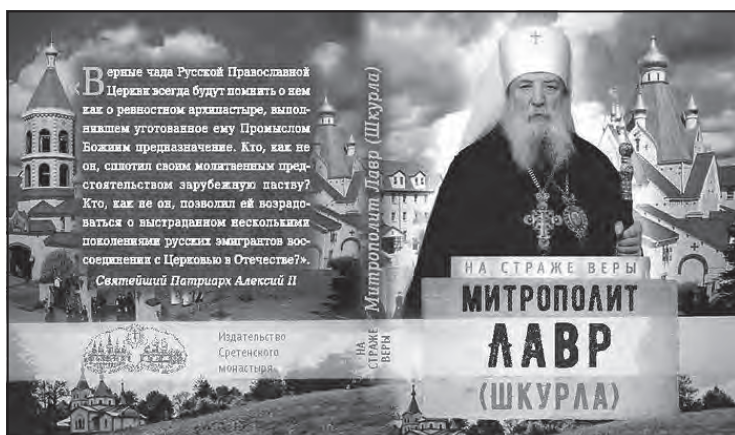
Mér Moskvy J. Lužkov vyznamenáva vladyku Lavra cenou „Osobnosť roka 2007“. Február 2008

Cenu PSK udelenú vladykovi Lavrovi „in memoriam“ z rúk predsedu P. Chudíka preberá predstaviteľ RPCZ biskup Clevelandský Peter (Lukjanov). 2008

V tomto roku (2017) vo vydavateľstve Sretenského monastiera v Moskve vyšla kniha Митрополит Лавр (Шкурла) - Metropolita Lavr (Škurla), ktorú zostavila Oľga Rožneva. (<http://www.pravoslavie.ru>).

Poznámka: Vladyka Lavr so Sretenským monastierom udržiaval veľmi blízke, priateľské kontakty ešte do podpísania Aktu. Práve tu sa deň pred podpísaním Aktu konali prvé spoločné bohoslužby.

Obálka knihy Metropolita Lavr, ktorá vyšla v Moskve. 2017

Ako to bolo s pamatnou tabuľou

Ako vieme, z bývalého monastiera sv. Jova Počajevského v Landomirovej a jeho slávy ostal iba samotný chrám. Všetky námahy na jeho obnovu boli neúspešné. Blížilo sa piate výročie podpísania Aktu o kánonickej jednote medzi Ruskou pravoslávnu cirkvou v zahraničí a Moskovským patriarchátom (17. mája 2008), na ktorom mal významný podiel metropolita Lavr. Naokolo v priestoroch chrámu, ani v jeho blízkosti, neboli žiadne artefakty a informácie o existencii a činnosti monastiera a zá-

- • • služného diela vладыky Lavra, rozhodol som sa listom obrátiť na prezidenta Ruskej federácie Vladimíra Putina (10. januára 2009). Vychádzal som z toho, že práve on bol sprostredkovateľom historického zblíženia oboch Cirkví a pri stretnutí v New Yorku roku 2003 s vладыkom, odovzdal mu oficiálnu pozvánku od patriarchu Alexija II. na návštevu Ruska. A tiež jeho vysoko kladné hodnotenie činnosti vладыky. Obsahom môjho listu bola prosba o poskytnutie finančných prostriedkov na výstavbu nevelkého múzea pri chráme v Ladomirovej, ktoré by informovalo turistov, ktorí často prichádzajú ku chrámu, o bývalej rozsiahlej činnosti monastiera. A samozrejme neodmysliteľne aj o vладыkovi Lavrovi.

Odpoveď som obdržal z Veľvyslanectva RF v Bratislave zo dňa 11. marca 2009 s textom: „Žiaľ, poskytnúť súčinnosť v zriadení izby-múzea vладыky Lavra alebo obnoviť pravoslávny kláštor v obci Ladomirová nie je možné. V súlade s článkom 14. Ústavy Ruská federácia je svetským štátom a financovanie Cirkvi na účet štátneho rozpočtu sa nepredvída“.

To ma viedlo k tomu, že som sa listom 12. februára 2012 obrátil na Jeho Svätosť vладыky Kyrila, patriarchu Moskovského a celého Ruska. Požiadal som ho aspoň o príspevok na zhotovenie pamätnej tabule. Tento návrh patriarchom bol blahoslovený, a jeho realizáciou bol poverený protojerej Podvorja RPC v Karlových Varech Nikolaj Liščeňuk. Tabuľa bola zhotovená za prostriedky Ruskej pravoslávnej cirkvi Moskovského patriarchátu s vyobrazením portréту vладыky Lavra a textom v slovenskom a ruskom jazyku:

„V tomto chráme, postavenom v roku 1924 mníchmi Monastiera prepodobného Jova Počajevského v Ladomirovej, bola vykonaná sv. Tajina krstu rodáka tejto obce Vasil'a Škurly, budúceho východoamerického a newyorského metropolitu LAVRA (1.1.1928 -16.3.2008), najvyššieho hierarchu Ruskej pravoslávnej cirkvi v zahraničí, ktorý zohral významnú úlohu pri jej zjednotení s materskou Ruskou pravoslávnou cirkvou a 17. mája 2007 podpísal Akt o kánonickej jednote Ruskej pravoslávnej cirkvi“.

Moskovský patriarchát 2012 Prešovská eparchia

• • ●

Akt odhalenia a posviacky tabule sa uskutočnil 9. septembra 2012 a bol súčasťou dvojdňovej slávnosti na počesť sviatku Sťatia hlavy sv. Jána Krstiteľa, ktoré začalo Bratstvo sv. Jova Počajevského. Tabuľa je umiestnená na pravom priecheli pri vchode do chrámu. Posviacku pamätnej tabule uskutočnil biskup Tichon, dočasne poverený zastupovaním biskupa Jána, ktorý v tom čase bol chorý. Na slávnosti boli prítomní: zástupca RPC v Karlových Varoch protojerej N. Liščeeňuk, duchovní otcovia Prešovskej pravoslávnej eparchie, množstvo veriacich zo širokého okolia. Prítomný bol aj čestný konzul RF Ladislav Štefko.

Vyjadrenia o vladykovi

Patriarcha Moskovský Alexij II.

„Verné deti Ruskej pravoslávnej cirkvi navždy budú pamätať ho ako poctivého arcipastiera, ktorý splnil pripravené mu zámerom Božím poslanie. Kto, keď nie on zjednotil svojimi modlitebnými očakávaniami zahraničnú pastvu? Kto, keď nie on, dovolil tešiť sa niekoľkým strádajúcim generáciám ruských emigrantov zjednoteniu s Cirkvou vo vlasti?

(„Russkaja gazeta“, Moskva, č. 46-47, 24. apríla 2008)

Metropolita Illarion, nástupca prvohierarchu RPCZ, USA

„Vždy ma nadchýnal čin Vysokopreosvieteného vladyku Lavra, ktorý sa prejavoval v jeho modlitbe, viere, trpezlivosti a pokore. Vladyka bol veľkým modlitebníkom, navštevoval všetky monastierske služby, čítal mníšske pravidlo. Vždy v prvom rade bol mníchom. Vladyka nielen hlboko veril v Boha, ale aj úplne dôveroval Jemu a Jeho vedeniu.

- • • Bol pokorný, zmieroval sa s Božou voľou, oddával sa jej celý a s radosťou“.

(Noviny „Kommersant“, Moskva a internet
www.pravoslávie.ru)

X X X

„Vladyka nikdy nepoužíval iný druh presvedčovania okrem modlitby a vlastného príkladu. Keď prichádzal do eparchie a chrámov, ktoré nesúhlasili s jeho rozhodnutím, iba mlčal a modlil sa. Vo väčšine prípadov jeho modlitba bola silnejšia než akákoľvek agitácia, presvedčanie, príkaz alebo trest. Bol to ozajstný mních. A tiež dobrý človek. Nevie o žiadnom prípade, aby on niekoho potrestal, vynadal alebo vyčítal“.

(„Emigrácia viery“, internet www.patriarchia.ru)

X X X

„Vladyka Lavr byl často na cestách. Nejen po Spojených státech, ale i do Jižní Ameriky, do Evropy a vlastně po celém světě. Všude s láskou navštevoval i velmi malé, tákměr zapomenuté církevní obce ruské diaspory. Znal dobře Řecko, Srbsko, Svatou Horu Athos, Jeruzalém a Sinaj, kde měl řadu osobních přátel i v řadách významných pravoslavných činitelů. Všude byl přijímán přátelsky, s úctou a s respektém, a to v době, kdy „zaruběžná“ církev ještě nebyla so všemi v kánonickém společenství. Tato mnoholetná osobní „diplomace“ jiste v nemalé míře přispěla k tomu, že se nakonec podařilo zacelit to, co bylo bolestnou ránou novodobé ruské církevní historie“.

(Ikona, Obraz pravoslavného života. Český národní fond kultúry a.s., Praha, č. 2, 2008)

Arcibiskup Berlinsko-Nemecký a Veľkobritánsky Mark, námestník predsedu archijerejskej Synody RPCZ • • ●

„Vladyka ukončil svoju životnú púť najväčšou udalosťou - obnovením jednoty Ruskej Cirkvi. To sa udialo pri ňom, a myslím, že bez neho by toto nebolo mysliteľné. Preto sme povinní byť vďační práve jemu za toto veľkolepé dielo.“
(„Mitropolit Lavr – Škurla“, Sretenskij monastyr, Moskva. 2017).

Mitr. protojerej Pter Cuper, duchovný PCO v Stropkove

Vladyka Lavr pomáhal pri výstavbe viacerých chrámov na východnom Slovensku. Vďaka nemu mnohi naši duchovní dostávajú zadarmo z USA časopis Pravoslavnaja Rus', kalendár s Typikonom, ktorý je aj na americké pomery dosť drahý. Svojím životom dobré reprezentuje Pravoslavia v celom svete, kde je známy aj vďaka svojim cestam... Slovensko, Podkarpatská Rus' – Rusíni a najmä rodáci a prijatelia sú pravom hrdí, že „**jeden z nas**“ je prvohijerarchom (hlavou) cirkvi, ktorú sa stará o duchovný pokrm ruských emigrantov a ich potomkov, ktorí boli nútení opustiť Rusko po VOSR“.

(Kronika PCO v Stropkove. 2005).

SPOMIENKY

Moje metamorfózy

Každá vojna alebo iná spoločenská udalosť alebo politický prevrat (revolúcia) hlbokou ranou zasahuje do života jednotlivých národov, najmä na území ktorých sa táto udalosť odohráva. Veľkou mierou zasahuje do života jednotlivcov, ovplyvňuje a mení ich ďalší život. Tak to bolo aj v XX. storočí, na jeho začiatku a v jeho polovici. Bolševický prevrat v Rusku a následná občianska vojna priniesla milióny obetí na ľudských životoch a ďalšie milióny emigrantov, ktorí sa rozšiali po celom svete, najmä v západnej Európe, USA, Austrálii, Južnej Amerike a pod. Časť tejto ruskej emigrácie pre svoj život si zvolila Československo ako štát príbuzných slovanských národov s jeho liberálnymi zákonmi. Okrem

Súrodenci Škurlovci v Ladomirovej. 1943

toho, severovýchodná časť Slovenska – Prjaševščina, bola obývaná obyvateľstvom, ktoré sa považovalo za ruské, (rusínske) emigranti ho stotožnili s veľkoruským. (aj keď považovali ho za príbuzného Ukrajincom). Bol tu aj náboženský pohyb, spoločný byzantský obrad a prechod z únie do pravoslávia. • • ●

Druhá svetová vojna sa tiež prejavila zabíjaním, utrpením a novou migráciou obyvateľstva - miliónov nevinných ľudí. Zase z východu na západ, ale aj v dôsledku núteného presídľovania v rámci Sovietskeho zväzu. Tento fenomén neobišiel ani východné Slovensko - Prjaševščinu. Z Ukrajiny českým kolonizátorom z XIX. storočia, t. j. volynským Čechom, bolo dovolené vrátiť sa do vlasti svojich predkov. Nimi uvoľnený priestor bolo potrebné zaplniť novými prisťahovalcami. Našli ich medzi „ruským“ etnikom na Prjaševščine, v kraji sociálne zaostalom a vojnou zničenom. Falošnej sovietskej propagande podľahlo viac ako 12 000 Rusínov, ktorí sa presídlili na ukrajinskú Volyň, cez ktorú

Rodina Škurlovcov na Ukrajine. 50. roky

- • • dvakrát sa prehnala línia fronty, zničenej krajiny a tvrdej stalinskej diktatúry.

Tieto udalosti v plnej miere zasiahli aj našu rodinu, rozdelili nás na dlhé roky. Ako už bolo uvedené v predchádzajúcich kapitolách, brat Vasil', budúci metropolita Lavr, odišiel do USA v roku 1944 s Lodomirovským mníšskym Bratstvom sv. Jova Počajevského a naši rodičia s nami, štyrmi deťmi, roku 1947 optovali do ZSSR. Ťažkými životnými údelmi skúšaní ľahko podľahli prefikanej a lživej sovietskej propagande o neobmedzených možnostiach v Sovietskom zväze, o úrodnej ukrajinskej pôde a pod. Pracovný entuziazmus a bieda v rodnom kraji zlákala na optáciu v Lodomirovej sedem rodín. Medzi nimi bola aj naša rodina. Počudovaním je, ako ľahko sa nás, občanov Československa, vzdala naša vláda!

Odvtedy naše rodinné osudy sa vyvíjali diametrálne odlišnými smermi. Na dlhé roky medzi nami neboli možné žiadne kontakty. Informácie o živote brata Vasil'a sme sa iba sporadicky dozvedali prostredníctvom príbuzných zo Slovenska. Žiadne iné kontakty boli nemysliteľné. Otcov brat Ján, ktorý určitý čas žil v USA a po vojne sa vrátil do rodného kraja, nás informoval, v akých ťažkých podmienkach žijú mnísi, a s nimi aj brat. Strýko Ján ho prehováral, aby odišiel s ním, ale brat odmietol jeho láskavú ponuku a ostal verný ceste, ktorú si dobrovoľne zvolil – slúženiu Bohu.

Sväto-Trojický monasatier v Jordanville, do ktorého zavjal osúd brata Vasil'a sa budoval iba pomaličky. Ako je známe, v USA je cirkev oddelená od štátu, a preto nedostáva žiadne dotácie. Život mníchov je závislý výlučne od ich práce a milodarov veriacich. Preto mnísi mali svoje vlastné hospodárstvo. Na arendovaných poliach od amerického farmára chovali dobytok a vyrobené mlieko predávali.

V záhradách pestovali ovocie a zeleninu pre vlastnú potrebu, mali dva rybníky, chovali včely. Mäso a mäsové výrobky v monastierskej jedálni sú neznámym pojmom. Monastierska pekáreň bola chýrna v širokom okolí. Monastier mal svoje traktory, kombajny a inú poľnohospodársku techniku, o ktorú sa staral archimadrita Flor.

Najdôležitejšou prácou v monastieri bola vydavateľská činnosť. Bol to aj ich zdroj príjmov. Okrem novín tlačila sa tu bohoslužobná literatúra, o ktorú mali záujem veriaci v širšom pravoslávnom svete. A predovšetkým v Rusku, kde taká literatúra sa takmer nevydávala. V monastierskom seminári študovali chlapci z rôznych štátov sveta, najmä zo ZSSR, ale boli tu aj zo Slovenska.

Sklamaní rodičia stále túžili po návrate domov, do svojej vlasti. Na Ukrajine poznali iba prácu v kolchoze za minimálnu mzdu. Ale nám, deťom, sa snažili pripraviť aspoň o niečo lepší život. Mama, rodáčka z obce Pstriná, ktorá ani jeden deň nechodila do školy, sama sa naučila čítať aj latinské písmená, aj azbuku. Bola hlboko veriaca, vedome vedela podstatu cirkevných sviatkov a jej apoštolov. Vo vzťahu k nám, deťom, bola nesmierne obetavá, hovorila: „Aj keď sa ja budem trápiť, ale moje deti musia chodiť do školy a získať vzdelanie“. Pravda, veľké možnosti tam neboli, ale všetci štyria sme získali stredoškolské odborné vzdelanie s maturitou.

Náboženský život na Ukrajine, ako aj v celom Sovietskom zväze bol obmedzený na minimum. Všetmožno bol prenasledovaný, bol naplnený ateizáciou. V našej malej obci (Čornyj lis na Volyni), v ktorej bývali prevažne optanti zo Slovenska, nebol žiaden chrám. Nebol ani v našej spádovej obci, bol zbúraný. Murovaný chrám bol v susednej dedine, ktorá patrila do iného okresu a bola vzdialená asi 5 km.

- • • Tam sme chodili na veľké sviatky na bohoslužby, najmä na posviacku Veľkonočnej paschy.

Túžba za domovom a príbuznými nedávala rodičom pokoja. Možnosť návratu z Ukrajiny sa vyskytla až začiatkom 60. rokov, keď v ZSSR nastal politický odmäk. Do vedúcej funkcie štátu nastúpil N. Chruščov. Na základe osobného listu, adresovaného jemu a množstva dotazníkov a potvrdení bol nám v roku 1962 daný súhlas na postupný návrat do Československa. Najprv odišli rodičia s bratom Ivanom, potom ja s bratom Mikulášom, a nakoniec sestra Mária, ktorá už mala svoju rodinu. Na Slovensku pre nás - detí vznikla opačná situácia - my sme sa potrebovali adaptovať na nové pomery.

Celkové politické uvoľnenie umožnilo pricestovať do Československa aj bratovi z USA, ktorý bol na ceste na Svätú zem. Vo Francúzsku sa mu podarilo získať vstupné vízum do ČSSR. Využil to a v jeseni roku 1964 po 20 rokoch, so strachom z možného zatknutia, bez súhlasu jeho nadriadených, pricestoval domov do Ladomirovej na stretnutie s nami, s príbuznými, s rodným krajom. Bolo to prekvapujúce, neuveriteľné, ale radostné a milé stretnutie. Stretnutie trvalo iba tri dni, aj to neúplné. Brat sa musel najprv prihlásiť na Okres-

Po 20-tých rokoch v Ladomirovej. 1964

nej verejnej bezpečnosti v Bardejove a na tretí deň zase sa odhlásiť na VB. Napriek všetkému stretnutie bolo čudesné, lebo sme sa videli naživo po toľkých rokoch a kontakt už ako-tak mohol fungovať.

Odvtedy naše stretnutia boli častejšie, brat využíval každú príležitosť, aby mohol navštíviť svoj rodný kraj. Ale nie vždy mu to bolo súdené. V roku 1986 vladyka Lavr so skupinou pútnikov opätovne cestoval do Svätej Zeme a cestou sa chcel zastaviť aj doma. Ale na to potreboval víza, o ktoré požiadal na Československom veľvyslanectve vo Viedni, ako na najbližšom zastupiteľstve ku domovu. Žiaľ, žiadosť mu zamietli. Bol som s ním v telefonickom spojení a vedel som, čo sa deje. Preto som z Ladamirovej do Prešova doviezol nášho otca a oni sa niekoľko minút rozprávali telefonicky. Bol to ich posledný rozhovor, lebo otec o nejaký čas zomrel. A brat iba z výšky vznášajúceho sa lietadla nad Schwechatom so slzami v očiach pozeral na vzdiaľujúce sa Slovensko.

Tak ako sa uvoľňovalo politické napätie, tak sa vyvíjali aj možnosti bratovej návštevy doma, ktoré vždy spájali so služobnými povinnosťami. Boli to návštevy krátkodobé, zväčša dvoj-trojdňové. Prvé jeho kroky vždy viedli na hroby

Bratia Škurlovci: Michal, vladyka Lavr, Ivan a Mikuláš

- • • svojích rodičov, kde sa pomodlil a odslúžil panychídu. A tiež nad hrobmi tu pochovaných mníchov.

Doma okrem príbuzných rád navštevoval svojich duchovných priateľov a krajanov z Vagrinca. Boli to predovšetkým: otec duchovný Peter Cuper v Stropkove a otec duchovný Ján Lakata v Bardejove. Obaja sa v tomto čase namáhali s výstavbou nových chrámov. Veľmi zložitá situácia bola v Stropkove, napriek všetkému sa podarilo mitrofornému protojerejovi Petrovi Cuperovi vybudovať nový chrám. Vladyka všemožne snažil sa im byť nápomocný, pravda podľa miery svojich možností. Vladyka Lavr navštívil aj o. J. Gregu v Stakčíne, položil kvety na hrob a odslúžil bohoslužbu (panychídu) na hrobe A. Dobrjanského v Čertižnom. Navštevoval miesta a chrámy spojené s činnosťou ladomirovského Bratstva – v Medzilaborciach, V. Orlíku, Vagrinco, Medvedom, Rokytovciach a pod. Zaujímal sa o výstavbu nových chrámov v Košiciach, Bratislave a inde.

Návšteva príbuzných a známych vladyku Lavra vždy potešila. Zprava synovec Vladimír, neter Janka a sesternica Mária Omasková, Jordanville. 1995

Vladyka so sestrou Máriou a bratom Michalom v Prešove. 2006

Zvlášť priateľské stretnutia boli s o. Petrom Cuperom, s ktorým ich viazal spoločný pobyt v Ladomirovskom monastieri sv. Jova Počajevského. Ich posledné stretnutie sa uskutočnilo 15. mája 2005. Bolo to mimoriadne srdečné a dojímavé stretnutie. Pri príchode vladyku Lavra do nového stropkovského chrámu, kde sa práve konala bohoslužba, všetci veriaci preplneného chrámu privítali ho spevom „Vošiel jesi archijereju...“. Bol to zázrak na zemi!

Mitroforňý protojerej Peter Cuper sa narodil 9. júla 1928 v obci Vagrinec okr. Svidník. Už samotné meno dieťaťa akoby symbolicky predurčovalo, že bude vo viere tvrdé ako skala, že bude horliť za veci Božie ako apoštol Peter.

V rokoch dospievania Petra vábil duchovný život Ladomirovského monastiera, ktorý mal veľký vplyv na jeho ďalší osud. Po skončení základnej a meštianskej školy vo Svidníku nastupuje na Obchodnú akadémiu v Prešove. Po jej úspešnom ukončení sa mu otvorila perspektíva spoločenského uplatnenia, rôzne možnosti sebarealizácie. Ale namiesto toho mládenec Peter odchádza do

- • • Karlových Varov študovať na teologickú školu, aby načerpal duchovnú múdrosť, aby mu Boh otvoril Evanjelium pravdy.

Dňa 23. novembra 1950 prijíma z rúk Jeho Preosvietenosťi Alexija, biskupa Prešovského sv. Tajinu kňazstva a ide slúžiť

Bohu. Do otcovskej starostlivosti bola mu zverená 1. decembra 1950 farnosť v Stropkove. Tu o. P. Cuper pôsobil až do konca svojho života.

Na tejto farnosti ho zastihol pre Pravoslávnu cirkev krízový rok 1968. Násilne mu odobrali chrám a vystaňovali z farskej budovy. Útočisko našiel so svojou rodinou u priateľa a duchovného otca Michala Kernaševiča na pravoslávnej fare v Ladomirovej. V roku 1990 gréckokatolícka cirkev násilne zatvorila

dvere do chrámu v Stropkove a následne zbúrala aj farskú budovu.

Táto okolnosť donútila otca Cupera slúžiť v náhradných priestoroch a zároveň pristúpiť k výstavbe nového pravoslávneho chrámu. Napriek rôznym prekážkam a peripetiám za milodary farníkov a veriacich z rôznych kútov republiky sa mu podarilo vybudovať nový prekrásny stánok Boží - chrám zasvätený Matke Božej, ktorý bol vysvätený 16. júla 2000 vladykom Nikolajom, metropolitom českých krajín a Slovenska (v Česť Položenija rízy Presvjatoj Bohorodicy). Rozpis chrámu previedol zať o. Cupera - duchovný otec Miroslav Pirchala a kolektív.

Otec Peter celý svoj život pracoval za sťažených podmienok politických aj náboženských. Ale nič ho neodrádzalo od práce, ku ktorej ho povolal Boh. Jeho aktivita bola podivuhodná. Jeho hlas bolo počuť nedeľu čo nedeľu na odpustových miestach, posviackach chrámov a pri iných príležitostiach. Bol organizátorom a budovateľom duchovného, náboženského a kultúrneho života Pravoslávnej cirkvi na Slovensku. Pre mnohé generácie duchov-

ných poslúži ako príklad starostlivosti, zbožnosti, trpezlivosti, vytrvalosti a nezlomnosti ducha. Bol veľkým národovcom a tiež publikačne činným. • • ●

So svojou manželkou Elenou vychovali päť detí. Dvaja z nich Sergej a Nikolaj prebrali po otcovi pochodeň viery Christovej – stali sa tiež kňazmi, služobníkmi Božími. Otec Peter vzorne viedol cirkevnú kroniku.

Mitr. protojerej Peter Cuper odišiel do večnosti 4. novembra 2010.

(Pramene: „Staviteľ chrámov Božích a ľudských duší“, 80. výročie narodenia mitroformného protojereja Petra Cupera, Bratislava, 2008. „Odkaz sv. Cyrila a Metoda“, Prešov, č. 11, 2000 , č. 2, 2002 a č. 12, 2010).

70-é roky 20. storočia pre pravoslávnych veriacich Prjaševščiny boli zvlášť zložité. Po obnovení grécjokatolíckej cirkvi a odňatí chrámov ostali bez bohostánkov. Boli nútení stavať svoje, získavať finančné prostriedky na ich výstavbu. Preto veriaci z rôznych obcí Prjaševščiny často s prosbami sa obracali na vladyku Lavra a jeho Bratstvo o finančnú výpomoc pri výstavbe nových chrámov. Ako vieme, v USA cirkev je oddelená od štátu, a preto mnísi žiadnymi štátnymi prostriedkami nedisponujú. Žijú iba z vlastnej činnosti, najmä z vydavateľskej a milodarov veriacich. Napiek tomu ich prosby neostávali bez odozvy. Vladyka všemožne vychádzal v ústrety, čo bolo v jeho silách.

Vladyka Lavr pri návšteve Prešova niekoľkokrát sa stretol aj s Vysokopreosvieteným arcibiskupom Prešovským a Slovenska Nikolajom. Boli to stretnutia neoficiálne, ale priateľské. Išlo v podstate o vzájomné informácie o duchovnom živote oboch Cirkví. Vladyka Lavr ťažko prežíval turbulenciu, ktorá vznikla v lone našej Cirkvi, v minulosti

- • • jednotnej. V modlitbách prosil Boha o spravodlivé a skoré riešenie tohto pálčivého problému.

Jeho Blaženosť Metropolita Nikolaj, vlastným menom Mikuláš Kocvár, sa narodil 19.12.1927 v Hanigovciach, okres Sabínov. Bol metropolita Pravoslávnej cirkvi v českých krajinách a na Slovensku.

Študoval na Ruskom gymnáziu v Humennom a následne v Pravoslávnom seminári v Prahe. V roku 1950 bol ustanovený za správcu pravoslávnej farnosti v Mikulášovej, okres Bardejov. V roku 1954 sa stal špirituálom na Pravoslávnej bohosloveckej fakulte v Prešove. V tomto období bol vyslaný na štvorročné štúdium na Moskovskú duchovnú akadémiu, ktorú ukončil v roku 1959 a získal vedeckú hodnosť kandidáta bohoslovía. Po návrate zo štúdia sa otec Nikolaj stal správcom farnosti v Geraltove a od 1.1.1960 mu bola

pridelená farnosť Jarabiná, okr. Stará Lubovňa, kde pôsobil skoro dva roky. 1. novembra 1962 bol ustanovený za špirituála na Pravoslávnej bohosloveckej fakulte v Prešove. 14. novembra 1964 bol otec Nikolaj menovaný za správcu Prešovskej pravoslávnej eparchie. Ako vdovec sa stal mníchom a prijal meno Nikolaj. 26. februára 1965 ho eparchiálne zhromaždenie jednomyselne zvolilo za biskupa prešovského a 28. februára 1965 prijal biskupské svätenie z rúk Jeho Blaženosti Doroteja, metropolitu pražského a celého Československa, za účasti Kypriána, arcibiskupa berlínskeho a stredoeurópskeho, a Metoda, biskupa michalovského.

Vladyka Nikolaj sa všestranne podieľal na živote pravoslávnej Cirkvi. Bol dlhoročným námestníkom metropolitu Doroteja a po jeho smrti sa stal metropolitným správcom Pravoslávnej cirkvi

v českých krajinách a na Slovensku. Bol zástupcom Posvätnej Synody vo Fakultnej rade Pravoslávnej bohosloveckej fakulty, neskôr členom Vedeckej rady PBF Prešovskej univerzity. Na Pravoslávnej bohosloveckej fakulte vyučoval predmety: dogmatické bohoslovie, kresťanskú morálku a pastorálku. V roku 1987 sa stal arcibiskupom. Na X. miestnom sneme pravoslávnej Cirkvi 14. apríla 2000 bol vladyka Nikolaj zvolený za metropolitu Pravoslávnej cirkvi v českých krajinách a na Slovensku, v júni 2000 bol slávnostne intronizovaný.

Vladyka Nikolaj stál na čele pravoslávnej Cirkvi vo veľmi zložitom období, ktoré bolo poznačené odovzdávaním cirkevného majetku, chrámov, farských budov Gréckokatolíckej cirkvi a výstavbou nových cirkevných objektov. Pod jeho vedením Pravoslávna Cirkev po páde totalitného režimu postavila 78 nových chrámov. Všestranne sa staral o zachovanie byzantského obradu, zvyklostí Pravoslávnej cirkvi a historických závetov svojích predkov.

Jeho Blaženosť metropolita Nikolaj odovzdal svoju dušu Stvoriteľovi 30. januára 2006 a je pochovaný v krypte katedrálneho chrámu sv. Alexandra Nevského v Prešove.

(Použitá literatúra: Pravoslávna bohoslovecká fakulta v Prešove: Jubilejný zborník k 50. výročiu jej založenia (1950 – 2000), Prešov 2000. <https://sk.wikipedia.org>)

Po príchode do rodného kraja vladyka Lavr sa dlho nezdžiaval na jednom mieste. Robil, takpovediac, „fakultatívne zájazdy“, spojené s duchovnou činnosťou. Na niektorých som sa zúčastnil aj ja. Spomínam si na dva takéto zájazdy. Jeden bol smerom na Západ. So škodovkou sme sa vybrali cez Bratislavu do Rakúska. Po nasadnutí do auta vladyka v prvom rade cestu vždy začínal Otčenašom a modlitbou za cestujúcich. Pri tom hovorieval príslovie, naučené v rodnom kraji „Bez Boha ani do poroha“.

V Rakúsku pri mestečku Linz je veľký cintorín padlých vojakov Ruskej oslobodzovacej armády. (ROA vznikla zo za-

- • • jatcov sovietskej armády, ktorých bolo okolo 3.5 milióna. Po vojne 2.6 milióna zajatcov sa vrátilo naspäť do ZSSR, ktorých deportovali rovno do GULAGov). Totiž v čase Pražského povstania vojaci tejto armády zachraňovali mesto od zničenia nemeckým vojskom. Ale pred sovietskou armádou sa stiahli do Rakúska v snahe dostať sa do spojeneckej zóny. Lenže na základe Jaltskej dohody antihitlerovskej koalície západné mocnosti ich do svojej zóny nepustili. Naopak, utábořených na brehu rieky Drava, ich odzbrojili a oklamáných nechali napospas soviatom. V tábore okrem vojakov boli aj ženy a deti. S príchodom sovietskych vojakov k tábore vznikol chaos, plač, nariekanie... Dobré si uvedomovali, čo ich čaká na sovietskej strane. Bez žiadnej možnosti sa brániť, vojaci si podrezávali žily a skákali do rieky, ktorá od krvi bola červená. Cintorín je udržiavaný v dobrom stave. Vladyka Lavr tu odslúžil zádušnú bohoslužbu.

Ďalej naša cesta viedla cez Mníchov smerom k francúzskym hraniciam do mesta Ulm, ktoré je známe svojou najvyššou kostolnou vežou v Európe. Ale vladyku viac zaujímalo okolie, najmä nemecká dedinka (žiaľ, názov si nepamätám), kde Bratstvo čakalo na povolenie prechodu do Švajčiarska v pohnutom 1945 roku.

Na miesta, kde vladyka v lesíku zbieral drevo na prípravu jedla. Za také dlhé obdobie okolie sa zmenilo, ale spomienky ožili v jeho pamäti.

Spomínam si na ďalší "fakultatívny zájazd" vladyku Lavra, tento-

*Na cintoríne v Linzi, Rakúsko.
1990*

raz smerom na Východ. Bolo to v roku 2003. Cestovali sme autom značky Mercedes, požičanom v Nemecku. Na hraničnom prechode v Ubli nás so zvýšeným záujmom prezerali pohraničníci, lebo vladyka tak, ako vždy bol oblečený v mníšskom odevu. Naša cesta cez

Počajevská Lavra – starodávne pútnické miesto na Ukrajine

Karpáty a Lviv viedla do starobylého Počajeva, historického strediska pravoslávia, prapôvodu Ladomirovskej tlačiarne a miesta činnosti vladyku Vitalija (Maksimenka). Tu sa vladyka s neobyčajnou úctou a pokorou pomodlil pri svätých

Odpčinok na brehu rieky Tisy. 2003

- • • relikviách (moščach). V Černivciach vladyka navštívil svojho duchovného priateľa metropolitu Onufrija, s ktorým ako prvým nadviazal kontakt a spolu zasievali semienka idey zblížovania oboch Cirkví. (V súčasnosti vladyka Onufrij je metropolitom Kyjeva a celej Ukrajiny).

Domov sme sa vracali popri rieke Čeremoš, ospievanej vo viacerých ukrajinských piesňach a cez Verecký karpatský priesmyk, cez ktorý v 9. storočí na naše územie prišli kočovní Maďari. Návšteva svätej Počajevskej Lavry a panenská karpatská príroda popri rieke Tisa, ktorá delí Ukrajinu od Rumunska, zanechali v duši vladyku nezabudnuteľné zážitky, na ktoré často spomínal.

Vladyka Lavr sa vždy cítil súčasťou národa v jeho rodných Karpátoch, národa ruskej viery a s tým spojeného ruského etnika. Jeho súkromná knižnica v maličkom monastierskom príbytku bola plná literatúry s touto tematikou.

Moje posledné dotyky s vladykom Lavrom

V lete roku 2014 som bol na návšteve môjho syna Vladimíra v Chicagu v USA. Bol so mnou aj vnuk Jakub. Spoločne sme sa rozhodli navštíviť Sväto-Trojický monastier v Jordanville, navštíviť hrob vladyku Lavra. Cesta bola dlhá, cestovali sme pozdĺž americko-kanadských hraníc asi 1 100 km po diaľnici, ktorá spája pobrežie Tichého oceánu s pobrežím Atlantiku. To nám dalo možnosť zoznámiť sa aj s prírodou severo-východnej časti Ameriky. Cestou sme chceli navštíviť naše krajanky: Beátu Begeniovu v Clevelande a sesternicu Vieru Omaskovú v Endocottu, ale ani jedna

Pri hrobke vladyku Lavra brat Michal so synom Vladimírom a vnukom Jakobom. 2014

nebola doma. Prvá odcestovala k rodičom do Prešova a druhá k svokrovcom do Talianska.

Monastier nás privítal neobyčajným tichom. Bolo leto, prázdniny. Prijemné bolo stretnutie s protodiakonom Viktorom, nerozlučným sprievodcom vladyku Lavra na jeho cestách svetom, ale aj v súkromí. Prvé naše kroky viedli ku hrobu vladyku. Ovládol nás smútok a žiaľ. Modlitba a spomienky na stretnutia... Ďalej sme navštívili jeho skromný príbytok, ktorý bol prázdny a vyvolával nostalgiu a nenávratnosť času. Vôkol príbytku je starý veľký jablňový sad, v ktorom vladyka zbieral jablká a uskladňoval ich na zimu pre srnky. A potom rád ich pozoroval. Mnísi plánujú v tomto príbytku zriadiť múzeum. Na cintoríne sme stretli civilného pracovníka monastiera, ktorý, keď sa dozvedel kto sme

- • • my, s viditeľným smútkom povedal: „Och, ako nám je ľúto za našim vladykom. On celý monastier držal na svojich ramenách“. Stretli sme sa aj s archimadritom Florom (Vaňko), ktorý už bol na vozíčku a nevnímal okolitý svet. O nejaký čas odišiel do večnosti. Tak ako všetci pamätníci bývalého Ladomirovského monastiera. Ako aj obyvatelia Ladomirovej, ktorí zažili činnosť monastiera, jeho pamätníci.

S veľkým smútkom v duši a slzami v očiach sme sa lú-

čili s hrobom vladyku, s miestom jeho dlhoročnej práce a miestom večného odpočinku. Nemôžem opísať môj duševný stav, ktorý ma sprevádzal cestou späť. Neschádzal mi z očí obraz vladyku

V tomto domčeku býval vladyka. Zima 2007

a v ušiach zneli jeho slová: „Zoberte ma domov, zoberte ma domov, nenechávajte ma tu!“. Nemohol som prehovoriť ani hlásku, slzy sa tlačili do očí a nejaká ťažoba mi tlačila na srdce. A takto trvalo až do mesta Buffalo, respektíve po Niagarské vodopády, vzdialené od Jordanville 380 kilometrov. Bolo to moje posledné stretnutie s obrazom vladyku, na ktoré nikdy nezabudnem. • • ●

Spomienky doc. MUDr. Márie Belovičovej, PhD, predsedníčky Dobročinného spolku sv. Jána Šanghajskeho a San Franciského

S Vysokopreosvieteným metropolitom (vtedy ešte arcibiskupom) Lavrom sme sa s rodičmi mali šťastie zoznámiť osobne na sviatok Uvedenia do chrámu Presvätej Bohorodičky 4.12.1994 v kaplnke sv. Brigity Írskej v chráme Ruskej pravoslávnej cirkvi v zahraničí vo Viedni. Bola som vtedy študentkou prvého ročníka LFUK v Bratislave a vo voľnom čase som sa od 16 rokov zaoberala prekladom životopisov svätých. Pamätám si, akoby to bolo dnes, ako som vladykovi Lavrovi darovala „na pamiatku“ prvý nami preložený životopis sv. Jána Šanghajskeho a San Franciského. Text bol napísaný v „T 602“ (starý počítačový program), oxerovaný bol nakrivo. Knižôčka mala lepenú väzbu. Keď som knižku podávala vladykovi, uvedomila som si, ako hrozne

- • • vyzerá. Vladyka sa srdečne poďakoval a potešil sa, že na Slovensku bol vydaný životopis takého veľkého svätca, ktorého v júli 1994 Ruská pravoslávna cirkev v zahraničí kanonizovala. Na obede som sa osmelila a ani neviem, ako som sa odhodlala k otázke, či môžem vladykovi niekedy napísať. Dal mi svoju adresu a tak ... som začala písať.

Medzi nami postupne vzniklo priateľstvo - ani neviem, ako by som ten vzťah presne nazvala. Vladyku som nesmierne a zo srdca ľúbila ako najdrahšiu bytosť po rodičoch, mala som vždy pocit zbožnej úcty k nemu. Z vladyku vyžaroval pokoj a svätosť. Radila som sa s ním vo všetkom, čo sa týkalo dôležitých rozhodnutí v mojom živote.

Ale čo bolo na tom najkrajšie, vladyka nehladiac na svoje nesmierne vysoké hierarchické postavenie, mi odpísal na každý môj list a dokonca aj posielal pohľadnice zo svojich početných arcipastierskych ciest. Volal ma „Marija, Maša“. Myslím, že cítil, že vzťah našej rodiny k nemu bol a je úprimný a nefalšovaný.

Keď si spätne uvedomím to nesmierne šťastie - poznať sa osobne, prijímať vladyku u nás doma, dopisovať si s ním, prijímať rady od neho do života - zostávam v nemom úžase nad milosrdenstvom Božím ku mne hriešnej. Vždy, keď nás v Bratislave navštívil, v byte bolo cítiť blahodať Božiu, ktorá na ňom prebývala, a ktorá tam zostávala ešte niekoľko dní po jeho odchode.

Vladyka sa snažil vždy dať užitočnú radu, keď som sa k nemu obracala s prosbou, ale sám sa nikdy „nevnucoval“ s radami. Za roky známosti s ním nám poslal desiatky kg kníh, ktoré by sme za iných okolností vôbec nemohli prečítať.

V roku 1995 vladyka Lavr požehnal založenie Dobročinného Spolku sv. Jána Šanghajského a San Franciského. Vďa-

ka vladykovi Lavrovi sme sa dozvedeli pravdu o sv. Cárскеj rodine a začali sme ju v rámci našich možností šíriť aj na Slovensku. Veľa našich prekladov vzniklo práve na podklade poslaných kníh od drahého vladyku Lavra. Veľkým potešením pre nás bola skutočnosť, že vladyka naše skromné vydania, ktorých výtlačky sme mu vždy posielali, ukladal do bezpečnostne proti požiaru zabezpečenej knižnice Sväto-Trojického monastiera v Jordanville. Vladyka zo svojich vlastných prostriedkov podľa možnosti podporoval činnosť nášho Spolku. Keď videl, aký zastaralý mám doma počítač a tlačiareň, spontánne mi dal peniaze na kúpu nového počítača, čo v 90-tych rokoch bola veľká čiastka. Na tomto „vladykovom“ počítači sa až donedávna pripravovali brožúrky k tlačí.

Všetky moje veľké skúšky na Lekárskej fakulte boli sprevádzané modlitbami dvoch výnimočných a duchovne si mimoriadne blízkych osobností: vladyku Lavra a mitroforného protojereja Petra Cupera, veľkého priateľa vladyku Lavra. Správu o výsledku skúšky „čakali“ v monastieri v Jordanville, aj v Stropkove. Píšem tieto riadky kvôli tomu, aby som poukázala na skutočnosť, že bez Božej pomoci sa nedá nič v živote dosiahnuť.

Keď som končila vysokoškolské štúdium, moja mamka sa ma opýtala, koho by som chcela mať na slávnostnom obede. Odpovedala som jej, že tých, koho by som tam mimoriadne chcela mať, mať aj tak nebudem a povedala som jej ako príklad dve mená: archimandritu Kirilla Pavlova, ktorý ma na štúdium medicíny požehnal a vladyku Lavra. O niekoľko dní sme domov dostali časopis „Ruský Vestnik“ a na titulnej strane bola veľká fotografia usmievajúceho sa starca o. Kirilla. A o ďalších pár dní zazvonil telefón, kde sa nás neter vladyku Lavra pýtala, či by sme vladyku nemohli

- • • vyzdvihnúť na letisku vo Viedni v určitý deň. Práve v ten istý deň sa k nám chystali na slávnostný obed z príležitosti ukončenia môjho VŠ štúdia naši priatelia z Viedne.

Pamätám sa, ako mi vladyka pri obede povedal: „Marija, nehordis, služi Bohu i ľuďom!“. Podľa možnosti sa tieto jeho slová snažím v živote naplňovať.

12. mája 2005 sme slávnostne privítali vladyku Lavra v našej farnosti v Bratislave. Zorganizovali sme recepciu, pravoslávny cirkevný zbor pri chráme sv. Nikolaja spieval slávnostné piesne na jeho počesť. Zároveň náš Spolok oslavoval 10. výročie svojho založenia. V roku 2004 som vladykovi písala list s prosbou o napísanie ikony svätiteľa Jána Šanghajského a San-Franciského s čiastočkou sv. moščí pre našu bratislavskú farnosť. Vladyka mi odpísal, že musí poprosiť miestneho vladyku v San Francisku (prvohierarcha Cirkvi!!!) o čiastočku sv. moščí. Pri príchode do Bratislavy ma vladyka zavolať k sebe a povedal: „Priviezli sme do daru pre Váš Spolok ikonu. Tam, kde sa budete nachádzať Vy, tam sa bude nachádzať aj ikona svätiteľa Jána“. Neverila som vlastným očiam, keď som z rúk vladyku Lavra prevzala túto svätú ikonu. Len som stále nevedela pochopiť slová o tom, že „kde sa budete nachádzať Vy, tam bude aj ikona“. Vtedy som samozrejme nemohla ani tušiť, že sa v auguste 2010 presťahujem z Bratislavy na východné Slovensko, kde budem s pomocou Božou pôsobiť ako lekárka.

Ikonu svätiteľa Jána sme prinášali do bratislavského chrámu. Pravoslávni veriaci si v Bratislave svätiteľa Jána veľmi uctievali. Každoročne Spolok organizoval na jeho počesť semináre, vydávali sa brožúrky s jeho životopisom a prekladom kázní. Pravoslávny cirkevný zbor sv. Nikolaja cestoval na svoje vystúpenia a púte práve s ikonou svätiteľa Jána. Navštívili sme s ňou mestá: Stropkov, Stakčín, Prešov,

Smolník, Holíč, Hrubú Vrbku, chrámový odpust v Ladomi-
rovej, ako aj 10 monastierov na Podkarpatskej Rusi. • • ●

V októbri 2006 som vladyku Lavra videla osobne napo-
sledy, hoci náš písomný a telefonický kontakt pokračoval aj
naďalej. To, čo sa stalo v ten deň, bolo „úplne náhodne“ (?).
Bolo už neskoré popoludnie, sedela som v práci na Jednot-
ke intenzívnej starostlivosti a chystala som sa tam písaním
chorobopisov stráviť niekoľko hodín. Zrazu zazvonil tele-
fón a ozval sa hlas o. protodiakona Viktora: „Mária, kde si?“
„Som v práci. A Vy ste kde?“. „My sme v Bratislave. Nemali
sme sem cestovať, ale vladyka sa rozhodol, že ide ešte po-
zrieť Mašu.“ Viete si predstaviť, akú radosť, prekvapenie aj
hrôzu som súčasne zažívala. Hrôzu z toho, že sedím v prá-
ci a nestihneme pripraviť dôstojné privítanie pre vladyku.
Preto som navrhla o. Viktorovi Lochmatovovi, že ich pozý-
vame na večeru do reštaurácie. Otec Viktor mi však povedal,
že nás „vladyka pozýva s rodičmi na večeru“. Po srdečnom
zvitání otec Viktor a vladyka nám núkali rôzne vyberané
jedlá. Ale aké však bolo naše prekvapenie, keď sme na ta-
nieri metropolitu celej Ruskej zahraničnej cirkvi v luxusnej
reštaurácii zbadali pirohy?! O skromnosti vladyku sme veľa
počuli, čítali a aj sami zažili, ale tento obraz budem mať
pred sebou stále. Vladyka Lavr bol skutočným mníchom
nehľadiac na vysoký post, ktorý zastával. V strave používal
len tie najjednoduchšie potraviny, nemal žiadne „chútky
a maniere“. Bol to Boží človek. V tom čase som mala určité
ťažkosti, nevedela som si dať rady v niektorých otázkach,
ale v prítomnosti vladyku Lavra sa všetky problémy zdali
malichernými, nepodstatnými, „rozplývali sa sami“. Človek
sa mohol koncentrovať len na to najdôležitejšie.

S vladykom Lavrom som sa telefonicky rozprávala vo
februári 2008. Veľmi chcel pricestovať na Slovensko a slú-

- • • žiť svätú liturgiu na odpustových slávnostiach v svojom rodnom monastieri v Ladomirovej.

Správa o jeho zosnutí nás s rodičmi veľmi hlboko zasiahla. Najprv sme vôbec nemohli uveriť, že sa niečo také stalo, že už vladyku neuvidíme, že nedostaneme od neho list, nebudeme ho počuť v telefóne. Bol to nesmierny šok pre nás.

Jediné, čo nás postupom času upevňovalo, bola skutočnosť, že sa vladyka určite nachádza medzi svätými a že tak ako sa za nás modlil počas svojho pozemského života, bude sa modliť a usmerňovať nás aj naďalej z Nového Jeruzalemu.

Poznámka: Dobročinný spolok sv. Jána Šanghajskeho a San Franciského bol požehnaný v roku 1995 Vysokopreosvieteným metropolitom Lavrom. Spolok sa zameriava na vydávanie životopisov svätcov (bolo vydaných vyše 140 titulov), vydával časopis Iskra Božia, zborníky z duchovných seminárov a konferencií. Napríklad: „Mitroforný protojerej Peter Cuper“, 2002, „Staviteľ chrámov Božích a ľudských duší“, 2008, „Aktuálne otázky Pravoslávia“, 2011 a pod. Boli vydané tiež 3 CD s pravoslávnu hudbou v spolupráci s Pravoslávnym cirkevným zborom v Bratislave.

Spomína Mgr. Mária Novysedláková, neter vladyku

Náhly a nečakaný odchod vladyku Lavra zarmútil nielen jeho najbližšiu rodinu, ale všetkých pravoslávnych aj inoslávnych kresťanov, ktorí ho poznali, pretože to bol výnimočný človek. Vynikal svojou láskou a silou modlitby. Jeho najbližšia rodina spomína, že v najťažších chvíľach, najmä keď išlo o život najbližšieho člena rodiny, poprosili vladyku Lavra o jeho modlitby a ich ťažkosti sa zmenili na radosť.

Moja druhá dcérka Lucia hned' po narodení veľmi ťažko ochorela a lekári jej dávali minimálnu šancu na prežitie. Keďže som to veľmi ťažko znášala, lekárka mi poslala na izbu psychológa, aby ma ukludnil a pripravil aj na to najhoršie. No nepomáhalo to... V tej najťažšej životnej chvíli som poprosila svoju mamku, aby zatelefonovala svojmu bratovi do USA - teda vladykovi Lavrovi, aby sa modlil za malú Lucinku. Spomínam si, ako som ešte v ten istý deň pocítila nesmiernu úľavu, radosť a silný pocit istoty, že moja dcéra bude živá a zdravá. Cítila som, že niekto stojí pri mne a že všetko bude v poriadku. O dva dni mi lekári oznámili, že moja dcérka „prekonala krízu, je z najhoršieho von a má veľkú chuť žiť.“ Modlitby vladyku Lavra boli vypočuté...

Spomínam si aj na to, ako nás vladyka Lavr navštívil na Slovensku, keď mala moja staršia dcéra Lenka 7 rokov. Lenka bola veľmi úspešná v karate a ja som s hrdosťou oznámila vladykovi, ako sa dcérke darí. Dala som ju na karate preto, aby sa vedela obrániť v prípade, keby ju niekto prepadol. Keď to vladyka počul, jeho tvár trocha zosmutnela, udivene zopakoval: „Ty chodíš na karate?“ , no nepovedal viac nič. Bolo to práve na konci školského roka. Po prázdninách Lenka opäť začala chodiť na karate, ale na veľké prekvapenie, cítila veľký strach a stále mala bolesti brucha. Takmer celý ďalší rok presedela na lavičke a skoro vôbec necvičila. Nakoniec sa dohodla so mnou, že prestane chodiť na karate. Keď vladyka prišiel o rok na Slovensko, opýtal sa Lenky: „Na karate ešte chodíš?“ Keď mu Lenka odpovedala, že nie, on na to povedal: „Sláva Bohu!“ Nechápala som to vtedy. Pochopila som to až o niekoľko rokov neskôr, keď moja druhá dcérka Lucia prežila iba vďaka vladykovým modlitbám k Hospodu Bohu. Keď som začala čítať životopisy svätých, vtedy som pochopila, že najlepšia obrana nie je bitka

- • • a odplata zlom za zlo, ale modlitba a že vďaka vladykovým modlitbám som na to prišla - hoci až po niekoľkých rokoch. Vladyka takmer nikdy nehovoril: "Toto nesmieš! Toto musíš!.....", ale keď videl slabé stránky človeka, veľmi sa zaňho modlil, no najmä za to, aby človek sám precítil a spoznal, že robí zle, že to nie je v súlade so zákonom Božím a aby z vlastnej vôle zmenil svoje konanie.

Vladyka bol veľmi skromný človek. Nikdy nedával príliš najavo to, že je metropolita a nevyžadoval si nejakú zvláštnu pozornosť. Spomínam si aj na to, že keď sme boli u vladyku na návšteve, na spiatočnej ceste nás sám šiel odprevadiť na letisko a bol oblečený ako obyčajný mních a kríž si schoval pod riasu. Takmer 80-ročný vladyka nám pomáhal s kuframi a taškami. Vtedy sme ho s dcérami videli naposledy.

Môj vladyka Lavr...

Z rozsiahleho článku redaktora časopisu „Kubaň“, uverejneného v novinách „Russkij Vestnik“, v ktorých autor Vladimír Mironov opisuje tri stretnutia s vladykom Lavrom, citujeme rozhovor z tretieho stretnutia:

Počas nášho rozhovoru sa vladyka znenazdajky opýtal, čo ma ťaží. Ja som mu porozprával o bezvýslednom hľadaní môjho bývalého kolegu Valéria Babiča. Vladyka odpovedal: „Pod, pomodlime sa“. Postavili sme sa pred ikony a v tichosti sme sa modlili.

Zrazu vladyka sa otočil ku mne a hovorí: „Nesmútte, čoskoro stretnete svojho kamaráta zdravého a pri silách!“ Po tých slovách som prišiel do rozpakov. Keď zdravého – Sláva Bohu! Ale čo znamená - „pri silách?“ Hanbil som sa opýtať.

Vladyka ma požehnal a tak sme sa rozišli. Čoskoro nato, viac ako o týždeň, stretávam Valerija skutočne zdravého! A keď som mu porozprával o modlitbách vladyku Lavra, Babičova sestra povedala, že pred 10 dňami Valerij naozaj bol medzi životom a smrťou a prišiel k sebe práve v tom čase, keď sme sa s vladykom modlili za jeho zdravie.

(„Russkij Vestnik“ č. 11, 2012)

Spomína protojerej Peter Perekrestov zo San Francisca, úprimný uctievatel' vladyku Lavra

Spomínam si, ako som sa prvýkrát stretol s vladykom Lavrom. V roku 1967 v mojej domovskej farnosti, v chráme sv. Nikolaja v Montreali, sme hostili účastníkov stretnutia Rady biskupov Ruskej cirkvi v zahraničí. S mojím bratom sme slúžili ako obsluha počas tejto Rady a veľ-

mi na nás zapôsobilo veľké množstvo prítomných biskupov. Boli medzi nimi piliere pravoslávia, askéti a teológovia: metropolita Filaret (Voznesenskij), arcibiskupi Antonij (Bartoševič), Antonij (Medvedev), Averkij (Taušev), biskup Nektarij (Koncevič). Liturgia s tak veľkým množstvom slúžiacich biskupov nás veľmi dojala a o svoje dojmy sme sa delili s našou babkou. Rozhodla sa pozvať také množstvo zúčastnených biskupov, koľko súhlasí s návštevou jej domu. Pri stole sa ich zišlo sedem, či osem. Pri stretnutí oduševnene rozprávali spomínajúc na udalosti v ich živote a vyjadro-

- • • valí svoje názory na rôzne spôsoby správania sa. Iba jeden biskup sa líšil od ostatných. Pokojne sedel pri stole, počúval, usmieval sa, ale slovka nepreriekol. Bol to najmladší z biskupov, biskup Lavr. Neskôr večer som s bratom a ipodiakonmi, ktorí sprevádzali biskupov, prešli do obývačky, zatiaľ čo biskupi pokračovali v konverzácii s mojimi starými rodičmi v jedálni. Na naše veľké prekvapenie biskup Lavr prišiel za nami do obývačky a začal sa s nami rozprávať. Pýtal sa na náš život. Veľmi nás dojalo, že biskup prišiel medzi nás a chcel sa s nami rozprávať.

Po roku som navštívil monastier Svätej Trojice v Jordanville po prvýkrát. Nikdy som neuvažoval o štúdiu v seminári alebo slúžení v chráme ako duchovný, avšak moja prvá návšteva tohto svätého monastiera všetko zmenila. Po návrate do Kanady som úplne prestal pozeráť televíziu (bol som predtým závislý na televízii) a rozhodol som sa stráviť toto leto v Jordanville. Po dvoch mesiacoch života v monastieri som sa definitívne rozhodol vstúpiť do seminára. V tomto seminári som sa bližšie dostal k vladykovi Lavrovi.

Biskup Lavr. 1967

Každý seminarista v Jordanville môže potvrdiť fakt, že vladyka Lavr mal blahodatný vplyv na mladé duše. Staral sa o nás, bol veľmi prístupný, milý a prostý. Bol výnimočne úctivý pri bohoslužbách a vykazoval vnútornú čistotu. Neučil slovami, ale činmi. Vladyka nikdy nevynechal žiadne monastierske bohoslužby, ktoré sa začínali o 5. hodine ráno. Býval v skýte - v malom dvojizbovom domčeku v sadu

blízko hlavnej monastierskej budovy. Stravoval sa so spolubratmi, nikdy nevyžadoval zvláštne jedlá. Vladyka sa nevyhýbal akejkoľvek poslušnosti (poslušanije) v monastieri, a to aj v hodnosti biskupa. Bol prvý na poliach pri zbere zemiakov. • • ●

Mal som rád slúženie liturgie v oltári a počas pobytu v seminári som čoskoro začal vykonávať funkciu ipodia-kona pri hierarchických bohoslužbách či už v monastieri alebo pri arcipastierskych návštevách arcibiskupa Lavra vo farnosti Syrakúzskej diecézy sv. Trojice. Rád by som pripomenul vznešenosť vladyku Lavra počas liturgie. Nedovolil ani najmenší hovor pri oltári, smiech alebo konverzáciu nesúvisiacu s bohoslužbou. Bol veľkým obdivovateľom Blaženejšieho metropolitu Anastasija (Gribanovského), svojho predchodcu. V mnohých ohľadoch nasledoval jeho liturgické praktiky. Pripomenul by som, že metropolita Lavr slúžieval aristokratickým spôsobom. Bol pokojný a sústredený; jeho pohyby boli úctivé, prirodzené a noblesné, bez stopy po akomkoľvek vyumelkovaní alebo povýšenosti. Vyzeralo to tak, že bol stvorený pre službu Bohu v oltári.

Keď sme sa dozvedeli, matuška a ja, o zosnutí vladyku Lavra (a takisto všetci duchovní Západnej americkej diecézy, ktorým sa dostalo teologického a pastorálneho vzdelania v seminári Svätej Trojice v Jordanville), urobili sme ihneď plány na odlet na pohreb nášho duchovného otca. Prišli sme do monastiera Svätej Trojice v stredu 19. marca krátko pred začiatkom liturgie Vopred posvätených Darov. Pred vstupom do chrámu ma pochytili určité obavy, či je to pravda, že vladyka už nie je medzi nami. Ako budem schopný pozrieť sa na neho mŕtveho, „bezobrazného“? Avšak hneď, ako som uzrel ruky vladyku Lavra, pocítil som pokoj, i keď smutný. Vladyka mal úžasne vznešené ruky s jemnými

- • • a prekrásnymi prstami. Nebolo možné si zameniť jeho ruky so žiadnymi inými a keď som sa na ne díval, žiadalo sa mi, aby sa mi ihneď odhalila aj jeho tvár.

Vtedy som porozumel, prečo je v Ruskej pravoslávnej cirkvi zvykom zakryť tvár zosnulého duchovného: duchovná obec si má pripomenúť živú tvár svojich duchovných hodnostárov. Hoci obličaj zosnulého duchovného môže byť mierumilovný, predsa jeho oči a pery sú bez života. Ruky služobníka pri oltári sú prirodzene mystické. Osobne najväčší kontakt máme so žehnajúcimi a utešujúcimi rukami kňazov a biskupov. Presne ich rukami sa posväcujú Sväté Dary, ikony a naše príbytky, ponúkajú sa nám Sväté Tajiny, prenáša sa nimi na nás Božie požehnanie a tiež ruky biskupov posväcujú diakonov a kňazov. Teda, keď som videl ruky zosnulého metropolitu Lavra, uvedomil som si, čo bolo najdôležitejšie v jeho živote: služba pri Oltári nášho Hospodina. Apoštolská postupnosť, vrátane blahodate kňazstva, boli zachované a prenášané rukami metropolitu Lavra. Neustále prúdilo nekonečné množstvo kvetov k rakve metropolitu Lavra, avšak pre nedostatok miesta sa ukladali nabok a iba jeden veniec zostal - kvety od Jeho Svätosti, patriarchu Moskovského a celej Rusi, Alexija II, a v jeho osobe od celej Ruskej cirkvi. (Aj od najbližších príbuzných - M.Š.)

Potom prišli mnísi z Jeruzalema a vložili olivovú vetvičku zo Svätej Zeme do rúk vладыky Lavra. Bolo to tak dojemné a srdečné - vладыka Lavr miloval Svätú Zem a organizoval tam púte takmer každý rok. Na druhej strane olivová vetvička je symbolom pokoja a uzmierenia. Metropolita Lavr splnil hlavné poslanie svojho života - zavŕšil proces uzmierenia v Ruskej cirkvi a urobil všetko, čo bolo v jeho moci, pre zmierenie dvoch častí teraz už spojenej Cirkvi.

Deň pohrebu vладыky Lavra, piatok 21. marca, bol veľmi chladný. Vial silný vietor a fičiaci sneh oslepoval oči. Zdalo sa, že krutá zima bude prekážkou pre ľudí, ktorí pricestovali, aby sa zúčastnili na pohrebných bohoslužbách. Avšak počasie nebolo schopné zabrániť prísť tým, ktorí milovali vладыku Lavra. Duchovní a laici z Ruska, Austrálie, Kanady, Európy a Svätej Zeme prileteli do USA, aby sa zúčastnili pohrebu. Niektoré rodiny z Maine, Floridy, Missouri a ďalších štátov šoférovali v krutých zimných podmienkach 7-14 hodín.

Mnohé pocity, emócie a veľká láska boli vyjadrované pri pohrebnej bohoslužbe. Na jednej strane boli smutné: vzdychania, slzy a zármutok nad stratou - *zima je krutá*, ale na druhej strane zmysel pre pokoj, zmier, potešenie a neveriteľná jednota, láska, spolupatričnosť srdca a mysle tu prevládali - *raj je sladký*. Všetky tieto pocity sa premiešavali: raz niektoré plné viery pripomínali vладыku, jeho jemný úsmev, žmurkanie jeho očí, jeho láskavosť a slabý úsmev sa objavil na tvárach ľudí. Súčasne niektorí začali plakať a roniť slzy a ruka nesúca zapálenú sviečku sa začala chvieť; pocit duchovného víťazstva pri pohrebných bohoslužbách vzišiel z toho, že niet pochybnosti o tom, že vладыka Lavr je vo svätostánku spravodlivých. Duchovná postava vладыky Lavra sa objavila v plnej sláve; sila jeho lásky, jeho krotkosť, služba, vernosť až do úplného konca, pokora, nežnosť a pokojamilovnosť boli jeho prevládajúce charakteristické črty.

Peter Perekrestov je absolventom Sväto-Trojického seminára v Jordanville. Roku 2004 bol členom oficiálnej delegácie RPCZ v Rusku, na čele ktorej bol vладыka Lavr. V máji 2006 bol delegátom IV. Celozahraničného snemu Ruskej pravoskávnej cirkvi v zahraničí, jeho prvým tajomníkom. V máji 2007 bol oficiálnym delegátom RPCZ v Moskve v čase podpísania Aktu o kánonickom spoločenstve oboch Cirkvi.

- • • „Odteraz Ruská pravoslávna cirkev v zahraničí, zachovajúc svoju pôvodnú samosprávu, sa stáva neoddeliteľnou súčasťou jednotnej miestnej Ruskej pravoslávnej cirkvi spojenej v spoločenstve a jednote so všetkou úplnosťou celosvetového Pravoslávia. Tešme sa z našej jednoty. Budeme pamätať hodiny Božieho napomenutia a pevne chrániť zjednocujúci zväzok lásky. Budeme chrániť v čistote vieru našu pravoslávnu a odvracať sa od pokušiteľov okolitého uponáhľaného sveta. Nech upevni Hospodin Svoju svätú Pravoslávnu Cirkev a ochráni ju neprekonateľnú od všetkých rozkola a nezhôd na veky večné. Amen“.

(Alexij II., patriarcha Moskovský a celej Rusi).

E X H I B I T *The Russian Orthodox Church in the XX Century*

Dedicated to the restoration of canonical unity in the Russian Orthodox Church and the 200th anniversary of the establishment of diplomatic relations between Russia and the United States

RUSSIA: Moscow, Cathedral of Christ the Savior. May 17 – July 17, 2007

UNITED STATES: Washington, DC, Basilica of the National Shrine of the Immaculate Conception. December 7 – 19, 2007

400 Michigan Avenue NE
Washington, DC
20017-1566

От ныне Русская Православная Церковь за границей, сохраняя сложившееся в ней самоуправление, пребудет неотъемленной частью единой Поместной Русской Православной Церкви, соединенной в общении и еднстве со всей полнотой Вселенского Православия. Возрадуемся же нашем единстве. Будем помнить уроки вразумления Божия и крепко беречь связующий нас союз любви. Будем хранить в чистоте веру нашу православную и отвращатся от соблазнов окружающего нас суетного мира. Да утвердит Господь святую Свою Церковь и сохранит ее неодолимую от всех расколов и нестроений во веки веков. Аминь.

(Алексий II, Патриарх Московский и вся Руси).

Vladyka vo svojej pracovni. 2005

Použitá literatúra a pramene

Arcibiskup Lavr. Výber z kázní. Dobročinný spolok svätiteľa Jána Šanghajskeho a San Francisskeho v Bratislave, 1998.

Archimadrit Vasilij Pronin. Istorija Pravoslavnoj cirkvi na Zakarpatje. Svjato-Nykolajevskij Mukačevskij monastyr, 2005.

Archimadrit Vitalij (Maksimenko). Motivy mojej žizni. Jordanville, USA, 1955.

Bazilovič, Joanik. Dejiny Gréckokatolíckej cirkvi v Uhorsku. Prešovská univerzita. Prešov, 2013. ISBN 978-80-555-0737-8.

Cirkev v dejinách kresťanstva na Slovensku. Gréckokatolícka teologická fakulta v Prešove, Prešovská univerzita. Prešov, 2014. ISBN 978-80-555-1136-8.

Begeni, Peter. Igumen Ignatij – služobník Boží, Metroplitná rada Pravoslávnej cirkvi na Slovensku, Prešov, 2016. ISBN 978-80-972291-8-4.

Dejiny Európy. Európska iniciatíva Frédérika Deloucha. Mladé letá. Bratislava, 2001. ISBN 80-06-010794-9.

Fejsak, Iosif. Pravoslavijs v Podkarpatskoj Rusi i Vostočnoj Slovakiji posle pervoj myrovoj vojny. Zagorsk, 1979-1980.

Gerovsky, A. Rusko a križ. Z dejín pravoslávne cirkve v SSSR. Praha, 1997.

Harbuľová, Ľubica. Ladomirovské reminiscencie. Pravo-
slávna bohoslovecká fakulta v Prešove. Prešov, 2000. ISBN
80-88885-96-5.

Inok Vsevolod Filipjev. Puť svjatych otcov. Jordanville,
USA, 2006.

Inok Vsevolod Filipjev. Staroruskoje otkrovenije miru.
Jordanville, USA, 2005. ISBN 5-8800-03-2.

Josafat V. Timkovič. Rusini na Slovensku v cirkevných
dokumentach. Užhorod, 2006. ISBN 966-7838-98-6.

Kapitoly z dejín Podkarpatskej Rusi, 1919-1945. Prešov-
ská univerzita, Prešov, 2015. ISBN 978-80-555-1541-0.

Kulacký, Valerij. Kronika života protojereja Vasilija Solo-
vjeva a jeho slúženia Svätému Pravoslávniu (1895 – 1949).
Pravoslávny kňazský seminár, Prešovská univerzita v Pre-
šove, 2015. ISBN 978-80-555-1450-5.

Naukovyj zbirnyk Deržavnogo muzeju ukrajinsko-rus-
koi kultúry u Svydnyku, č. 20. Prjašiv, ISBN 80-967433-4-1.

Október a ukrajinská kultúra. ÚV Kultúrneho zväzu
ukrajinských pracujúcich, Prešov, 1968.

Osobnosti ruskej a ukrajinskej kultúry na východnom
Slovensku. Štátna vedecká knižnica v Prešove, 2008. ISBN
978-80-85734-74-4.

Pamiatka k 20- letiju Archijerejskogo služenija Archije-
piskopa Lavra, 1967-1987. Jordanville, USA, 1987.

Pamiatka k 30. výročiu archijerejského slúženia Vysoko-
preosvieteného Lavra, arcibiskupa Syrakúzskeho a Trojic-
kého, 1967-1997, Bratislava, 1997.

Polonska-Vasylenko, Natalija. Istorija Ukrajiny. I. časť.
Kyjiv, 1992.

Pravoslávna bohoslovecká fakulta v Prešove: Jubilejný
zborník k 50. výročiu jej založenia (1950-2000), Prešov,
2000.

- • • „Predstojateľ.“ Liturgie, stretnutia, cesty Najsvätejšieho Patriarchu Moskovského a celej Rusi. Moskva, 2006.

Prot. Horkaj, Štefan, prot. Pružinský Štefan. Pravoslávna cirkev na Slovensku v 19. a 20. storočí. Ľudia – udalosti – dokumenty. Pravoslávna bohoslovecká fakulta Prešovskej univerzity v Prešove. 1998. ISBN 80-88885-56-6.

Prvá svetová vojna, pozabudnuté cintoríny. Regionálna rozvojová agentúra. Svidník. ISBN 80-967898- 8-0.

Staviteľ chrámov Božích a ľudských duší. 80. výročie narodenia mitroforného protojereja Petra Cupera. Dobročinný spolok sv. Jána Šanghajskeho a San Franciského v Bratislave, 2008.

Svjato-Trojickij monastyr. Pamiatka k 75. výročiu Sväto-Trojického monastiera, 1930-2005. Jordanville, USA, 2005.

Škurla, Michal. Hlas pamäti. Prešov, 2014. ISBN 978-80-89196-58-6.

Škurla, Michal. Ladomirová, Prešov, 2007. ISBN 978-80-89196-07-04.

Trojickoje nasledije. Listok Svjato-Trojickoj seminariji. Jordanville, USA, 2010-2011.

Volkogonov, Dmitrij. Trokij, č. I. Novosti. Moskva, 1999.

Z dejín Pravoslávneho monastiera Prepodobného Jova Počajevského v Ladomirovej. Pravoslávna cirkevná obec v Ladomirovej, 2003, 2010.

Periodiká a iné pramene

Dukla (Svidník), História, revue o dejinách spoločnosti (Bratislava), internet [www.rusianorthodoxchurch, ws](http://www.rusianorthodoxchurch.ws), <http://pravmir.ru/> printer, 2008, Jedinstvo ruskoj cerkvi (bulletin, Moskva), Ikona, obraz pravoslávneho života (Praha), Istina, (časopis pravoslávnej mládeže Slovenska a brat-

stva Syndesmos), Kommersant (Moskva), Jedinstvo ruskoj cerkvi, bulletin, (Moskva), Nove žyt'ťa (Prešov), Odkaz sv. Cyrila a Metoda (Prešov), Orthodox Life (Jordanville, USA), Podduklianske novinky (Svidník), Pravoslavnaja Rus' (Jordanville, USA), Pravoslavnaja Karpatskaja Rus' (Ladomirová), Pravoslavnyj russkij kalendar (Ladomirová), Russkaja gazeta (Moskva), Russkij Vestnik (Moskva), Moskovskije novosti (Moskva), Štatný archiv SR vo Svidníku a v Prešove, Fond Historického ústavu Gréckokatolíckeho biskupstva v Prešove, archiv Sväto-Trojického monastiera v Jordanville, USA, kronika PCO v Ladomirovej, kronika PCO v Strokove.

Chrám Sväto-Trojického monastiera v Jordanville

Michal Škurla

METROPOLITA LAVR

Vasil' Škurla

**Historické a spoločenské okolnosti
jeho života a pôsobenia
1. 1. 1928 - 16. 3. 2008**

K 10. výročiu podpísania
Aktu o kánonickom spoločenstve
medzi RPCZ a Moskovským patriarchátom

Jazyková úprava: PaedDr. Jana Kocvárová

Grafická úprava a počítačová sadzba: Bc. Róbert Udič

Vydavateľ a tlač: Tlačiareň svidnícka, s.r.o. Svidník

ISBN 978-80-89755-35-6